

Tervis, töö- ja sotsiaalelu 2000–2008

Sotsiaalministeerium

Tervis, töö- ja sotsiaalelu 2000–2008

 sotsiaal
ministeerium

Tallinn 2009

Märkide seletus

- ... andmeid ei ole saadud või need on avalikustamiseks ebakindlad
- .. mõiste pole rakendatav
- nähtust ei esinenud

OECD Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon
SKP sisemajanduse koguprodukt

Koostanud: Sotsiaalministeeriumi sotsiaalpoliitika info ja analüüsi,
tööpoliitika info ja analüüsi ning terviseinfo ja analüüsi osakonnad

Küljendus: AS Atlex
Foto: OÜ Fotobrigaad

ISSN-L 1736-714X
ISSN 1736-714X

Väljaandja:
Eesti Vabariigi Sotsiaalministeerium
Gonsiori 29, 15027 Tallinn
Tel: 626 9301
Faks: 699 2209
e-post: info@sm.ee

Vt ka väljaannete nimekirja aadressil <http://www.sm.ee>

Autoriõigus: Eesti Vabariigi Sotsiaalministeerium, 2009

Trükitud taaskasutatud paberile

Head lugejad!

Hoiate käes ülevaadet Eesti sotsiaalsfäärist aastatel 2000–2008. Kogumikus esitatu abil saame hinnata, mis on läinud hästi ja kus on vaja muutusi, et pakkuda neid toetusi ja teenuseid, mida meie inimesed täna ja homme vajavad.

Eesti praegune suurim probleem on sama mis kogu Euroopas: töötus on kiirelt kasvanud. 2008. aastal leidsid tööturul aset suured muudatused. Aasta keskpaigast hakkasid üleilmse majandus- ja finantskriisi mõjud ilmnema juba ka tööturul. Poole aastaga kasvas töötus ligemale kaks korda. Kõige enam tabas majanduslangus ehitussektorit ja töötlevat tööstust, kus töö kaotajaiks olid valdavalt mehed.

Majanduslangus ning demograafiline olukord seavad sotsiaalsfääri üsna uudsesse olukorda. Meie ees seisavad tõsised väljakutsed. Kasvanud on pensionisaajate osakaal, mis 2009. aasta alguseks oli juba 28,5%. Pensionitele kulus 7,2% SKP-st, mis on läbi aegade kõrgeim osakaal. Statistika näitab ka, et inimesed käivad üha sagedamini arsti juures. Üha suurem on vajadus hooldusteenuse järele – meil on lihtsalt rohkem vanemaealisi inimesi. Eakatele ja puuetega inimestele suunatud teenuste areng on viimastel aastatel olnud märkimisväärne. Kohalikud omavalitsused on arendanud uusi teenuseid, millest olulisemad on isikliku abistaja teenus ja tugiisikuteenus. Eakatele, kes ise igapäevatoimetustega enam hakkama ei saa, pakuvad kohalikud omavalitsused koduteenust. Kui abivajadus süveneb, paigutatakse inimene hooldekodusse. Ka hooldekoduteenusel olijate arv on pidevalt kasvanud, igal aastal lisandub üle kahesaja selle teenuse kasutaja. Vajadus kohtade järele on suur üle Eesti. Euroopa Regionaalarengu Fondi abil oleme arendamas õendus- ja hooldusteenuste infrastruktuuri kõikides maakondades.

Hea uudis on see, et sündimus on Eestis viimastel aastatel tasapisi kasvanud. Pered on üha sagedamini otsustanud saada peale esimese ka teise, kolmanda või neljanda lapse. Vanemahüvitise abil oleme juba viis aastat toetanud perede otsust lapsi saada. On rõõmustav näha isade osakaalu kasvu vanemahüvitise saajate seas, milles näeme 2007. aasta seadusemuudatuse positiivset mõju. Nende valikute tegemisel olid abiks samalaadsed arvud ja analüüsid, mida võite leida siit kogumikust. Loodan, et siin esitatu aitab teha häid otsuseid Eesti tuleviku jaoks.

Hanno Pevkur
Sotsiaalminister

Sisukord

Üldandmed	6
Rahvastik	7
Elatustase ja vaesus	15
Tarbijahinnad	18
Sissetulekud	19
Elatusmiinimum, absoluutne vaesus	22
Suhteline vaesus	24
Tööturg	26
Töökeskkond	43
Sooline võrdõiguslikkus	50
Hõive	52
Hoiakud	55
Haridus	56
Tervishoid	58
Arstiabi	64
Inimeste hinnangud tervisele ja arstiabile	76
Ravikindlustus ja tervishoiu rahastamine	81
Peretoetused ja vanemahüvitis	87
Pensionid	95
Puuetega inimeste toetused	101
Töövõimetus	103
Puue	104
Sotsiaalhoolekanne	109
Ülevaade õigusruumist	109
Statistiline ülevaade	112
Lapsed	113
Eakad ja puuetega inimesed	114
Psüühiliste erivajadustega inimesed	116
Eriolukorras sotsiaalteenuseid kasutavad inimesed	116
Tabelid ja joonised	117
Üldised näitajad	117
Lastekaitse ja -hoolekanne	123
Eakad ja puuetega inimesed	126
Psüühiliste erivajadustega inimesed	131
Eriolukorras sotsiaalteenuseid kasutavad inimesed	132
Toimetulekutoetus	134
Sotsiaalne kaitse	136

Üldandmed

Riigi ametlik nimi	Eesti Vabariik
Riigikord	parlamentaarne vabariik
Pealinn	Tallinn
Rahaühk	Eesti kroon (EEK) 1 EUR = 15,6466 EEK
Haldusjaotus	maakonnad 15 kohalikud omavalitsused 227 linnad 33 vallad 194
Rahvaarv 1.01.2009	1 340 415
Rahvastiku tihedus (in/km ²)	30
Pindala (km ²)	45 227

Eesti territooriumi haldusjaotus

Rahvastik

Eesti rahvastikku iseloomustavad kaks väga olulist suundumust, mis mõjutavad Eesti ühiskonda juba praegu ning muutuvad eriti tuntavaks mõne aasta pärast. Esiteks jätkub 1990. aastatel alanud rahvaarvu vähenemine ning teiseks, Eesti rahvastik vananeb.

2009. aasta alguseks oli Eesti rahvaarv kahanenud 1,34 miljonini, mis on ligi 32 000 inimest vähem kui aastal 2000. Eelkõige on vähenenud alla 18-aastaste laste ja noorte arv ning samas on kasvanud 65-aastaste ja vanemate inimeste osakaal rahvastikus. 2008. aastal oli vanadus-sõltuvusmäär ehk 65-aastaste ja vanemate inimeste suhe tööealisesse (15–64-aastased) elanikkonda 25,3% ning see näitaja on alates 2000. aastast pidevalt suurenenud. Rahvastiku vananemine mõjutab väga tugevalt ka tööturgu. Arvestades 5–14-aastaste ja 55–64-aastaste inimeste arvu suhet rahvastikus, lahkub eeloleval kümnendil Eesti tööturult hinnanguliselt rohkem inimesi, kui sinna siseneb (s.t. tööturusurve indeks on alla 1).

2008. aastal sündis Eestis kokku 16 028 last. Kuigi sündide arv on alates 2000. aastast püsivalt suurenenud, jääb keskmine sündide arv ühe naise kohta tema eluea jooksul ehk summaarne sündimuskordaja jätkuvalt alla kahe lapse. Rahvastiku taaste piiriks peetakse samas keskmiselt kaks last naise kohta tema eluea jooksul (summaarne sündimuskordaja on 2,1).

Ka Eesti iive on endiselt negatiivne: 2008. aastal suri ligi 700 inimest rohkem kui sündis. Samas on negatiivne iive aastatel 2000–2008 oluliselt vähenenud ehk surmade ja sündide vahe on iga aastaga kahanenud. See muutus tuleneb nii suremuse langusest kui ka sündide kasvust.

Suremus on langenud ja keskmine oodatav eluiga on nii meeste kui ka naiste seas tõusnud. Endiselt on aga naiste oodatav eluiga sünnimomendil üle kümne aasta kõrgem meeste omast. Kui 2008. aastal oli Eesti naiste oodatav eluiga sünnimomendil 79,2 aastat, siis meestel üksnes 68,6 aastat. Samuti on alla 65-aastaste vanuserühmas meeste suremus ligi kolm korda kõrgem kui naistel.

2000. aastast alanud sündide tõusu mõjutab 1990. aastatel alanud sündide edasilükkamine. 2008. aastal oli sünnitaja keskmine vanus 28,8 ja esmassünnitaja keskmine vanus 25,8 aastat, sealjuures on mõlemad näitajad võrreldes 2000. aastaga kasvanud. Sünnitaja keskmise vanuse muutused kajastuvad ka sünnitavate naiste vanuselises struktuuris. Kui 2000. aastal sündis tervelt 40,9% kõigist lastest alla 25-aastastel emadel, siis 2008. aastal 28,8% ehk vähem kui kolmandik lastest. Samas on elussündide puhul 30–39-aastaste emade osakaal kasvanud 26,4%-lt 2000. aastal 37,1%-ni 2008. aastal. Enim lapsi sünnib aga jätkuvalt 25–29-aastastel naistel – 2008. aastal 31,6% kõigist lastest. Ehkki 2008. aastal tehti 100 elussünni kohta aastas veel 52,5 raseduse katkestamist, on abortide arv aastatel 2000–2008 oluliselt vähenenud.

Teine sündimust ja kooselu iseloomustav trend on see, et üha vähem lapsi sünnib abielus vanematele: kui 2000. aastal sündis 45,5% lastest registreeritud kooselus vanematel, siis 2008. aastal 40,9% lastest. Sealjuures sündis 2008. aastal enamik nii esimesena kui teisena sündinud lastest registreerimata kooselus vanematel – abielus vanematel sündis vaid 30,8% esimesena ja 47,2% teisena sündinud lastest. Võrreldes 2000. aastaga on vähenenud vallassündide osakaal – 17,7%-lt 2000. aastal 7,4%-ni 2008. aastal.

Ehkki leibkondade koguarv ja keskmine suurus on ajavahemikul 2000–2007 püsinud suhteliselt muutumatuna, on samas muutunud leibkondade struktuur ja koosseis. Vähenenud on eeskätt lastega leibkondade arv ning selle arvelt on kasvanud kahe täiskasvanuga lasteta leibkondade arv.

Tabel 1. **Rahvastik vanuserühma ja soo järgi, 2000, 2004 ja 2006–2009**
(1. jaanuari seisuga)

Vanuse- rühm ja sugu	2000	2004	2006	2007	2008	2009
Kokku	1 372 071	1 351 069	1 344 684	1 342 409	1 340 935	1 340 415
mehed, %	46,1	46,1	46,1	46,1	46,0	46,1
naised, %	53,9	53,9	53,9	53,9	54,0	53,9
0–14	250 503	215 718	202 429	199 744	198 703	200 364
mehed, %	51,3	51,4	51,4	51,4	51,5	51,4
naised, %	48,7	48,6	48,6	48,6	48,5	48,6
15–17	63 499	64 815	63 247	58 771	54 000	48 353
mehed, %	50,8	51,2	51,3	51,4	51,3	51,3
naised, %	49,2	48,8	48,7	48,6	48,7	48,7
18–64	852 439	851 501	853 686	854 525	857 590	862 116
mehed, %	47,5	47,7	47,8	47,9	47,9	48,0
naised, %	52,5	52,3	52,2	52,1	52,1	52,0
65+	205 189	218 658	225 066	229 158	230 469	229 437
mehed, %	32,6	33,1	33,2	33,2	33,1	33,0
naised, %	67,4	66,9	66,8	66,8	66,9	67,0
Vanus teadmata	441	377	256	211	173	145
mehed, %	60,1	61,5	52,7	47,4	41,6	42,1
naised, %	39,9	38,5	47,3	52,6	58,4	57,9

Allikas: Statistikaamet

Tabel 2. **Rahvastik maakonniti vanuserühma järgi, 2009**
(1. jaanuari seisuga)

Maakond	Kokku ¹	Vanuserühm, %		
		0-14	15-64	65+
Kogu Eesti	1 340 415	14,9	67,9	17,1
Harju maakond	524 938	15,0	68,8	16,2
Tallinn	398 594	14,6	68,5	16,8
Hiiu maakond	10 097	14,5	70,0	15,6
Ida-Viru maakond	169 688	13,3	68,6	18,1
Jõgeva maakond	36 780	14,9	67,0	18,1
Järva maakond	36 130	15,2	67,9	16,9
Lääne maakond	27 477	14,5	67,9	17,5
Lääne-Viru maakond	67 151	15,5	67,3	17,2
Põlva maakond	31 002	14,8	66,4	18,8
Pärnu maakond	88 466	14,8	66,7	18,5
Rapla maakond	36 678	15,5	68,4	16,1
Saare maakond	34 723	14,4	67,4	18,3
Tartu maakond	149 605	16,4	67,2	16,4
Valga maakond	34 135	15,5	65,3	19,2
Viljandi maakond	55 657	14,9	66,8	18,4
Võru maakond	37 888	14,7	65,9	19,4

¹ Sh teadmata vanusega elanikud.

Allikas: Statistikaamet

Tabel 3. Peamised demograafilised näitajad, 2000, 2004 ja 2006–2008

Näitaja	2000	2004	2006	2007	2008
Elussündinuid kokku	13 067	13 992	14 877	15 775	16 028
Abielusündimus, %	45,5	42,0	41,8	41,9	40,9
Elussündinuid 1000 15–49-aastase naise kohta	38,1	40,8	43,7	46,6	47,8
Sündimuse üldkordaja 1000 elaniku kohta	9,5	10,4	11,1	11,8	12,0
Summaarne sündimuskordaja ¹	1,4	1,5	1,6	1,6	1,7
Surmajuhtumeid kokku	18 403	17 685	17 316	17 409	16 675
Suremuse üldkordaja 1000 elaniku kohta	13,4	13,1	12,9	13,0	12,4
Imikusuremuse kordaja ²	8,4	6,4	4,4	5,0	5,0
0–64-aastaste suremuskordaja 1000 elaniku kohta	5,2	4,8	4,6	4,5	4,1
mehed	7,6	7,2	6,7	6,8	6,1
naised	3,0	2,5	2,5	2,3	2,2
65-aastaste ja vanemate suremuskordaja 1000 elaniku kohta	58,7	55,4	53,8	53,8	52,7
mehed	71,0	69,3	68,9	69,5	67,4
naised	52,8	48,5	46,3	46,1	45,4
Loomulik iive	-5 336	-3 693	-2 439	-1 634	-647
Loomuliku iibe kordaja 1000 elaniku kohta	-3,9	-2,7	-1,8	-1,2	-0,5
Oodatav eluiga sünnimomendil	70,6	72,0	73,0	73,0	74,1
mehed	65,1	66,3	67,4	67,1	68,6
naised	76,0	77,8	78,5	78,7	79,2
Ülalpeetavate määr³, aasta alguses	49,7	47,6	46,9	47,4	47,5
Tööturusurve indeks⁴, aasta alguses	1,2	1,0	0,9	0,9	0,8
Vanadussõltuvusmäär⁵, aasta alguses	22,4	23,9	24,5	25,1	25,3

¹ Elussündinute arv keskmiselt ühe naise kohta tema elu jooksul, jooksva aasta sündimuse vanusekordajate alusel. Taaste piiiriks loetakse summaarse sündimuskordaja väärtust 2,1.

² Alla ühe aasta vanuses surnud lapsi 1000 elussündinu kohta.

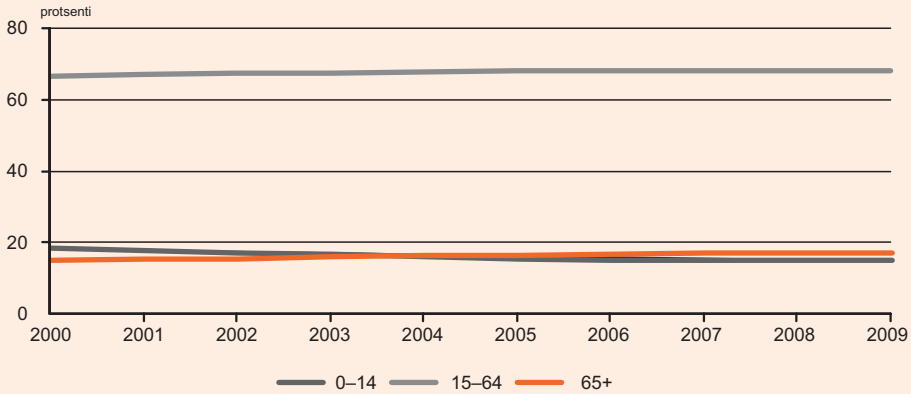
³ 0–14- ja 65-aastaste ning vanemate elanike arvu suhe 15–64-aastaste elanike arvu.

⁴ 5–14-aastaste ja 55–64-aastaste elanike arvu suhe, mis näitab eelseisval kümnendil tööturule sisenejate ning sealt vanuse tõttu lahkujate suhet. Kui indeks on suurem kui 1, siis siseneb vastaval aastal tööturule rohkem inimesi, kui sealt välja langeb.

⁵ 65-aastaste ja vanemate osakaal tööealiste (15–64-aastaste) hulgas.

Joonis 1. Rahvastik vanuse järgi, 2000–2009

(1. jaanuari seisuga)

Allikas: Statistikaamet

Tabel 4. Leibkondade arv ja koosseis, 2000, 2004 ja 2006–2007
(aasta keskmine)

Leibkonna tüüp	2000	2004	2006	2007
Kokku	575 300	564 700	573 400	583 700
Üheliikmeline leibkond	179 600	178 700	180 300	195 200
Kahe- ja enamaliikmeline leibkond	395 700	386 000	393 100	388 500
2 täiskasvanut ¹	111 400	113 700	124 400	118 600
1 täiskasvanu lapsega (lastega) ²	26 200	19 200	19 100	15 100
2 täiskasvanut ¹ lastega ²	90 500	79 600	72 400	81 400
1 lapsega	44 500	40 200	39 100	45 100
2 lapsega	35 800	32 100	26 200	28 300
3 ja enama lapsega	10 200	7 400	7 100	8 000
muu leibkond	167 500	173 400	177 300	173 400
Leibkonna keskmine suurus, isikut	2,37	2,37	2,33	2,28

¹ Abielu- või vaba kooselu paar.

² Laps(ed) vanuses 0–15.

Allikas: Statistikaamet

Tabel 5. Sünnitaja keskmine vanus, 2000, 2004 ja 2006–2008
(aastat)

Näitaja	2000	2004	2006	2007	2008
Sünnitaja keskmine vanus	27,0	27,9	28,4	28,5	28,8
Esmasünnitaja keskmine vanus	24,0	25,0	25,4	25,4	25,8

Allikas: Statistikaamet

Tabel 6. Elussündinud sünnijärjekorra ja abielusündimuse järgi, 2000, 2004 ja 2006–2008

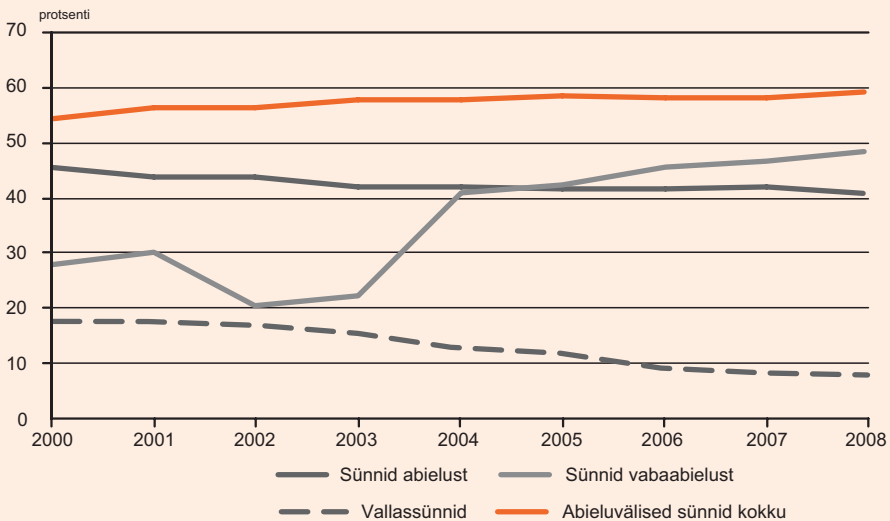
	2000	2004	2006	2007	2008
Elussündinute arv kokku¹	13 067	13 992	14 877	15 775	16 028
1. lapsena, %	48,4	49,3	48,2	47,7	47,5
abielusündimus ² , %	34,7	31,0	30,6	31,1	30,8
2. lapsena, %	32,1	32,3	34,4	34,3	34,5
abielusündimus ² , %	55,1	50,5	49,2	49,8	47,2
3. lapsena, %	12,1	12,3	12,1	12,7	12,7
abielusündimus ² , %	58,0	57,4	59,8	55,0	55,8
4. ja enama lapsena, %	7,4	6,1	5,3	5,3	5,4
abielusündimus ² , %	55,2	55,3	53,4	57,1	55,3

¹ Sh üksikud juhud, mille korral sünnijärjekord või ema vanus on teadmata.

² Osakaal vastava sünnijärjekorra elussündinutes.

Allikas: Statistikaamet

Joonis 2. Abielust ja väljaspool abielu¹ sündinute osakaal elussündides, 2000–2008

¹ Väljaspool abielu sündide hulka kuuluvad vabaabielus vanematele sündinud lapsed ja vallassünnid (isa tuvastamata ehk sünniaktis puuduvad isa andmed).

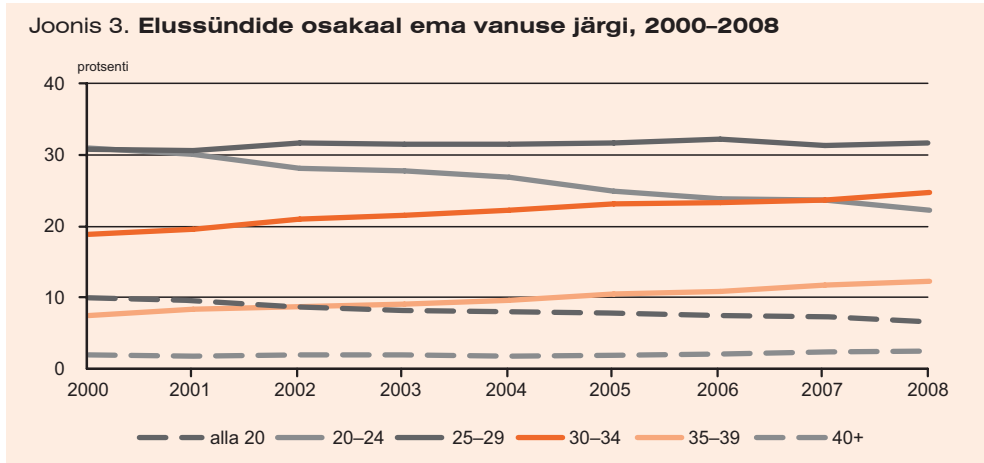
Allikas: Statistikaamet

Tabel 7. **Elussündide osakaal ema vanuse järgi, 2000, 2004 ja 2006–2008**
(protsenti)

Vanuserühm	2000	2004	2006	2007	2008
Alla 20	10,0	8,0	7,5	7,4	6,5
20–24	30,9	26,8	23,9	23,6	22,2
25–29	30,7	31,5	32,3	31,3	31,6
30–34	18,9	22,2	23,3	23,7	24,7
35–39	7,5	9,6	10,9	11,7	12,4
40+	2,0	1,9	2,2	2,3	2,6

Allikas: Statistikaamet

Joonis 3. **Elussündide osakaal ema vanuse järgi, 2000–2008**

Allikas: Statistikaamet

Tabel 8. **Abordid ja indutseeritud abordid ning aborditegijad vanuse järgi, 2000, 2004 ja 2006–2008**

Näitaja	2000	2004	2006	2007	2008
Abortide arv kokku	15 331	12 625	11 625	11 123	10 699
1000 15–49-aastase naise kohta	44,7	36,8	34,1	32,9	31,9
100 elussünni kohta	117,3	90,2	78,1	70,5	66,8
Kõikidest abortidest indutseeritud abordid¹	12 743	10 074	9 378	8 883	8 409
1000 15–49-aastase naise kohta	37,2	29,4	27,5	26,2	25,1
100 elussünni kohta	97,5	72,0	63,0	56,3	52,5
Aborditegijate vanuseline jaotus², %					
alla 20	13,0	14,4	14,1	14,6	13,0
20–24	24,1	24,4	24,6	24,1	23,7
25–29	23,1	22,2	21,7	21,4	21,3
30–34	19,2	19,1	18,1	18,3	19,6
35–39	13,6	13,8	15,3	15,0	15,8
40+	6,9	6,1	6,2	6,6	6,6

¹Raseduse seaduslik katkestamine raseda naise soovil ning meditsiinilistel näidustustel.

²Osakaal kõigis legaalselt indutseeritud abortides.

Allikas: Statistikaamet

Elatustase ja vaesus

Eesti majanduse kiire kasv kuni 2007. aastani parandas Eesti inimeste elujärge, s.o tõstis tublisti elatustaset. Majandusele murrangulise 2008. aasta mõjud hakkasid statistilistele näitajatele tõsisemat survet avaldama alles 2009. aastal. Leibkonna eelarve uuringu andmetes, millega hinnati leibkonnaliikme 2007. aasta keskmiseks kuu netosissetulekuks 5286 krooni ja kulutusteks 4358 krooni, majanduslangus seega veel ei kajastu. Aastatel 2000–2007¹ kasvas leibkonnaliikme netosissetulek peaaegu kaks ja pool korda ning kulutused ligi kaks korda. Sissetulekute kiire kasv lõi leibkondadele näilise kindlustunde laenukohustuste täitmise suutlikkuses, mistõttu valisid paljud leibkonnad elamistingimuste parandamiseks kiireima tee, s.o võtsid laenu. Mahukad investeeringud eluasemetesse ning suured laenukoormused kasvatasid leibkonnaliikmete sääste (investeeringut ja laenu tagasimakset käsitatakse säästmisena), mistõttu keskmiste kulutuste kasv jäi mõnevõrra aeglasemaks.

Sissetuleku olulisemad allikad Eestis on palgatöö ning vanaduspension (vastavalt 2/3 ja 1/6 leibkonnaliikme sissetulekust), moodustades 2007. aastal ligi 87% leibkonnaliikme keskmisest netosissetulekust. 2008. aastal ulatus keskmine brutopalk täistööaja normtundide kohta arvestatult 12 912 kroonini kuus palgasaaja kohta ning keskmine vanaduspension 4356 kroonini kuus. Võrreldes 2000. aastaga oli 2008. aastaks brutopalk kasvanud 2,63 ja keskmine vanaduspension 2,84 korda. Niisiis kasvasid sissetulekud peamistest sissetulekuallikatest märgatavalt kiiremini tarbijahindade kasvust (kasv 1,46 korda). Eriti kiire oli aasta keskmise ühe kuu vanaduspensioni kasv 2008. aastal – eelmise aastaga võrreldes kerkis keskmine ühe kuu pension ligi neljandiku (23%) võrra.

Eesti on suutnud kinni pidada Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi miinimumstandardist, mille kohaselt peab 30-aastase pensioniõigusliku staažiga pensionäri keskmine pension moodustama vähemalt 40% tootmises töötava meeslihttöölise keskmisest netopalgast. 2006. aastal moodustas 30-aastase pensioniõigusliku staažiga pensionäri keskmine pension tootmises töötava meeslihttöölise keskmisest netopalgast 44%. Võrreldes aastataguse seisuga on positsioon protsendipunkti võrra paranenud: 2005. aastal oli see näitaja 43%.

Leibkonnaliikme keskmine sissetulek ja seega ka tarbimisvõimalused sõltuvad oluliselt leibkonna tüübist, kuna sellega on tugevasti seotud ülalpeetavate ja tulutoojate suhtarv leibkonnas. Samas mõjutab leibkonnaliikme keskmist sissetulekut väga oluliselt ka tulutooja(te) sissetuleku tase.

Positiivseks suundumuseks ajavahemikul 2000–2007 oli maal elava leibkonna keskmise netosissetuleku lähenemine Eesti keskmisele netosissetulekule. Kui 2000. aastal jäi maal elavate

¹ 2008. aastal Eesti Statistikaamet leibkonna eelarve uuringut ei teinud, mistõttu aegrida jätkavad sissetuleku ja kulutuste kuised hinnangud puuduvad.

leibkondade liikme kohta saadud netosissetulek Eesti keskmisega võrreldes 86% tasemele, siis 2007. aastal ulatus see 92%-ni.

Positiivne on ka kahe täiskasvanuga lastega leibkondade leibkonnaliikme keskmise netosissetuleku taseme püsimine üle Eesti keskmise kahel järjestikusel, s.o 2006. ja 2007. aastal. Kui 2000. aastal jäi kahe täiskasvanuga lastega leibkondades keskmine netosissetulek leibkonnaliikme kohta pisut alla Eesti keskmise (98%), siis 2007. aastal oli see 2% võrra Eesti keskmisest kõrgem, ulatudes 5997 kroonini kuus. Brutopalga kiire (enam kui viiendiku võrra) kasv 2007. aastal suurendas aga mõnevõrra kolme ja enama lapsega paari leibkonnaliikme kohta saadud keskmise netosissetuleku erinevust üldkeskmisega võrreldes, kuna just neis leibkondades on tulutoojate ja ülalpeetavate suhtarv ülejäänud leibkonnatüüpidega võrreldes halvem.

Brutopalga hüppeline kasv 2007. aastal suurendas leibkonnaliikme keskmise netosissetuleku taseme erinevust Eesti keskmise näitajaga võrreldes ka leibkondades, kus suurimaks tulutoojaks (s.o leibkonnapeaks) oli pensionär, kuna pensionide kasvutempo jäi nimetatud aastal pisut aeglasemaks (kasvasid 17%).

Madalama sissetulekuga inimeste majandusliku olukorra hindamiseks kasutatakse absoluutse ja suhtelise vaesuse näitajaid. Absoluutse vaesuse piir määrab ära sissetuleku taseme, mis võimaldab toime tulla konkreetsetes keskkonnas. Suhteline vaesus näitab sissetuleku jaotumise ebahühtlust väiksema sissetulekuga inimeste seas. Sotsiaalpoliitika peamine eesmärk on kindlustada kõigi elanike toimetulek teatud tasemel, sealjuures võimalusel vähendades sissetulekute jaotumise ebahühtlust.

Absoluutne vaesus on ressursside puudumine minimaalse elatusstandardi tarvis või põhiliste vajaduste katmiseks. Absoluutse vaesuse piir² ehk elatusmiinimum arvutatakse Eestis kulutuste alusel ning absoluutse vaesuse määr väljendab nende leibkondade osakaalu, kelle sissetulek liikme kohta kuus tarbimiskaalude 1:0,7:0,5 korral jääb alla absoluutse vaesuse piiri, s.o allapoole absoluutse vaesuse piiriks olevat kulutuste taset. 2004. aastal oli Eestis absoluutse vaesuse määr ligi 15% ehk allpool absoluutse vaesuse piiri elas ligi 15% kõigist leibkondadest. Neis leibkondades elas 16% kogu Eesti leibkonnaliikmetest ning lastest iga viies. 2007. aastaks oli vaeste leibkondade osakaal vähenenud ligi kaks ja pool (2,39) korda ehk allpool absoluutse vaesuse piiri elas iga seitsmeteistkümmes leibkond (6,2% kõigist leibkondadest). Absoluutarvudes väljendades elas allpool absoluutse vaesuse piiri Eestis 2007. aastal hinnanguliselt üle 36 000 leibkonna, kus elas hinnanguliselt enam kui 87 000 inimest, kellest üle 20 000 olid lapsed.

Suhtelise vaesuse määr näitab nende inimeste osakaalu, kelle sissetulekute tase jääb alla suhtelise vaesuse kokkulepitud piiri. Eestis, nagu ka kõigis ülejäänud Euroopa Liidu liikmesriikides, kasutatakse suhtelise vaesuse piirina 60% elanikkonna sissetulekute mediaanist tarbimiskaalude 1:0,5:0,3 korral. Suhtelise vaesuse näitajate põhjal ei saa otseselt hinnata inimeste

² Absoluutse vaesuse piiri ehk elatusmiinimumi arvutamisel käsitletakse kolme kulukomponenti: toidukulutused, eluasemekulutused ja individuaalsed mittetoidukulutused. Toidukulutuste maksumuse arvutamise aluseks on minimaalne toidukorv.

toimetuleku paranemist või halvenemist. Suhteline vaesus peegeldab sissetulekute jaotust ühiskonnas – see tähendab, et kui inimeste sissetulekud kasvavad, kuid sissetulekute jaotus elanikerühmade vahel jääb samaks, siis suhtelise vaesuse määr ühiskonnas ei muutu.

Hoolimata suhtelise vaesuse piiri peaaegu kolmekordistumisest aastatel 2000–2007 muutus Eestis üldine suhtelise vaesuse määr vaid 1,2 protsendipunkti, kasvades 2000. aasta 18,3%-lt 19,5%-ni 2007. aastal. Küll aga kasvas aastatel 2000–2007 oluliselt meeste ja naiste suhtelise vaesuse määra erinevus. Kui meeste seas vähenes suhtelise vaesuse määr 17,3%-lt 2000. aastal 16,5%-ni 2007. aastal, siis naiste seas kasvas samal ajavahemikul suhtelise vaesuse määr 19,1%-lt 22,0%-ni. Kuigi statistilised andmed 2008. aasta suhtelise vaesuse näitajate kohta ei ole veel avaldatud, on tänaseks selge, et majandussurutis ühtlustab suhtelise vaesuse näitajaid soo lõikes, kuna majanduslanguse tekitas suuresti eluasemeturu kokkuvarisemine, kus hõivatute seas olid märgatavas ülekaalus just mehed.

Ehkki aastatel 2000–2007 vähenes suhtelise vaesuse määr nii laste (0–15-aastased) kui ka tööealiste (16–64-aastased) seas, halvenes samal ajal eakate (65-aastaste ja vanemate) olukord. Suhtelise vaesuse määr 65-aastaste ja vanemate vanuserühmas kasvas vaadeldud perioodil 2,44 korda ning 2007. aastal kuulus vähemalt iga kolmas eakas sissetulekute järgi suhteliselt vaeste hulka (s.t eakate suhtelise vaesuse määr oli 39,0%)³.

Euroopa Liidu teiste liikmesriikidega võrreldes oli Eesti suhtelise vaesuse määr 2007. aasta andmetel liidu 27 liikmesriigi keskmise (17%) lähedal, koos Leedu ja Ühendkuningriigiga, kuid ligi kaks korda suurem kui Tšehhis, Hollandis ning Islandil (kõigis 10%). Eestist suurem risk sattuda suhtelisse vaesusesse oli inimestel 2007. aastal näiteks Lätis, Kreekas, Hispaanias ja Itaalias.

³ Samas tuleb andmete tõlgendamisel arvestada, et alates 2003. aastast kasutatakse suhtelise vaesuse näitajate arvestamisel leibkonna eelarve uuringu andmete asemel Eesti sotsiaaluuringu andmeid. Seetõttu tuleb järelduste tegemisel arvestada, et 2004. ja hilisemate aastate muutused võrreldes 2000. aastaga võivad olla tingitud meetodika muutusest, mitte olulistest muutustest ühiskondlikes protsessides.

Tarbijahinnad

Tabel 1. **Tarbijahinnaindeksi muutus võrreldes eelmise aastaga, 2000, 2004 ja 2006–2008**
(protsenti)

Näitaja	2000	2004	2006	2007	2008
Kokku	4,0	3,0	4,4	6,6	10,4
Toit ja mittealkohoolsed joogid	2,4	4,2	5,1	9,3	14,2
Alkohoolsed joogid ja tubakas	3,3	2,1	3,4	4,1	15,9
Riietus ja jalatsid	3,4	-0,4	2,6	3,6	3,8
Eluase	2,7	4,1	10,4	14,6	15,8
Majapidamine	-0,2	-1,0	2,1	3,5	4,4
Tervishoid	5,5	4,7	2,5	7,9	7,6
Transport	16,1	5,4	4,4	2,7	11,1
Side	6,1	-1,6	-5,3	-1,2	-0,9
Vaba aeg	1,2	0,0	4,2	3,3	2,4
Haridus ja lasteasutused	8,1	2,8	3,5	5,4	8,5
Söömine väljaspool kodu, majutus	5,7	4,1	4,4	10,1	13,3
Mitmesugused kaubad ja teenused	9,7	3,7	4,1	4,7	8,9

Allikas: Statistikaamet

Sissetulekud

Tabel 2. Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek, keskmine brutopalk ja keskmine vanaduspension, 2000, 2004 ja 2006–2008

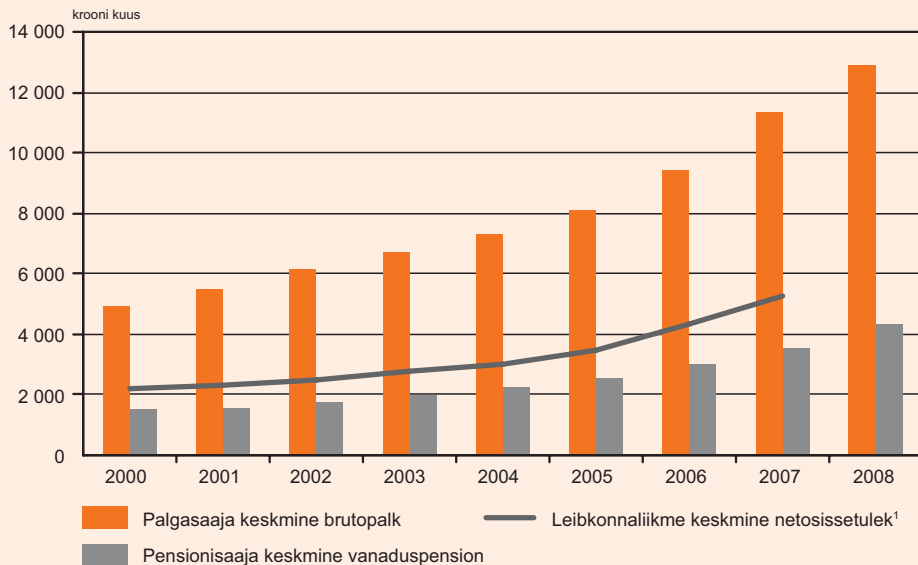
Näitaja	2000	2004	2006	2007	2008
Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek , krooni kuus	2 183	3 029	4 343	5 286	...
Keskmine brutopalk , krooni kuus	4 907	7 287	9 407	11 336	12 912
Keskmine vanaduspension , krooni kuus	1 532	2 244	3 027	3 541	4 356
Keskmine vanaduspension keskmisest arvestuslikust netopalgast ¹ , %	39,9	39,5	40,0	38,8	41,5
Keskmine vanaduspension tootmises töötava meeslihttöölise keskmisest netopalgast ² (vastava aasta oktoobrikuus), %	56,9	52,3	56,1
30-aastase pensioniõigusliku staažiga pensionäri keskmine pension tootmises töötava meeslihttöölise keskmisest netopalgast ² (vastava aasta oktoobrikuus), %	44,4	40,5	44,1
Muutus võrreldes eelmise aastaga, %					
Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek	8,3	8,6	24,9	21,7	...
Keskmine brutopalk	10,5	8,4	16,5	20,5	13,9
Keskmine vanaduspension	-0,8	13,0	18,3	17,0	23,0
Realsissetuleku muutus võrreldes eelmise aastaga, %					
Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek	4,1	5,4	19,7	14,2	...
Keskmine brutopalk	6,3	5,2	11,6	13,0	3,2
Keskmine vanaduspension	-4,7	9,8	13,4	9,7	11,4

¹ Töötasu tegelikult töötatud aja eest ja tasu mittetöötatud aja eest (summa tulumaksuta, kindlustatu töötuskindlustusmakseta ja kohustatud isiku kohustusliku kogumispensioni makseta).

² Alates 1. jaanuarist 2002 arvestatakse keskmise arvestusliku netopalgaga saamiseks brutopalgast maha 1% töötuskindlustust (alates 2006. aastast on see protsent 0,6) ning alates 2005. aastast 2% kohustusliku kogumispensionit, samuti tulumaks (võttes arvesse tulumaksuäära ja tulumaksuvaba miinimumi vastaval aastal).

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Statistikaamet

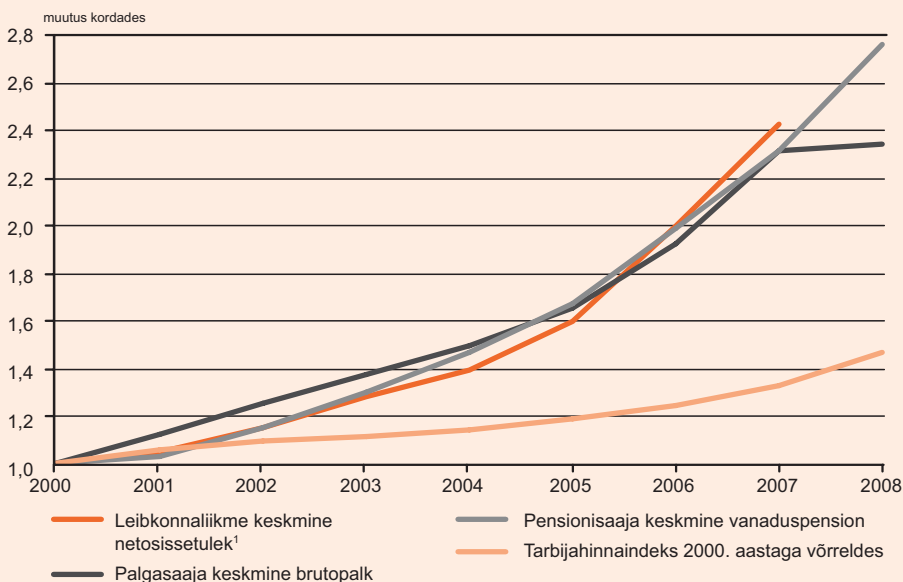
Joonis 1. Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek, palgasaaja keskmine brutopalk ja pensionisaaja keskmine vanaduspension, 2000–2008

¹ 2008. aastal Statistikaamet leibkonnaliikme keskmist kuusissetulekut ei mõõtnud.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Statistikaamet

Joonis 2. Leibkonnaliikme keskmise netosissetuleku, palgasaaja keskmise brutopalka, pensionisaaja keskmise vanaduspensioni ja tarbijahinnaindeksi muutus, 2000–2008

¹ 2008. aastal Statistikaamet leibkonnaliikme keskmist kuusissetulekut ei mõõtnud.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Statistikaamet

Tabel 3. Eri tüüpi leibkondade liikme kohta saadud keskmise netosissetuleku erinevus Eesti üldkeskmisega võrreldes, 2000, 2004 ja 2006–2007

Näitaja	2000	2004	2006	2007
Leibkondade keskmine netosissetulek liikme kohta, krooni kuus	2 183	3 029	4 343	5 286
Netosissetuleku erinevus üldkeskmisest erinevates leibkonna tüüpides, %				
1 täiskasvanu	115,4	106,8	107,9	113,5
2 täiskasvanut	125,7	120,5	120,9	117,2
2 täiskasvanut lastega	98,2	105,4	104,7	101,7
1 lapsega	115,0	119,0	120,2	117,4
2 lapsega	91,9	98,4	92,7	92,2
3 ja enama lapsega	71,3	84,7	86,3	76,2
1 täiskasvanu lapsega (lastega)	76,0	76,0	72,0	63,9
Pensionärist leibkonnapeaga ¹ leibkond	75,1	77,6	71,8	67,1
Linnas ² elav leibkond	106,6	106,2	106,0	104,4
Maal ³ elav leibkond	85,5	88,4	88,8	91,7
Erihariduseta leibkonnapeaga leibkond	88,7	83,7	88,1	86,6
Kõrgharidusega leibkonnapeaga leibkond	147,7	144,3	142,0	139,1

¹ Suurim tulutooja leibkonnas on pensionär.

² Leibkond, kes elab linnas või alevis.

³ Leibkond, kes elab alevikus või külas.

Allikas: Statistikaamet

Tabel 4. Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek tuludetsiiliti, keskmine netosissetulek, netosissetuleku mediaan ning X ja I tuludetsiili suhtarv, 2000, 2004 ja 2006–2007¹
(krooni leibkonnaliikme kohta kuus)

Tuludetsiilid ²	2000	2004	2006	2007
I	505	805	1 319	1 591
II	1 030	1 530	2 229	2 749
III	1 320	1 946	2 738	3 311
IV	1 503	2 168	3 061	3 691
V	1 657	2 390	3 373	4 121
VI	1 874	2 649	3 832	4 670
VII	2 229	3 043	4 457	5 473
VIII	2 741	3 739	5 385	6 565
IX	3 549	4 847	6 800	8 334
X	6 704	8 158	12 017	14 620
Eesti keskmine	2 183	3 029	4 343	5 286
Mediaan ³	1 750	2 468	3 488	4 313
X ja I tuludetsiili suhe	13,3	10,1	9,1	9,2

¹ Kasutatud tarbimiskaale 1:1:1.

² Leibkonnad on reastatud leibkonnaliikme netosissetuleku kasvavas järjekorras ning jagatud kümnesse tulugruppi (detsiili). Esimeses kümnendikus on liikme kohta kõige väiksemat ja viimases kõige suuremat sissetulekut saanud leibkonnad.

³ Leibkonnaliikmed on reastatud leibkonnaliikme netosissetuleku järgi kasvavasse järjekorda ja leitud selles reas keskmine leibkonnaliige – mediaan, s.t 50% leibkonnaliikmetest said liikme kohta sellest summast väiksemat ja 50% suuremat netosissetulekut.

Allikas: Statistikaamet

Elatusmiinimum, absoluutne vaesus

Tabel 5. Arvestuslik elatusmiinimum ehk absoluutse vaesuse piir ja minimaalne toidukorv¹, 2004–2007
(krooni üheliikmelisele leibkonnale kuus)

Näitaja	2004	2005	2006	2007
Elatusmiinimum ehk absoluutse vaesuse piir	1 836	1 938	2 081	2 341
minimaalne toidukorv ²	762	816	888	1 031
Minimaalse toidukorvi osakaal arvestuslikus elatusmiinimumis, %	41,5	42,1	42,7	44,0

¹ Ühe liikmega leibkonna arvestuslik elatusmiinimum kuus (30 päeva) sisaldab minimaalse toidukorvi maksumust, eluasemekulutusi ja individuaalseid mittetoidukulutusi.

² Arvestusliku minimaalse toidukorvi maksumuse leidmisel lähtuti toitmisteadlaste soovitude alusel koostatud näidistoidukorvist, mis peab tagama "keskmise" inimese ööpäevaseks energiavajaduseks 2400 kcal, ning leibkonna eelarve uuringu I–V kuludetsiili ostuhindade keskmistest hindadest.

Allikas: Statistikaamet

Tabel 6. Leibkondade, leibkonnaliikmete, laste ja eakate jaotus absoluutse vaesuse kihiti¹, 2004 ja 2006–2007 (protsenti)

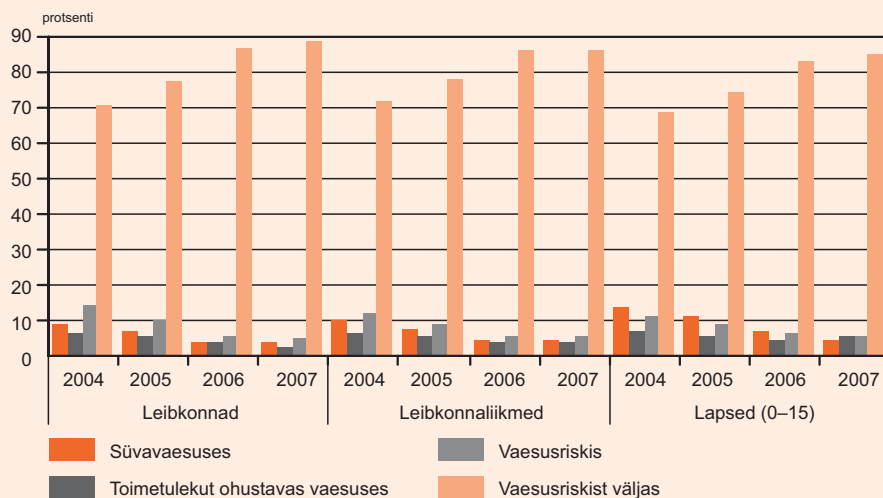
Vaesuse kihid	Leibkonnad			Leibkonnaliikmed			Lapsed (0–15-aastased)			Eakad (65+)		
	2004	2006	2007	2004	2006	2007	2004	2006	2007	2004	2006	2007
Allpool absoluutse vaesuse piiri (AVP)	14,8	7,6	6,2	16,1	8,2	6,5	20,3	10,7	9,4	8,9	3,4	2,9
süva-vaesuses	8,5	3,9	3,7	9,9	4,4	3,5	13,6	6,6	4,4	3,6	1,0	1,2
toimetulekut ohustavas vaesuses	6,3	3,7	2,5	6,2	3,8	3,0	6,7	4,1	5,4	5,3	2,4	1,7
Vaesusriskis	14,6	5,8	4,9	11,9	5,8	4,7	11,2	6,4	5,7	21,5	6,0	5,2
Vaesusriskist väljas	70,6	86,6	88,9	72,0	86,0	88,8	68,5	82,9	84,9	69,6	90,5	92,0

¹ Vaesuse kihid: otsene e süva vaesus – alla 80% AVP; toimetulekut ohustav vaesus – 80–99% AVP; vaesusrisk – 100–124% AVP; vaesusriskist väljas – vähemalt 125% AVP.

Kasutatud tarbimiskaalud: 1,0:0,7 (teine ja iga järgnev täiskasvanud leibkonnaliige); 0,5 (iga kuni 13-aastane liige leibkonnas).

Allikas: Statistikaamet

Joonis 3. Leibkondade, leibkonnaliikmete ja laste jaotus absoluutse vaesuse kihiti, 2004–2007

Allikas: Statistikaamet

Suhteline vaesus

Tabel 7. **Suhtelise vaesuse piir¹, 2000, 2004 ja 2006–2007**
(krooni tarbimisühiku kohta aastas)

Leibkonna tüüp	2000	2004	2006	2007
1-liikmeline	17 880	27 981	41 749	52 076
2 täiskasvanut + 2 last	37 548	58 760	87 672	109 359

¹ Alates 2003. aastast kasutatakse suhtelise vaesuse näitajaid arvestades leibkonna eelarve uuringu andmete asemel Eesti sotsiaaluuringu andmeid. Seetõttu tuleb järelduste tegemisel arvestada, et 2004. ja hilisemate aastate muutused võrreldes 2000. aastaga võivad olla tingitud meetodika muutusest, mitte olulistest muutustest ühiskondlikes protsessides.

Allikas: Statistikaamet

Tabel 8. **Suhtelise vaesuse määr¹ vanuse ja soo järgi, 2000, 2004 ja 2006–2007**
(protsenti)

	2000	2004	2006	2007
Kokku	18,3	18,3	19,4	19,5
mehed	17,4	16,3	16,7	16,5
naised	19,2	20,0	21,6	22,0
0–15-aastased kokku	21,5	19,8	17,3	17,1
16–64-aastased kokku	17,1	16,2	16,4	15,1
mehed	17,3	15,6	15,9	14,7
naised	16,9	16,8	16,9	15,4
65-aastased ja vanemad kokku	20,3	25,1	33,1	39,0
mehed	9,6	13,7	20,7	24,6
naised	25,5	30,8	39,2	46,1

¹ Alates 2003. aastast kasutatakse suhtelise vaesuse näitajaid arvestades leibkonna eelarve uuringu andmete asemel Eesti sotsiaaluuringu andmeid. Seetõttu tuleb järelduste tegemisel arvestada, et 2004. ja hilisemate aastate muutused võrreldes 2000. aastaga võivad olla tingitud meetodika muutusest, mitte olulistest muutustest ühiskondlikes protsessides.

Allikas: Statistikaamet

Tabel 9. Ebavõrdsus sissetulekute¹ jaotumises, 2000, 2004 ja 2006–2007

Näitaja	2000	2004	2006	2007
Gini koefitsient ² sissetulekute järgi (tarbimiskaalud 1,0:0,5 ja 0,3) ³	0,362	0,341	0,334	0,309
Sissetulekukvintiliide suhte kordaja ⁴ (tarbimiskaalud 1,0:0,5 ja 0,3) ³	6,3	5,9	5,5	5,0

¹ Alates 2003. aastast kasutatakse sissetulekutel põhinevaid suhtelise vaesuse näitajaid arvutades leibkonna eelarve uuringu andmete asemel Eesti sotsiaaluuringu andmeid. Seetõttu tuleb järelduste tegemisel arvestada, et 2004. ja hilisemate aastate muutused võrreldes 2000. aastaga võivad olla tingitud meetodika muutusest, mitte olulistest muutustest ühiskondlikes protsessides.

² Gini koefitsiendiga iseloomustatakse ebavõrdsuse taset ühiskonnas. Gini koefitsiendi väärtused jäävad vahemikku 0–1. Mida lähemal on väärtus 1-le, seda suurem on ebavõrdsus. Väga ebaühtlaseks peetakse sellist tulude jaotust, mille korral Gini koefitsiendi arv väärtus jääb vahemikku 0,5–0,7. Jaotust peetakse suhteliselt ühtlaseks, kui Gini koefitsiendi väärtus jääb vahemikku 0,2–0,35. Kui Gini koefitsiendi avaldatakse protsentides (100-ga korrutatult), kasutatakse Gini indeksi mõistet.

³ Modifitseeritud OECD-skaala, kus esimene leibkonna liige arvestatakse tarbimiskaaluga 1,0, järgmised täiskasvanud ja üle 14-aastased tarbimiskaaluga 0,5 ning alla 14-aastased lapsed tarbimiskaaluga 0,3. See näitaja on võrreldav EL-i teiste riikide näitajatega.

⁴ Sissetulekukvintiliide suhte kordaja iseloomustab samuti sissetulekute ebaühtlast jaotust ühiskonnas. Sissetulekute jaotuse ebavõrdsuse toob kõige paremini välja kahe äärmusliku rühma – ülemise kvintiili (ehk 20% kõrgeimat ekvivalentsissetulekut saava elanikkonna) ja alumise kvintiili (ehk 20% madalaimat ekvivalentsissetulekut saava elanikkonna) kogusissetulekute võrdlemine. Kvintiliide suhte kordaja näitab, mitu korda on ülemise kvintiili summaarne sissetulek alumise kvintiili summaarsest sissetulekust suurem.

Allikas: Statistikaamet

Tööturg

Töötute ja tööotsijate registreerimist, neile tööturuteenuste osutamist ning tööturutoetuste maksmist reguleerib 1. jaanuaril 2006 jõustunud tööturuteenuste ja -toetuste seadus. Seaduse eesmärk on saavutada tööealise elanikkonna võimalikult kõrge tööhõive ning ennetada tööturuteenuste osutamise ja tööturutoetuste maksmise kaudu pikaajalist töötust ja tööturult tõrjutust. Seadus käsitleb arvestuse pidamist töötute ja tööotsijate üle, tööturuteenuste osutamist ja tööturutoetuste maksmist. Seaduse kohaselt on töötute isik, kes ei tööta, on töötuna arvele võetud Eesti Töötukassas ja otsib tööd. Töötute otsib tööd, kui ta täidab individuaalset töötuskindlustuskava ning on valmis vastu võtma sobiva töö ja kohe tööle asuma.

Eelnimetatud seadus käsitleb 13 tööturuteenust, neist 4 teenust puuetega inimestele. Tööturuteenuseid osutatakse töötutele individuaalse töötuskindlustuskava alusel. Tööturutoetusi on uue seaduse kohaselt kolme liiki: töötutoetus⁴, stipendium ning sõidu- ja majutustoetus.

Töötutoetust on õigus saada töötul, kes on töötuna arvele võtmisele eelnenud 12 kuu jooksul olnud vähemalt 180 päeva hõivatud tööga või tööga võrdsustatud tegevusega ja kellel puudub sissetulek töötutoetuse ulatuses. Töötutoetust makstakse kuni 270 päeva. Alates 1. jaanuarist 2007 tõsteti töötutoetuse päevamäära, mille tulemusena suurenes keskmine väljamakstav toetus seniselt 400 kroonilt kuus 1000 kroonini. Samast kuupäevast alates on kõigil registreeritud töötutel õigus ravikindlustusele.

Õigus saada stipendiumi on töötul, kes osaleb tööpraktikal, tööharjutusel või vähemalt 40 tundi kestval tööturukoolitusel. Sõidu- ja majutustoetust on õigus taotleda tööturukoolitusel ja tööpraktikal osalejatel.

Kuni 30. aprillini 2009 registreeris töötuid ja tööotsijaid, määras neile tööturutoetusi ja osutas tööturuteenuseid Tööturuamet. 30. aprillil 2009 lõpetas Tööturuamet tegevuse ning tema kohustused läksid üle Eesti Töötukassale, mille ülesandeks on siiani olnud töötuskindlustuse administreerimine.

Töötuskindlustus loodi Eestis 2002. aastal ning seda käsitleb töötuskindlustuse seadus. Töötuskindlustus on solidaarsuspõhimõttele tuginev sundkindlustuse liik, mille eesmärgiks on kindlustatule töötuse korral töötuskindlustuse ajaks osaliselt kompenseerida kaotatud sissetulek, hüvitada töötajale töölepingu ülesütlemine ja avalikule teenistujale teenistussuhte lõpetamine koondamise korral ning kaitsta töötajate nõudeid tööandja maksejõuetuse puhul. Seadus sätestab järgmised hüvitiste liigid:

1) töötuskindlustushüvitis;

⁴ Vastavalt tööturuteenuste ja -toetuste seadusele nimetati töötute abiraha alates 1. jaanuarist 2006 ümber töötutoetuseks.

- 2) kindlustushüvitis koondamise korral⁵ (alates 1.07. 2009);
- 3) hüvitis tööandja maksejõuetuse korral.

Töötuskindlustusmaksleid hakati koguma 2002. aastal, hüvitusi hakati välja maksma 2003. aasta alguses.

Töötuskindlustust rahastatakse kindlustatute (töötajate) ja tööandjate töötuskindlustusmaksetest. Töötaja töötuskindlustusmaks määr võib olla vahemikus 0,5% kuni 2,8% talle makstud palgalt ning tööandja maksemäär 0,25% kuni 1,4% palgafondilt. Aastatel 2006–2008 oli töötaja töötuskindlustusmaks määr 0,6 protsenti ning tööandja oma 0,3 protsenti. Majanduskriisist tingitud töötuse järsu kasvu tõttu suurendati 2009. aastal töötuskindlustusmaks määrasid kahel korral. Alates 1. augustist 2009 on töötaja maksemäär 2,8% ning tööandjal 1,4%.

Õigus töötuskindlustushüvitisele on kindlustatul, kes on töötuna arvele võetud ja kellel on kindlustusstaaž vähemalt 12 kuud töötuna arvelevõtmisele eelnenud 36 kuu jooksul. Töötuskindlustushüvitist ei maksta, kui töötaja lahkus töölt töö- või teenistuskohustuste rikkumise, usalduse kaotamise, vääritud või korruptiivse teo tõttu. Samuti ei ole õigust hüvitisele, kui töölt on lahkutud poolte kokkuleppel või omal soovil, v.a juhul, kui lahkumise põhjuseks oli tööandjapoolne lepingutingimuste rikkumine või tootmis- ja töökorralduse muutmine.

Töötuskindlustushüvitise suurus sõltub varasemast töötasust. Esimesel sajal hüvitise saamise päeval on hüvitise suurus 50% töötasust ning seejärel 40%. Töötuskindlustushüvitise maksimummääraks on vastavalt 50% ja 40% kindlustatute kolmekordsest Eesti keskmisest kalendripäeva töötasust eelmisel kalendriaastal. Töötuskindlustushüvitist saab 2009. aastal maksimaalselt 15 725 krooni kuus.

Kindlustatul on õigus saada töötuskindlustushüvitist kogu töötuna arvel oleku aja, kuid mitte kauem kui:

- 1) 180 kalendripäeva kindlustatul, kelle kindlustusstaaž on lühem kui 56 kuud;
- 2) 270 kalendripäeva kindlustatul, kelle kindlustusstaaž on 56–110 kuud;
- 3) 360 kalendripäeva kindlustatul, kelle kindlustusstaaž on 111 või enam kuud.

Kindlustushüvitist makstakse koondamise korral töötajale või avalikule teenistujale, kelle töö- või teenistussuhe selle tööandja juures on kestnud:

- 1) viis kuni kümme aastat – ühe kuu keskmise töötasu või palga ulatuses lisaks tööandja poolt ühe kuu keskmise töötasu või palga ulatuses makstavale hüvitisele;
- 2) üle kümne aasta – kahe kuu keskmise töötasu või palga ulatuses lisaks tööandja poolt ühe kuu keskmise töötasu või palga ulatuses makstavale hüvitisele.

Tööandja maksejõuetuse hüvitise eesmärk on katta tööandja maksejõuetuse tõttu töötajal saamata jäänud palk, puhkusetasu ja/või töölepingu lõpetamisel töölepingu seaduses ette nähtud hüvitis. Maksejõuetuse hüvitise saamine ei sõltu töötuskindlustusstaažist: töötajal

⁵ Kuni 30.06.2009 töölepingute kollektiivse ülesütlemise hüvitis.

on õigus saada hüvitist sõltumata sellest, kas ja kui kaua ta ise või tema tööandja on tasunud töötuskindlustusmaksid.

Oluliseks sündmuseks töösuhete valdkonnas oli uue töölepinguseaduse jõustumine 1. juulil 2009. aastal. Uus seadus lähtub turvalise paindlikkuse (*flexicurity*) põhimõttest, viib Eesti tööõiguse kooskõlla eraõiguslike printsiipidega ning muudab õigusruumi selgemaks. Mitu seni kehtinud seadust asendusid ühe tervikliku õigusaktiga, võimaldades tööandjal ja töötajal lihtsamalt aru saada, millised on nende õigused ja kohustused. Kaotatud on tööõiguse formaalsed sätted ja vähendatud halduskoormust. Uus seadus soosib töötaja ja tööandja partnerlussuhet ning suunab pooli rohkem omavahelisi kokkuleppeid sõlmima.

Kui analüüsida tööturu statistikat, siis ilmneb, et 2008. aasta oli Eesti tööturul suurte muutuste aeg. Hoolimata 2007. aastal alanud majanduslangusest jätkusid 2008. aasta esimesel poolel nii tööhõive kasv kui ka töötuse langus – suundumused, mis said alguse 2001. aastal. Töötuse määr oli 2008. aasta keskpaigas võrreldav 1992. aasta tasemega, hõivemäär aga viimase kümne aasta kõrgeim. Kuna tööturu näitajad reageerivad majanduse langustrendile viitajaga, avaldus majanduskriisi mõju tööturule alles 2008. aasta teisel poolel. Viimaste aastate kiire majanduskasv pöördus 2008. aastal negatiivseks (–3,6%), kuid sellest hoolimata kasvas hõivatute arv 2007. aastaga võrreldes 0,2%. Statistikaameti töäjõu-uuringu andmetel oli 2008. aastal Eestis 15–74-aastastest elanikest hõivatuid kokku 656 500, töötuid 38 400 ja mitteaktiivseid 347 900 (tabel 1). Töäjõus osalemise määr⁶ suurenes 73,6%-ni ning tööhõive määr 69,5%-ni.

Naiste tööhõive määr ulatus 2008. aasta keskmisena 66,3%-ni. Oma mõju avaldab siin kindlasti naiste pensioniea järkjärguline tõus, millega seoses naised lahkuvad tööturult hiljem, samuti madalad pensionid, mille tõttu paljud soovivad töötamist jätkata. Samal põhjusel on kasvanud ka vanemaeliste (55–64-a) tööhõive määr, mis ulatus 2008. aastal 62,2%-ni.

Töötute arv hakkas kasvama 2008. aasta II poolaastal ning aasta keskmine töötuse määr tõusis 2007. aastaga võrreldes 4,7%-lt⁷ 5,5%-ni. Kasvasid nii meeste kui ka naiste töötus, samuti eestlaste ja mitte-eestlaste töötus (joonis 7). Võrdluses EL-i keskmisega oli 2008. aastal Eestis töötuse tase veel madalam (joonis 5), kuid 2009. aasta alguses sai Eestist Hispaania, Läti, Leedu ja Iirimaa kõrval EL-i kõrgeima töötusega riike.

Majanduskriis tabas kõige valusamalt mehi ja noori, valdavalt ehitussektori ja töötleva tööstuse töötajaid. Kui võrrelda 2008. aasta II kvartali ja 2009. aasta II kvartali näitajaid, siis meeste hõive langes 73,2%-lt 63,8%-ni ning töötuse määr kasvas ligemale neli korda. Kolm korda kasvas ka noorte töötus (27%-ni), jällegi peamiselt meeste töötuse järsu tõusu tõttu. Pikaajaliselt töötute⁸ arv langes 2008. aastal 11 800-ni (tabel 6), kuid hakkas aasta teisel poolel uuesti kasvama ning kahekordistus 2009. aasta II kvartalis. Prognooside kohaselt kasvavad nii töötus kui ka pikaajaline töötus 2009. ja 2010. aastal veelgi.

⁶ Töäjõus osalemise määr – töäjõu osakaal tööealises elanikkonnas vanuses 15–64 a.

⁷ Töötuse määr – töötute osakaal töäjõus vanuses 15–74 a.

⁸ Pikaajaline töötute – isik, kes on tööd otsinud aasta või kauem.

Nii nagu üldine töötus, hakkas 2008. aasta teisel poolel kasvama ka registreeritud töötus. Kokku oli Tööturuameti piirkondlikes osakondades 2008. aasta jooksul arvel 61 485 töötut, neist uusi töötuid 77% (tabel 13). Kui võrrelda 2008. aasta juunikuuga andmeid 2009. aasta juunikuuga, selgub, et registreeritud töötute arv kasvas ühe aastaga 3,7 korda: 19 285-lt 72 148-ni. Nii kiiret kasvu ei ole Eestis kunagi varem täheldatud.

Tööturumeetmetest pakuti 2008. aastal töötutele kõige enam karjäärinõustamist (16% töötutest) ja tööturukoolitust (9%). Ülejäänud teenuste kasutajatest kasvas kõige enam ettevõtluse alustamise toetust saanute arv (tabel 14).

Euroopa Sotsiaalfondi rakendumine võimaldas suurendada aktiivsete tööturumeetmete rahastamist. Samas suurenesid töötute arvu kasvu tõttu kulutused passiivsetele meetmetele. 2008. aastal moodustasid kulutused tööturupoliitikale kokku 396,6 miljonit krooni (tabel 17). Sellest moodustasid kulutused passiivsetele meetmetele 29% ja aktiivsetele meetmetele 71%.

2008. aastal maksti töötutoetust kokku 22 878 töötule. Töötukassa maksis samal ajavahe-
mikul töötuskindlustushüvitist 15 402 inimesele, mis on peaaegu kaks korda rohkem kui 2007. aastal. Keskmiseks väljamakstud töötuskindlustushüvitise suuruseks oli 3614 krooni (tabelid 15 ja 16).

Kollektiivse koondamise hüvitise saajate arv kasvas võrreldes 2007. aastaga 118% võrra ning tööandja maksejõuetuse hüvitise saajate arv 97% (tabel 15).

Tabel 1. Tööealine rahvastik hõiveseisundi järgi, 2000 ja 2004–2008
(15–74-aastased, tuhat)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku	1 046,5	1 047,8	1 048,6	1 049,1	1 046,4	1 042,8
hõivatud	572,5	595,5	607,4	646,3	655,3	656,5
töötud	89,9	63,6	52,2	40,5	32,0	38,4
mitteaktiivsed	384,1	388,7	389,0	362,3	359,0	347,9
Mehed kokku	485,2	487,7	488,5	490,0	489,1	487,9
hõivatud	291,1	299,1	300,5	322,9	330,0	330,9
töötud	49,5	34,7	28,9	21,3	18,9	20,2
mitteaktiivsed	144,7	153,8	159,2	145,7	140,3	136,7
Naised kokku	561,3	560,1	560,0	559,1	557,2	554,9
hõivatud	281,4	296,4	306,9	323,3	325,4	325,6
töötud	40,5	28,9	23,3	19,2	13,1	18,1
mitteaktiivsed	239,4	234,9	229,8	216,5	218,7	211,2

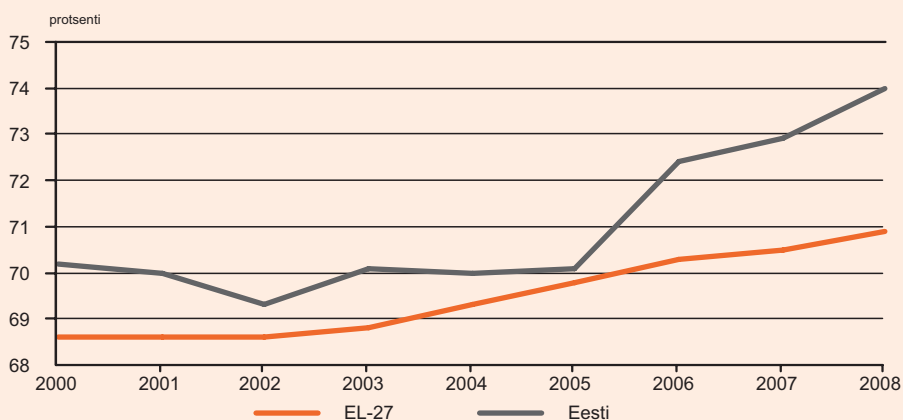
Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Tabel 2. Tööjõus osalemise määr, 2000 ja 2004–2008
(protsenti)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku	70,4	69,5	69,6	72,1	72,5	73,6
mehed	76,1	73,5	72,8	75,3	76,9	77,6
naised	65,3	65,8	66,7	69,1	68,5	70,0

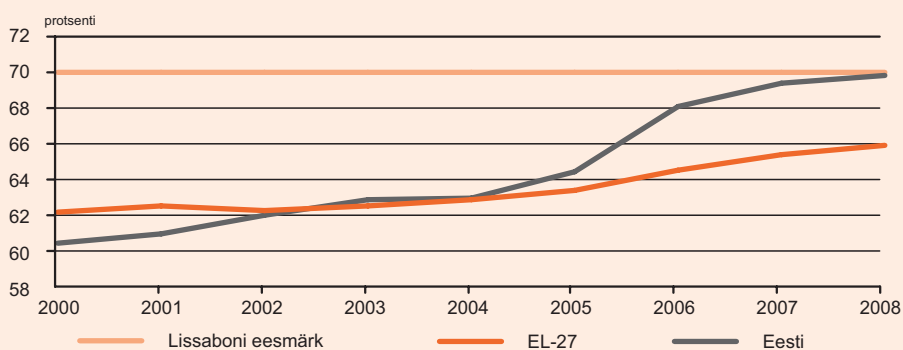
Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Joonis 1. Tööjõus osalemise määr Euroopa Liidus ja Eestis, 2000–2008

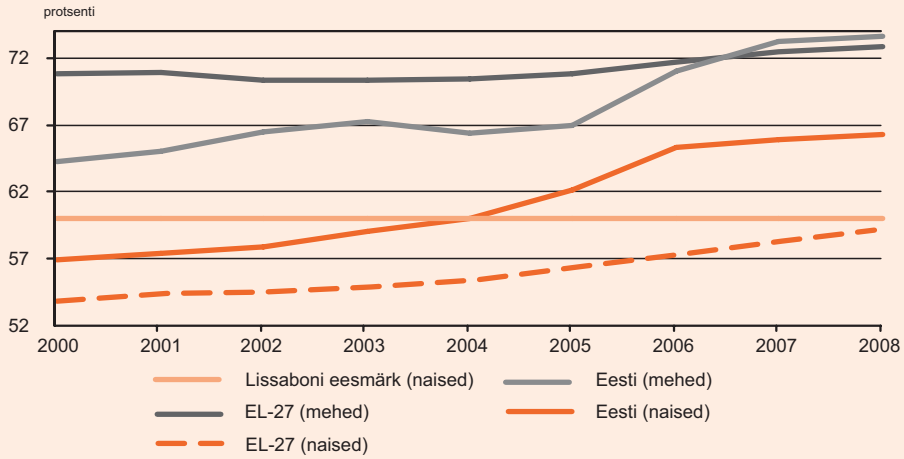
Allikas: Eurostat

Joonis 2. Tööhõive määr Euroopa Liidus ja Eestis, 2000–2008

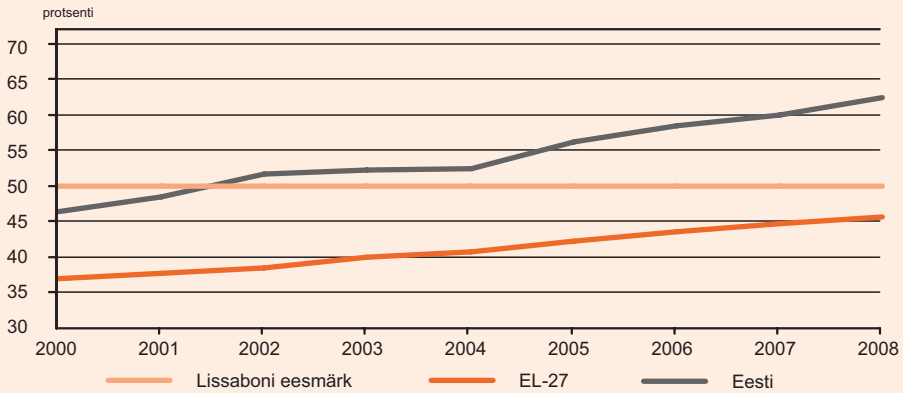
Allikas: Eurostat

Joonis 3. Meeste ja naiste tööhõive määr Euroopa Liidus ja Eestis, 2000–2008

Allikas: Eurostat

Joonis 4. Vanemaealiste tööhõive määr Euroopa Liidus ja Eestis, 2000–2008 (55–64-aastased)

Allikas: Eurostat

Tabel 3. Tööhõive määr soo ja vanuse järgi, 2000 ja 2004–2008 (protsenti)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
15–24 kokku	31,5	26,8	28,6	31,3	34,2	35,9
mehed	35,8	31,8	32,2	36,2	38,2	38,5
naised	27,0	21,5	25,0	26,1	30,0	33,2
25–54 kokku	75,7	78,5	79,3	84,0	84,5	83,7
mehed	78,2	81,0	81,4	87,4	89,4	88,1
naised	73,4	76,1	77,3	80,9	80,0	79,5
55–64 kokku	44,0	52,1	55,7	58,2	59,5	66,2
mehed	54,7	56,1	58,6	57,2	58,6	64,9
naised	36,0	49,1	53,4	59,0	60,3	60,1
15–64 kokku	60,7	62,6	64,0	67,7	69,1	69,5
mehed	64,8	65,7	66,2	70,5	72,6	73,0
naised	57,0	59,8	61,9	65,1	65,7	66,3

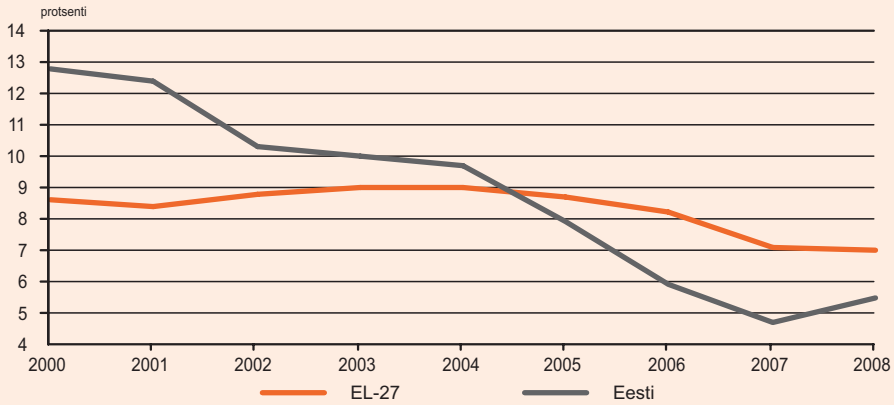
Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Tabel 4. Tööhõive määr rahvuse ja soo järgi, 2000 ja 2004–2008 (protsenti)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Eestlased kokku	61,9	64,2	64,5	68,5	69,1	69,6
mehed	64,7	66,8	65,7	70,0	71,9	73,0
naised	59,4	61,7	63,3	67,1	66,4	66,5
Mitte-eestlased kokku	58,5	59,6	63,0	66,1	69,0	69,2
mehed	65,0	63,3	67,4	71,7	74,2	72,9
naised	52,8	56,5	59,2	61,1	64,4	65,8

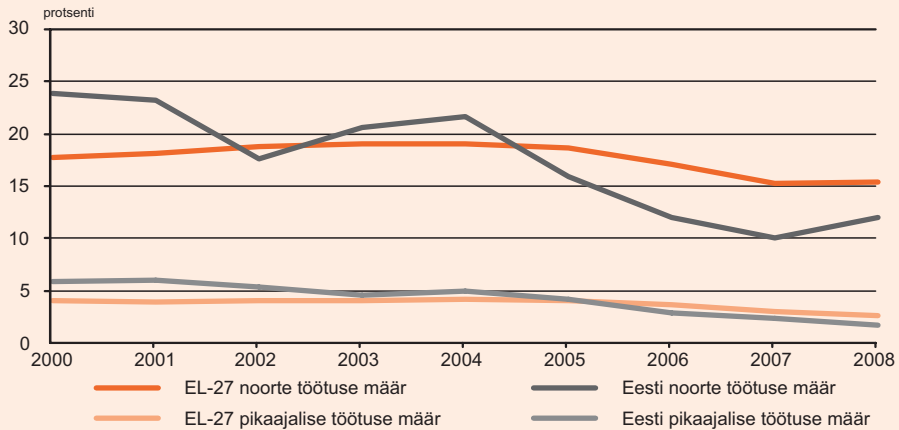
Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Joonis 5. Töötuse määr Euroopa Liidus ja Eestis, 2000–2008

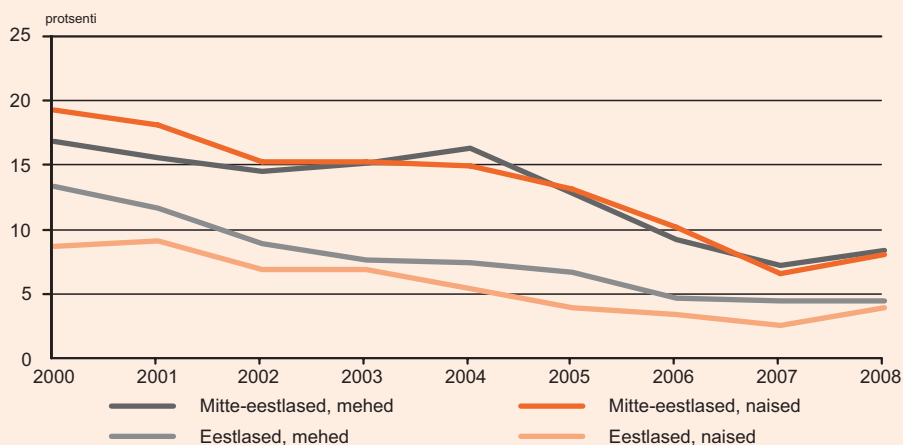
Allikas: Eurostat

Joonis 6. Noorte töötuse määr ning pikaajalise töötuse määr Euroopa Liidus ja Eestis, 2000–2008

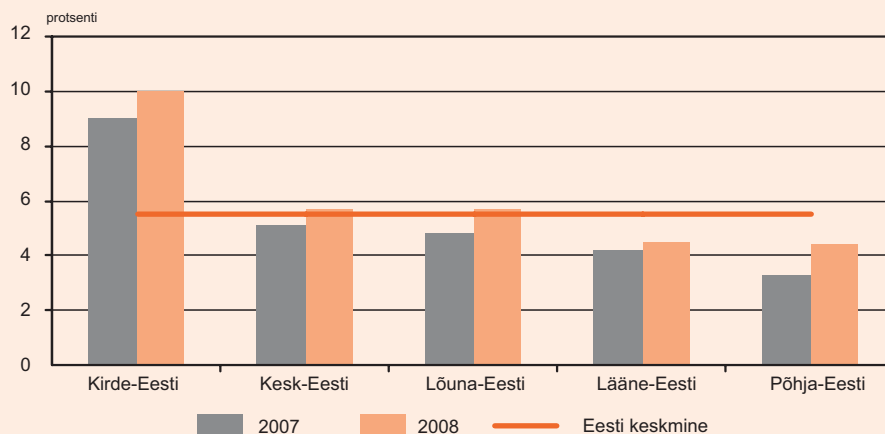

Allikas: Eurostat

Joonis 7. Töötuse määr rahvuse ja soo järgi, 2000–2008

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Joonis 8. Töötuse määr regiooniti¹, 2007–2008

¹ Põhja-Eesti: Harjumaa;

Lääne-Eesti: Läänemaa, Pärnumaa, Hiiumaa, Saaremaa;

Kesk-Eesti: Raplamaa, Järvamaa, Lääne-Virumaa;

Kirde-Eesti: Ida-Virumaa;

Lõuna-Eesti: Tartumaa, Jõgevamaa, Viljandimaa, Põlvamaa, Võrumaa, Valgamaa.

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Tabel 5. Töötuse määr vanuse ja soo järgi, 2000 ja 2004–2008
(protsenti)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
15–24 kokku	23,8	21,7	15,9	12,0	10,0	12,0
mehed	23,9	21,2	16,6	10,0	12,1	12,6
naised	23,7	22,4	14,9	14,7	7,1	11,3
25–54 kokku	12,8	8,9	7,5	5,5	4,2	4,9
mehed	13,6	9,4	8,2	5,6	4,2	4,8
naised	12,1	8,3	6,9	5,4	4,3	4,9
55–64 kokku	9,6	6,0	5,0	4,1	3,5	4,1
mehed	12,1	7,2	5,9	6,7	6,8	5,2
naised	6,5	4,9	4,3	3,2
15–74 kokku	13,6	9,7	7,9	5,9	4,7	5,5
mehed	14,5	10,4	8,8	6,2	5,4	5,8
naised	12,6	8,9	7,1	5,6	3,9	5,3

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Tabel 6. Pikaajalise töötuse määr¹, 2000 ja 2004–2008
(protsenti)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku	6,2	5,0	4,2	2,8	2,3	1,7
mehed	6,9	5,6	4,2	3,1	2,9	2,1
naised	5,4	4,4	4,2	2,6	1,7	1,4

¹ Pikaajaliselt töötute (töötuse kestus üle 12 kuu) osakaal tööjõus.

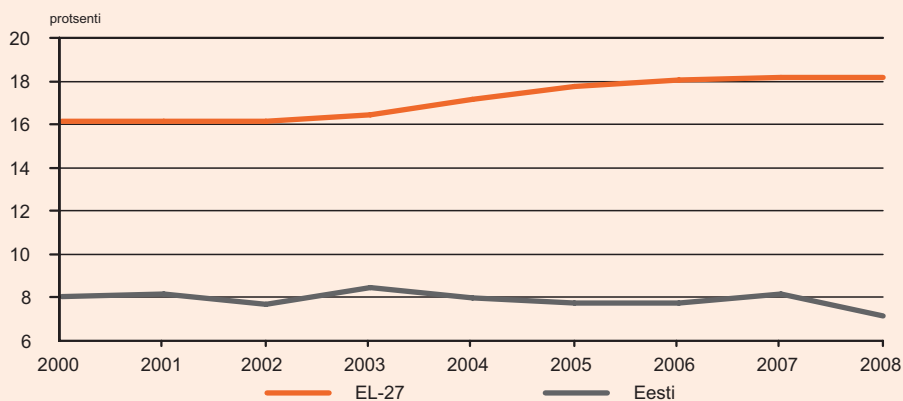
Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Tabel 7. **Hõivatute osakaal soo ja majandussektorite järgi, 2000 ja 2004–2008**
(protsenti)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
primaarsektor	7,2	5,9	5,3	5,0	4,7	2,4
sekundaarsektor	33,3	34,9	34,0	33,5	35,2	22,4
tertsiaarsektor	59,5	59,3	60,7	61,5	60,1	75,3
Mehed kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
primaarsektor	9,7	8,1	7,1	6,7	6,4	3,9
sekundaarsektor	42,4	44,2	44,0	45,6	48,2	35,4
tertsiaarsektor	47,9	47,7	48,8	47,7	45,4	60,7
Naised kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
primaarsektor	4,6	3,6	3,5	3,2	3,0	5,3
sekundaarsektor	23,9	25,5	24,2	21,5	22,0	48,2
tertsiaarsektor	71,5	70,9	72,3	75,2	75,0	46,4

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Joonis 9. **Osaajaga töötajate osakaal hõivatute hulgas Euroopa Liidus ja Eestis, 2000–2008**

Allikas: Eurostat

Tabel 8. **Osaajaga töötajate¹ osakaal hõivatute hulgas 2000 ja 2004–2008**
(protsenti)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku	9,3	8,0	7,8	7,8	8,2	7,2
mehed	6,0	5,4	4,9	4,3	4,3	4,1
naised	12,8	10,6	10,6	11,3	12,1	10,4

¹ Töötaja, kelle tavaline nädalatööaeg on alla 35 tunni, v.a ametid, kus on seadusega kehtestatud lühendatud tööaeg.

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Tabel 9. **Töötajate osakaal, kes tavaliselt töötavad põhitöökohal üle 48 tunni nädalas, 2002 ja 2004–2008**
(protsenti)

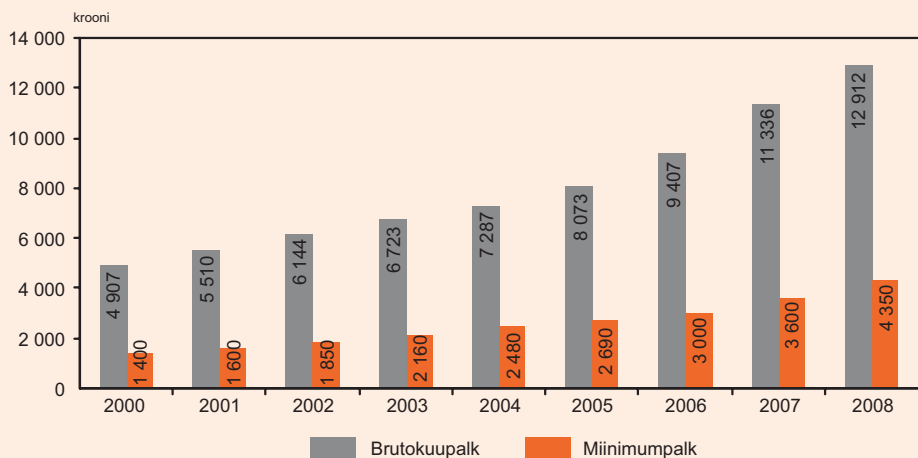
	2002	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku	7,9	7,3	6,8	6,8	6,5	4,7
mehed	10,8	11,6	10,7	10,1	10,0	7,4
naised	4,8	3,0	2,9	3,6	3,0	1,9

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Tabel 10. **Palgatöötajate osakaal hõivatute hulgas soo ja töösuhte liigi järgi, 2000 ja 2004–2008**
(protsenti)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
tööleping, teenistusleping (k.a avalik teenistus)	94,7	95,7	96,6	97,6	97,8	97,8
töövõtuleping	1,5	1,6	1,1	0,5	0,5	0,2
suuline kokkulepe	3,8	2,7	2,3	1,9	1,7	2,0
Mehed kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
tööleping, teenistusleping (k.a avalik teenistus)	92,5	93,9	95,3	96,5	96,8	96,3
töövõtuleping	2,1	1,8	1,2	0,5	0,4	..
suuline kokkulepe	5,5	4,2	3,5	3,0	2,8	3,5
Naised kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
tööleping, teenistusleping (k.a avalik teenistus)	96,9	97,4	97,7	98,6	98,8	99,2
töövõtuleping	1,0	1,4	1,1	0,5	0,6	..
suuline kokkulepe	2,1	1,2	1,2	0,9	0,6	0,6

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Joonis 10. **Keskmine brutokuupalk ja miinimumpalk, 2000–2008**

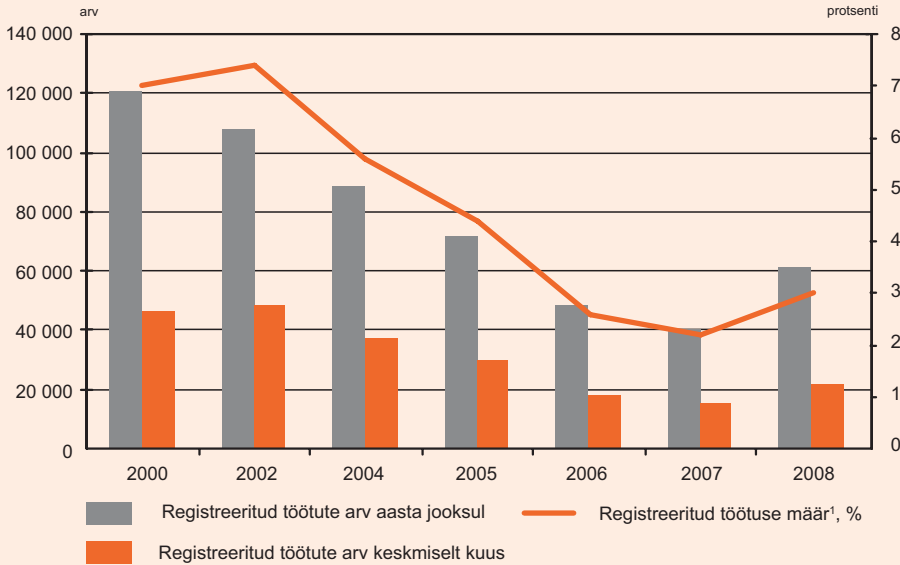
Allikas: Statistikaamet, Eurostat

Tabel 11. **Palgatöötajate kuulumine ametiühingutesse, 2000 ja 2004–2008**

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Palgatöötajaid kokku, tuhat	520,7	538	558,2	594,7	596,8	605,9
aü liikmete osakaal, %	14,3	9,3	8,5	8,4	7,6	6,2

Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring

Joonis 11. Registreeritud töötute arv ja registreeritud töötuse määr, 2000, 2002 ja 2004–2008

¹ Registreeritud töötuse määr – registreeritud töötute osakaal tööjõus.

Allikas: Tööturuamet

Tabel 12. Registreeritud töötute arv soo ja vanuse järgi, 2005–2008

Vanus	2005	2006	2007	2008
Kokku	71 573	48 167	40 247	61 485
16–24	11 159	6 556	5 567	9 764
25–49	41 729	27 418	22 719	34 456
50+	18 685	14 193	11 961	17 265
Mehed kokku	31 880	20 150	16 809	30 456
16–24	5 581	2 986	2 493	5 489
25–49	17 519	10 741	8 904	16 383
50+	8 780	6 423	5 412	8 584
Naised kokku	39 693	28 017	23 438	31 029
16–24	5 578	3 570	3 074	4 275
25–49	24 210	16 677	13 815	18 073
50+	9 905	7 770	6 549	8 681

Allikas: Tööturuamet

Tabel 13. Uute registreeritud töötute, tööpakkumiste ja tööle rakendumiste arv, 2000 ja 2004–2008
(aasta jooksul)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Registreeritud uued töötud	81 482	51 361	42 618	26 329	28 312	47 511
Uute tööpakkumiste arv	14 946	20 722	29 159	30 263	22 835	14 342
Tööle rakendumised	21 753	22 367	19 280	16 324	14 064	17 074

Allikas: Tööturuamet

Tabel 14. Aktiivsetes tööturumeetmetes osalejate arv, 2000 ja 2004–2008

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Tööturukoolitus	8 156	6 968	9 852	7 073	5 503	5 451
Hädaabitöö	3 954	353	188	–	–	–
Tööturutoetus töötule ettevõtluse alustamiseks	441	296	320	289	141	162
Tööturutoetus tööandjale väiksema konkurentsivõimega töötü töölevõtmiseks	189	441	727	238	127	67
Karjäärinõustamine	2 055	7 877	9 494	8 356	8 272	9 891
Avalik töö	–	–	–	170	231	235
Tööharjutus	–	–	–	446	1 208	650
Tööpraktika	–	–	–	676	792	649
Meetmed puuetega inimestele kokku:	–	–	–	109	60	30
töökoha kohandamisega rakendunud	–	–	–	1	2	1
tehnilise abivahendiga rakendunud	–	–	–	5	3	2
tugiisikuga rakendunud	–	–	–	60	30	17
intervjuul abistamise teenust kasutanud	–	–	–	43	25	10

Allikas: Tööturuamet

Tabel 15. Töötutoetuse ja töötuskindlustushüvitise saajad, 2000 ja 2004–2008

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Töötutoetuse saajate arv aasta jooksul	67 412	40 804	32 264	20 057	17 550	22 878
Töötutoetuse saajate arv keskmiselt kuus	26 564	14 417	11 594	6 188	5 934	7 453
Töötuskindlustushüvitise saajate arv aasta jooksul	–	14 888	12 238	8 990	8 011	15 402
mehed	–	6 040	4 719	3 164	2 858	6 559
naised	–	8 848	7 519	5 826	5 153	8 843
Töötuskindlustushüvitise saajate arv keskmiselt kuus	–	5 356	4 270	3 022	3 053	5 282
Töölepingute kollektiivse ülesütlemise hüvitise saajad aasta jooksul	–	3 999	2 462	1 593	2 448	5 341
Tööandja maksejõuetuse hüvitise saajad aasta jooksul	–	2 844	2 203	1 256	1 158	2 292

Allikas: Tööturuamet, Töötukassa

Tabel 16. Töötutoetuse ja keskmise töötuskindlustushüvitise suurus kuus, 2000 ja 2004–2008 (krooni)

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Töötutoetus	400	400	400	400	1 000	1 000
Töötuskindlustushüvitis	–	1 998	2 116	2 416	2 857	3 614
mehed	–	2 329	2 533	3 009	3 585	4 452
naised	–	1 768	1 851	2 081	2 455	3 017

Allikas: Tööturuamet, Eesti Töötukassa

Tabel 17. Kulutused tööturupoliitikale, 2000 ja 2004–2008
(miljonit krooni)

	2000	2004	2005		2006		2007		2008	
			Kokku	sh välis-abi	Kokku	sh välis-abi	Kokku	sh välis-abi	Kokku	sh välis-abi
Passiivse tööturupoliitika kulud kokku	220,5	64,5	52,7	–	38,8	–	83,6	–	116,1	–
töötutoetus	119,8	55,0	42,5	–	24,7	–	52,3	–	66,1	–
erijuhtude sotsiaalmaks	100,7	9,5	10,2	–	14,1	–	31,3	–	49,9	–
Aktiivse tööturupoliitika kulud kokku	65,8	102,2	207,2	92,5	233,8	114,9	225,7	83,9	280,6	164,8
Aktiivsed tööturumeetmed	47,9	64,7	96,1	37,7	108,6	47,0	77,7	3,4	93,2	3,4
tööturuteenused	37,5	51,1	76,9	32,3	87,0	42,0	62	3,2	73	3,3
tööturukoolitus	32,2	41,7	62,7	28,7	71,0	34,9	43,9	3,1	51,7	24,4
toetus tööandjale	2,1	9,4	14,2	3,6	7,5	3,6	1,8	0,1	1,1	–
tööpraktika	–	–	–	–	5,2	2,7	5,6	0,1	5,1	1,4
tööharjutus	–	–	–	–	2,4	0,2	9,8	0	14,2	11,2
hädaabitöö	3,2	–	–	–	–	–	–	–	–	–
töökoha kohandamine ja abivahendid	–	–	–	–	–	–	0,1	–	0,1	0,1
tehnilise abivahendi tasuta kasutamine	–	–	–	–	–	–	0,2	–	0,4	0,2
abistamine tööintervjuul	–	–	–	–	–	–	0	–	0	–
tugiisikuga töötamine	–	–	–	–	0,9	0,6	0,7	–	0,4	0,1
toetused töötule	10,4	13,6	19,2	5,4	21,6	5,0	15,7	0,2	20,2	7,8
stipendium	6,1	7,8	10,3	2,3	9,8	2,8	7,5	0,1	5,9	1,3
transporditoetus	–	–	–	–	5,3	1,1	5,5	0,1	4,8	0,4
ettevõtluse alustamine	4,3	5,8	8,9	3,1	6,5	1,1	2,7	–	9,5	6,1
Equal-projektid	–	–	8,9	6,7	27,5	22,0	22,6	16,9	17,5	13,1
ESF meetme 1.3 projektid (partnerid)	–	–	23,9	23,9	33,0	30,2	57,7	57,7	86,1	86,1
Tegevuskulud	17,9	37,5	78,3	24,2	64,7	15,7	67,7	5,9	83,8	20,4
Kulutused tööturupoliitikale kokku	286,3	166,7	259,9	92,5	272,6	114,9	309,3	83,9	396,6	164,8
aktiivsele tööturupoliitikale, %	23,0	61,3	79,7	–	85,8	–	73,0	–	70,8	–
Tööturupoliitika kulutuste osatähtsus SKP-s	0,31	0,11	0,15	–	0,13	–	0,13	–	0,16	–

Allikas: Sotsiaalministeerium

Töökeskkond

Töökeskkond on ümbrus, milles inimene töötab. Töökeskkonnas on teatud ohutegurid, millega kokkupuude võib kaasa tuua tööõnnetuse⁹ või kutsehaigestumise¹⁰. Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse järgi on tööandja ülesanne hinnata ohte ja riske ning rakendada kõikvõimalikke abinõusid ümbritseva keskkonna ohuteguritega kokkupuute vähendamiseks, tagades sellega, et kokkupuude ohuteguriga ei avaldaks mõju töötajate tervisele. Mida halvem on olukord töökeskkonnas, seda rohkem juhtub tööõnnetusi ja seda rohkem diagnoositakse tööst põhjustatud haigestumisi.

Rahvusvaheliselt aktsepteeritud indikaatorid tööga seotud tervisekahjustuste taseme hindamiseks on:

- tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta;
- surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta;
- kutsehaigestumiste arv 100 000 töötaja kohta.

Töökeskkonna olukorra hindamiseks Eestis vaadeldakse kõikide nende indikaatorite lõikes Eesti andmeid võrrelduna Euroopa Liidu vanade liikmesriikide keskmiste andmetega (edaspidi EL-15). Andmeallikatena kasutatakse Eurostati andmebaasi ja Tööinspektsiooni aruandeid.

Kui tööõnnetuste arv EL-15-s langeb pidevalt, siis Eestis on registreeritud tööõnnetuste arv suhteliselt stabiilne (joonis 1). Võrdlustes tuleb arvestada andmete kogumise erinevat meetodikat. Kui Eestis registreeritakse tööõnnetusi tööandjate raportite alusel, siis EL-15 tööõnnetuste arvu statistika põhineb kümne riigi puhul kindlustuse andmetel ja viie riigi puhul tööandjate raportite kaalutud andmetel. Eurostat on välja töötanud meetodika, mis tööõnnetuste arvu ühtlustamiseks eri riikide andmekogumissüsteeme arvesse võttes (tööandjate raportitel põhinevate tööõnnetuste arvu kaaludes) annab võrreldavama tulemuse. Lähitulevikus on plaanis ka Eestis juurutada registreeritud tööõnnetuste kaalumise küsitlusuuringutega, mis aitab vähendada Eesti tööõnnetuste alaraporteeritust ja muuta Eesti tööõnnetuste arv EL-i teiste riikidega võrreldavamaks.

Alates 2004. aastast on registreeritud tööõnnetuste absoluutarv pidevalt tõusnud. 2008. aastal registreeriti 4059 tööõnnetust, kasv võrreldes 2007. aastaga oli 9%. Läbi aastate on meestega

⁹ Tööõnnetus on töötaja tervisekahjustus või surm, mis toimus tööandja antud tööülesannet täites või muul tema loal tehtaval tööl, töötaja hulka arvataval vaheajal või muul tööandja huvides tegutsemise ajal.

¹⁰ Kutsehaigus on haigus, mille on põhjustanud kutsehaiguste loetelus nimetatud töökeskkonna ohutegur või töö laad.

juhtunud tööõnnetuste arv umbes kaks korda suurem kui naistega juhtunud tööõnnetuste arv. Tegevusaladest on Eestis keskmisest rohkem tööõnnetusi 100 000 töötaja kohta töötlevas tööstuses, põllumajanduses ja ehituses (joonis 2).

Rahvusvahelises statistikas võetakse riigiti tööõnnetusi võrreldes aluseks õnnetusega kaasnenud töövõimetuspäevade arv. Tööõnnetusi, mis on seotud töövõimetusel rohkem kui 30 päeva, loetakse rasketeks. Eesti tööõnnetuste jaotus õnnetusega kaasnenud töövõimetuspäevade arvu järgi (joonis 3) näitab raskete tööõnnetuste arvu vähenemist 2008. aastal, kuid kergete, vähem kui 4 töövõimetuspäevaga tööõnnetuste arv on viimastel aastatel kasvanud ligi 100%.

Võrreldes Eesti töökeskkonna olukorda teiste Euroopa riikidega, on mõistlik kasutada surmaga lõppenud tööõnnetuste statistikat, kuna siin alaraporteerituse probleemi ei esine. Eurostat on riikidevahelise võrdleva statistika esitamiseks võtnud kasutusele meetodika, mille järgi kasutatakse võrdleva statistikana surmaga lõppenud tööõnnetuste arvu kaheksal tegevusalal: põllumajandus, töötlev tööstus, elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus, ehitus, hulgi- ja jaekaubandus, majutus ja toitlustus, finantsvahendus, kinnisvaraarendus. Võrreldes Euroopa keskmisega on Eestis surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta olnud märksa suurem. Kui EL-15 surmajuhtude tase jääb viimasel viiel aastal vahemikku 2,7–2,3, siis Eestis on see 6,4–3,4 (joonis 4). Suurt erinevust aastate lõikes tuleb seletada Eesti omapäraga, väiksust arvestades on surmajuhte üldiselt vähe (tabel 2) ning seega statistika sõltuvus mõnest üksikust tööõnnetusest suurem. Surmaga lõppenud juhtumeid aluseks võttes saame ohtlikumateks tegevusaladeks ehituse ja töötleva tööstuse (joonis 5). Kuna igasuguste järelduste tegemisel tuleks kasutada absoluutarvude asemel suhtarve 100 000 töötaja kohta, siis on 2008. aastal surmaga lõppenud õnnetuste statistikas esikohal mäetööstus (tabel 3), mis on neljal viimasel aastal olnud ohtlikumaid tegevusalasid.

Kutsehaigus on tervisekahjustus, mis kujuneb välja pikaajalisel töötamisel tervist kahjustavates tingimustes. Kutsehaigus on otseselt põhjustatud töökeskkonna ohuteguritest. Kutsehaiguse korral on kannatanul vähenenud töövõime oma kutsealal ning tal on õigus nõuda tööandjalt kahju hüvitamist. Võrreldes EL-15 kutsehaigestumiste suundumustega ilmneb Eestis selge kutsehaiguste alaregistreerimine (joonis 6).

Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse järgi diagnoosib kutsehaigust töötervishoiuarst, kes kogub selleks andmed töötaja praeguste ja varasemate tööolude ning töö laadi kohta. Kutsehaiguse alaregistreerituse põhjused on seotud järgmiste asjaoludega:

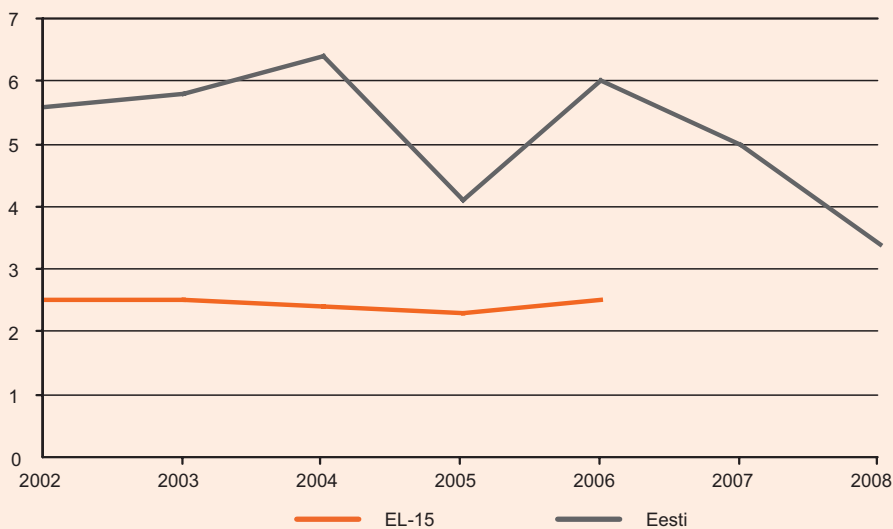
- töötervishoiuarstide vähesus;
- kutsehaiguste diagnoosimise rahastuse probleemid, mille tõttu diagnoosimine on koondunud kahte suuremasse haiglasse;
- töötervishoiuarsti pakutavad töötervishoiuteenused ei ole Haigekassa finantseeritavate tervishoiuteenuste nimekirjas;
- tööandjate üldine suhtumine kutsehaiguse diagnoosimisega seotud tegevustesse, raskused töötaja haigestumise seostamisel töökeskkonnas toimunud ohutegurite ja töö laadiga, kuna faktilised tõendid on sageli puudulikud või puuduvad.

Tabel 2. Tööõnnetustes hukkunute arv, 2000 ja 2004–2008

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku	27	34	24	27	21	21
mehed, %	92,6	70,6	83,3	81,5	100	90,5
naised, %	7,4	29,4	16,7	18,5	0	9,5

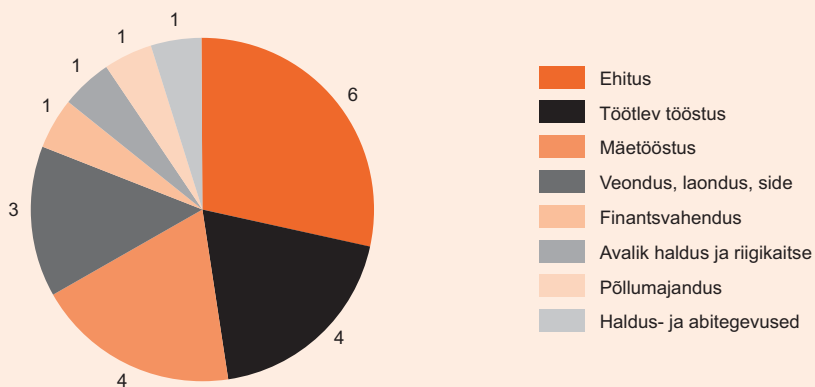
Allikas: Tööinspeksioon

Joonis 4. Surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta, 2002–2008

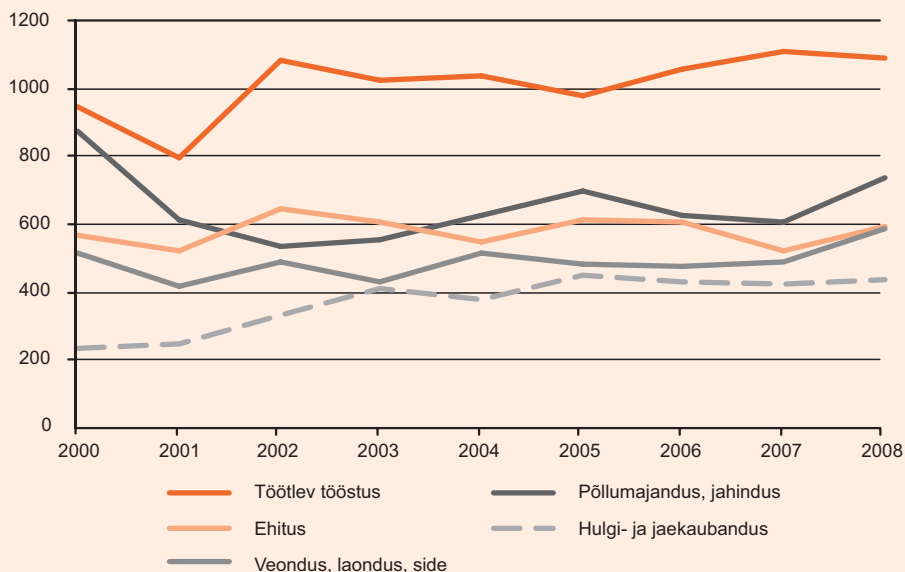
Allikas: Tööinspeksioon, Eurostat

Joonis 5. Surmaga lõppenud 21 tööõnnetuse jaotus tegevusalade kaupa, 2008

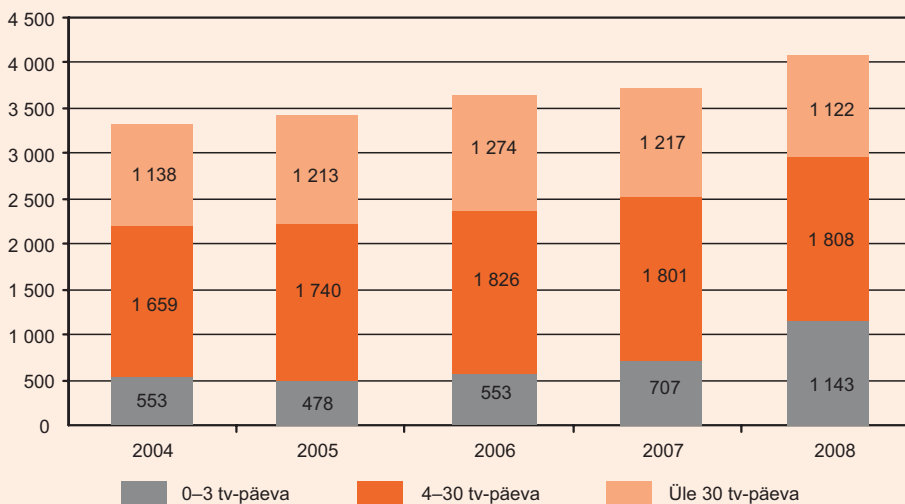
Allikas: Tööinspeksioon

Joonis 2. Tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta ohtlikumate tegevusalade kaupa, 2000–2008

Allikas: Tööinspeksioon

Joonis 3. Tööõnnetuste arv töövõimetuspäevade järgi, 2004–2008

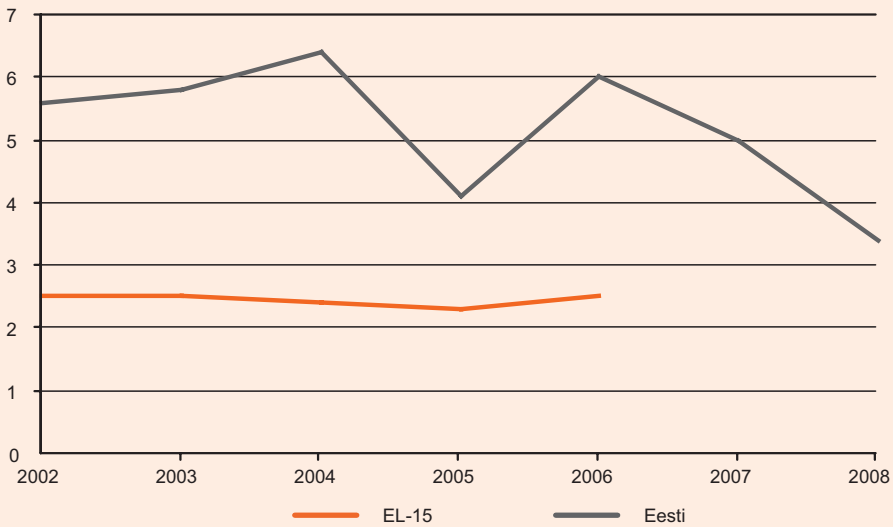
Allikas: Tööinspeksioon, Haigekassa (andmevahetus toimub alates 2004. a)

Tabel 2. Tööõnnetustes hukkunute arv, 2000 ja 2004–2008

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku	27	34	24	27	21	21
mehed, %	92,6	70,6	83,3	81,5	100	90,5
naised, %	7,4	29,4	16,7	18,5	0	9,5

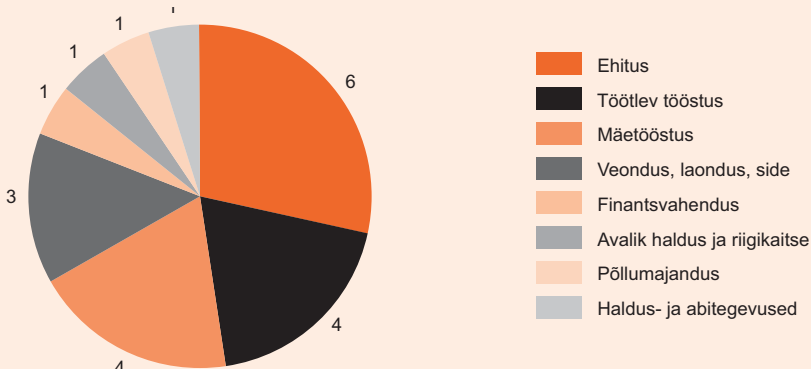
Allikas: Tööinspeksioon

Joonis 4. Surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta, 2002–2008

Allikas: Tööinspeksioon, Eurostat

Joonis 5. Surmaga lõppenud 21 tööõnnetuse jaotus tegevusalade kaupa, 2008

Allikas: Tööinspeksioon

Tabel 3. Surmaga lõppenud tööõnnetuste arv 100 000 töötaja kohta tegevusalade kaupa, 2000 ja 2004–2008

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	8	6	3	6	6	4
Mäetööstus	0	0	17	38	18	67
Töötlev tööstus	7	4	3	7	3	3
Energeetika, gaasi-, auru- ja konditsioneeritud õhuga varustamine	20	17	8	0	0	0
Ehitus	8	10	2	9	6	7
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite remont	3	3	5	2	5	0
Majutus ja toitlustus	0	12	0	0	0	0
Veondus ja laondus	9	14	11	0	4	6
Finants- ja kindlustustegevus	0	0	29	0	0	0
Kinnisvara-alane tegevus	0	11	10	6	0	10
Avalik haldus ja riigikaitse, sotsiaalkindlustus	0	8	0	10	5	3
Haridus	0	2	0	0	0	0
Tervishoid ja sotsiaalhoid	0	0	3	0	0	0
Muud tegevusalad	4	4	7	5	1	2

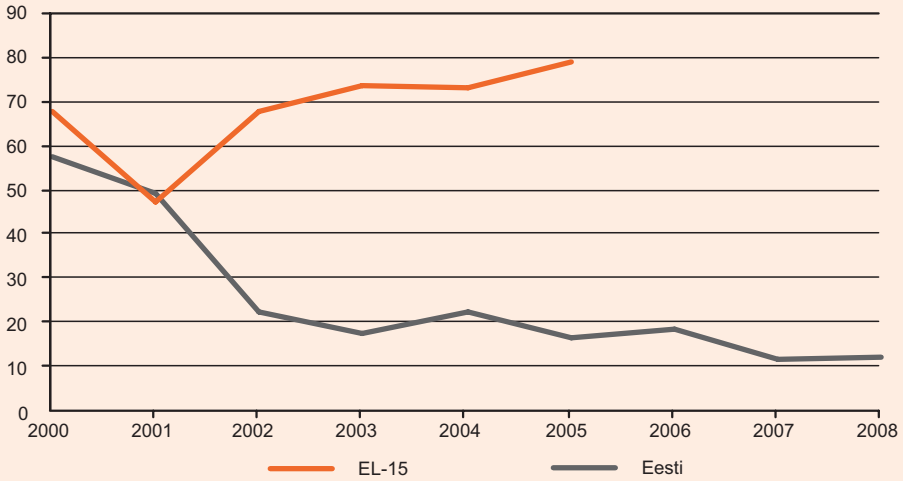
Allikas: Tööinspeksioon

Tabel 4. Esmakordselt kutsehaigeks tunnistatud isikute arv 2000 ja 2004–2008

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Kokku	296	132	94	117	74	76
mehed, %	...	55,3	54,3	45,6	41,9	38,2
naised, %	...	44,7	45,7	56,4	58,1	61,8

Allikas: Tööinspeksioon

Joonis 6. Kutsehaigestumiste arv 100 000 töötaja kohta Euroopa Liidus ja Eestis, 2000–2008

Allikas: Tööinspeksioon, Eurostat

Sooline võrdõiguslikkus

Sooline võrdõiguslikkus tähendab naiste ja meeste võrdsed õiguseid, kohustusi, võimalusi ja vastutust tööelus, hariduse omandamisel ning teistes ühiskonnaelu valdkondades. Sooline ebavõrdsus avaldub näiteks naiste ja meeste erinevas ligipääsus ressursidele – olgu nendeks siis raha, aeg, võim ja mõjujõud, staatus, suhted või informatsioon. Siinset kogumikku koostades on lähtunud põhimõttest, et võimalikult paljud eri peatükkides esitatud näitajad oleksid sooliselt eristatavad ning võimaldaksid võrrelda naiste ja meeste olukorda. Selles peatükis analüüsitakse põhiliste ressursside ebavõrdset jaotust meeste ja naiste vahel, sealhulgas võimu ja poliitika, tööturu, töö ja pereelu ühitamise ning hariduse valdkonnas.

Naisi on kogu taasiseseisvumisaja jooksul olnud Eesti parlamendi liikmete seas alla neljandiku. Samas on nende osakaal iga valimisega suurenenud. 2007. aastal oli naiste suhtarv Riigikogu liikmete seas 24% (s.t 101 liikmest 24 olid naised), mis on suurim osakaal alates 1992. aastast. Naiste parlamenti valimise üks eeldus on nende esindatus valimiskandidaatide seas. 2007. aasta Riigikogu valimised näitasid positiivset nihet naiste esindatuses: võrreldes eelmiste ehk 2003. aastal toimunud parlamendivalimistega kasvas naiste osakaal valimiskandidaatide seas 21%-lt 27%-ni. Hoolimata sellest, et naiskandidaatide osakaal valimisnimekirjades on kasvanud, on nende “väärtsus” häälte kogujatena parteide jaoks jätkuvalt väiksem, võrreldes meeskandidaatidega. Kui naiskandidaat kogus 2007. aasta Riigikogu valimistel keskmiselt 456 häält, siis meeskandidaat 605 häält ehk keskmiselt 149 häält rohkem¹¹.

Nii nagu teistes arenenud riikides, on ka Eestis mehed ja naised hõivatud erinevatel tegevus- ja ametialadel. Naised on traditsiooniliselt ülekaalus tegevusaladel ja ametitel, mis ei ole ühiskonnas eriti kõrgelt hinnatud (nt hariduselus lasteaiakasvatajad, õpetajad või hoolekande alal sotsiaaltöötajad). Soostereotüüpide püsivust näitab muu hulgas see, et tegevusalade sooline jaotus ei ole alates 1990. aastate lõpust märkimisväärselt muutunud. Naiste osakaal juhtivate ametikohtade töötajate seas on võrreldes meestega samuti märksa väiksem. Kuigi keskastme- ning tippspetsialistide (sinna hulka arvestatakse näiteks ka kõik kõrgharidusega haridustöötajad) seas on naised ligi kolmveerand, domineerivad juhtide, kõrgemate ametnike ning seaduseandjatena jätkuvalt mehed. Euroopa Statistikaameti andmeil oli 2007. aastal Eestis nii ametialane kui ka tegevusalade sooline segregatsioon Euroopa Liidu kõrgeim.

Tööturu sooline jaotus avaldab omakorda olulist mõju naiste ja meeste keskmise palga erinevusele. Kogu taasiseseisvumisjärgsel perioodil on Eestis naiste keskmine brutotunnipalk olnud meeste omast ligi veerandi võrra väiksem. Eesti naiste ja meeste brutotunnipalga erinevus on märgatavalt suurem kui Euroopa Liidu riikides keskmiselt ning 2007. aasta and-

¹¹ Vabariigi valimiskomisjon.

metel oli Eestis naiste ja meeste palgalõhe Euroopa Liidu liikmesriikide võrdluses kõrgeim (30,3%)¹².

Soolise võrdõiguslikkuse seisukohast on väga oluline teema ka töö- ja pereelu ühitamine – nii kodutööde jaotus kui ka lastevanemate hõive lõhe on siinkohal ilmekad näitajad. Lapsevanemaks olemine mõjutab Eesti naiste ja meeste tööhõives osalemist olulisel määral. Kuigi Eestis on naiste tööhõive suhteliselt kõrge, ilmneb suur erinevus väikelasteta naiste ja väikelastega (0–6-aastased) naiste hõive määrades. Kui väikelasteta naiste tööhõive määr oli 2008. aastal 82,2%, siis samal ajal oli väikelastega naiste hõive määr vaid 55,1%. Esitatud näitaja viitab, et 0–6-aastaste laste emad loobuvad sageli üldse tööhõives osalemast. Samas on meeste puhul väikesed lapsed pigem hõivet soodustavaks teguriks – nii on väikelaste isade hõive veidi kõrgem (2008. aastal 93,7%) kui lasteta meeste tööhõive (2008. aastal 82,3%). Seega – kui väikelastega naiste ja meeste tööhõive erineb väga olulisel määral, on väikelasteta naiste ja meeste hõivenäitajad suhteliselt sarnased.

Kodutööde jaotus on Eesti peredes traditsiooniline. 2009. aastal korraldatud küsitlus¹³ näitas, et kahe vanemaga peredes, kus kasvavad alla 18-aastased lapsed, on naiste kanda paljuski igapäevased, rutiinsed ja aeganõudvad kodutööd. Naised vastutavad peredes enamasti riiete korrashoiu, söögi tegemise, nõude pesemise, tubade koristamise ning lastega tegelemise eest. Mehed vastutavad eeskätt auto ning remondiga seotud tegevuste eest, mis aga ei ole igapäevased ning ostetakse sageli teenusena sisse.

Nimetatud küsitluse järgi peetakse poiste kasvatamisel ja oskuste arendamisel oluliseks tehnikaga ümberkäimist, autojuhtimist, ettevõtlikkust ning läbilöögivõimet. Samas tüdrukute kasvatamisel peetakse olulisemaks käitumisoskuste ja etiketi õpetamist, söögitegemise, oma välimuse eest hoolitsemise ning kodus koristamise oskusi.

Ka haridus on oluline ressurss, millele ligipääsul ilmnevad soolised erinevused. Üldhariduses haridustee katkestajate arv on võrreldes 2006. aastaga oluliselt vähenenud – kui 2006/2007. õa katkestas ligi 1300 õpilast, siis 2008/2009. õa umbes 500 õpilast. Siiski tuleb märkida, et neid, kes lähevad haridussüsteemist kaduma enne koolikohustusliku ea täitumist, on tuntav vähe. Samas on enamik katkestajatest poisid, kes võivad, aga ei pruugi enam oma haridusteed jätkata ning kelle tulevik tööturul ja edasine hakkamasaamine on seetõttu probleematuiline. Tüdrukud saavad koolis paremini hakkama ning on eeskätt kõrgematel haridusastmetel õppurite seas tugevas ülekaalus. Haridussüsteem peegeldab ühiskonnas kehtivaid

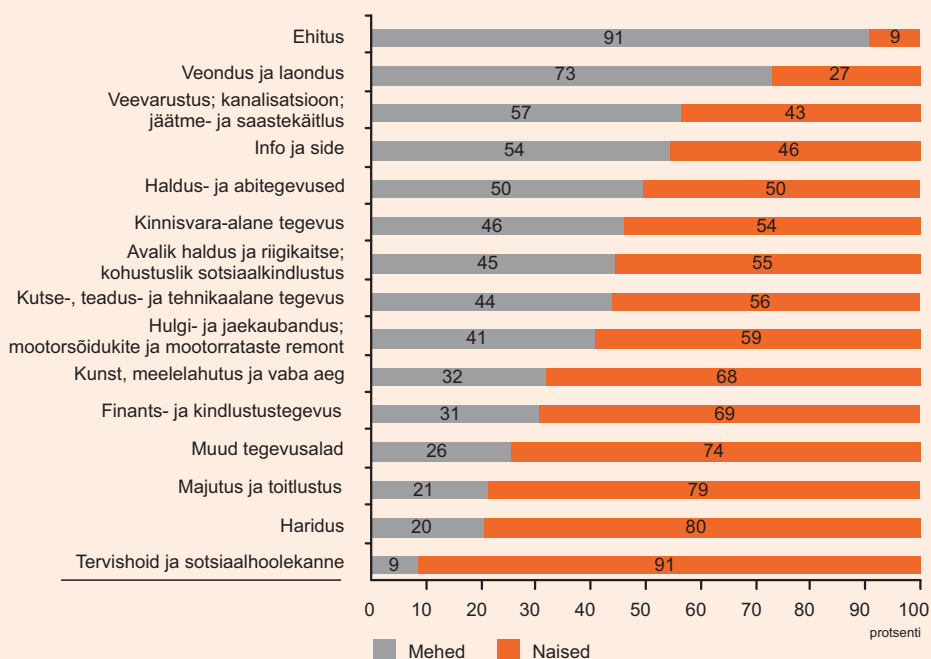
¹² Soolise palgalõhe andmete aluseks on iga nelja aasta tagant korraldatav Euroopa töötasu struktuuri uuring ning vahepealsetel aastatel liikmesriikide siseriiklikel allikatel põhinevad andmed. 2008. aastal muudeti soolise palgalõhe andmete arvutamise meetodikat. Uue meetodika kohaselt ei võeta Euroopa riikide andmete aluseks avaliku halduse ja riigikaitse, kohustusliku sotsiaalkindlustuse; põllumajanduse, jahinduse ja metsamajanduse; kalapüügi; palgatöötajatega kodumajapidamiste; eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevusalade andmeid. Peale selle ei haara Euroopa töötasu struktuuri uuring alla 10 töötajaga ettevõtteid ning erinevalt varasemast meetodikast haaratakse uuringusse kõik töötajad sõltumata vanusest ja töötatud tundide arvust. Uuel meetodikal põhinevaid näitajaid avaldab Euroopa Statistikaamet 2002., 2006. ja järgnevat aastate kohta.

¹³ Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2009 (avaldamata materjal).

soostereotüüpe ka näiteks noormeeste ja neidude erialavalikutel. Õppevaldkondade sooline jaotus ilmneb asjaolus, et nais- ja meestudengid õpivad nii-öelda väljakujunenud naiste- ja meeste-erialadel, mis kajastub hiljem ka tööturu soolises jaotuses. Õppevaldkondade järgi õppis näiteks 2008/2009. õa kõige enam naistudengeid hariduse (92,2%) ning tervise ja heaolu (88,8%) valdkonnas, kõige väiksem oli naistudengite osakaal tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas (25,3%).

Hõive

Joonis 1. Hõivatud tegevusalati¹ soo järgi, 2008

¹ Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi.

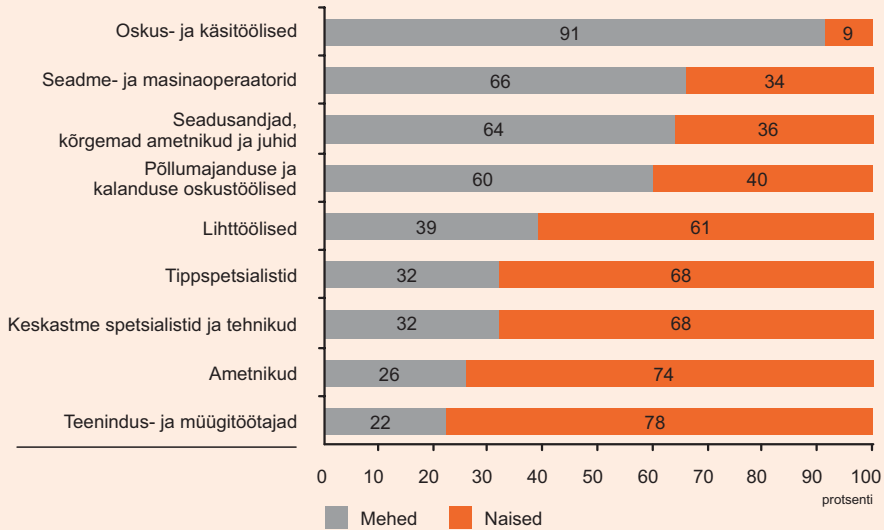
Allikas: Statistikaamet

Tabel 1. Parlamendi valimistel Riigikokku kandideerinud ja valitud isikud soo järgi, 1992, 1995, 1999, 2003 ja 2007

	1992	1995	1999	2003	2007
Kandideerinud kokku	628	1 256	1 884	963	975
mehed, %	86	82	73	79	73
naised, %	14	18	27	21	27
Valitud kokku	101	101	101	101	101
mehed, %	88	88	82	81	76
naised, %	12	12	18	19	24

Allikas: Vabariigi valimiskomisjon

Joonis 2. Hõivatud ametialati soo järgi, 2008

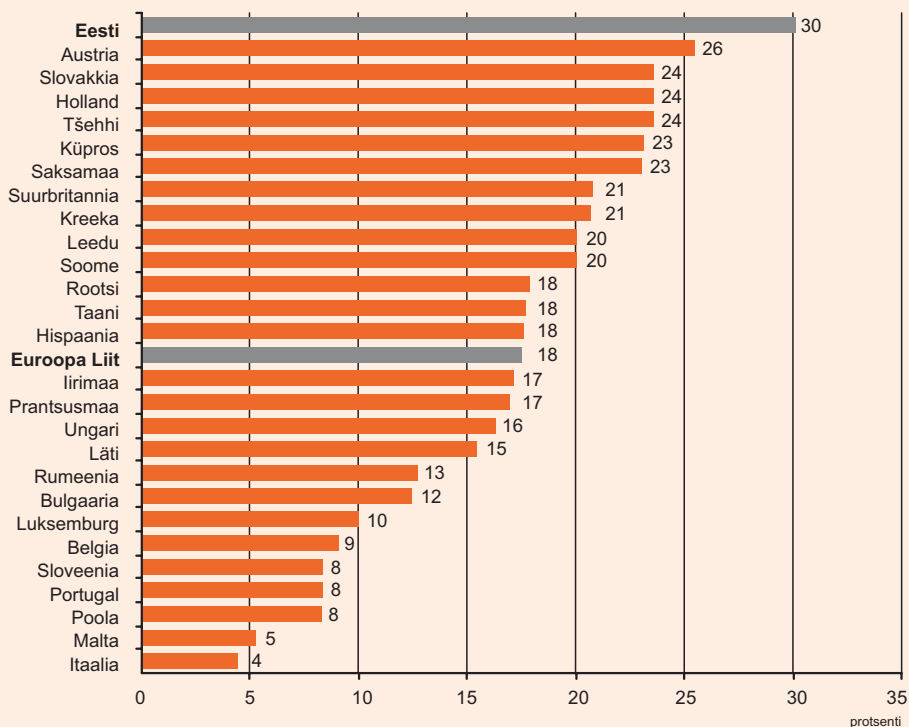

Allikas: Statistikaamet

Tabel 2. Väikelastega (0–6-aastased) ja väikelasteta 20–50-aastaste meeste ja naiste tööhõive määr Eestis, 2000, 2004 ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008
Väikelastega					
mehed, %	88,3	89,4	93,0	96,3	93,7
naised, %	45,4	49,0	54,5	54,1	55,1
Väikelasteta					
mehed, %	72,8	74,8	81,7	82,3	82,3
naised, %	77,2	77,7	80,5	81,2	82,2

Allikas: Statistikaamet

Joonis 3. Sooline palgalõhe¹ Euroopa Liidus², 2007

¹ Tulenevalt soolise palgalõhe arvutusmetoodika muudatusest ei sisalda avaliku halduse ja riigikaitse, kohustusliku sotsiaalkindlustuse, põllumajanduse, jahinduse ja metsamajanduse; kalapüügi; palgatöötajatega kodumajapidamiste; eksterritoriaalsete üksuste andmeid.

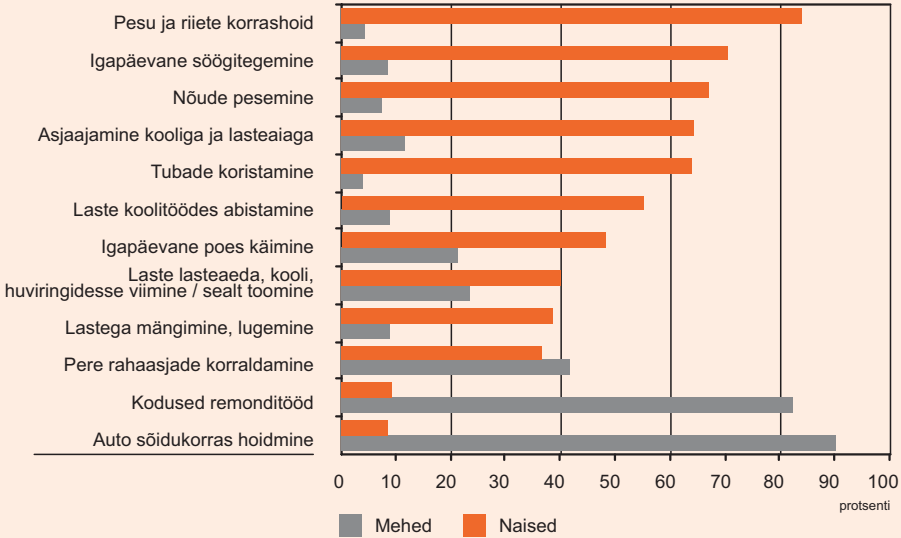
² Erialgsed andmed – Itaalia, Malta, EL-27, Kreeka, Eesti.

Allikas: Eurostat

Hoiakud

Joonis 4. Kodutööde jaotus kahe vanemaga¹ ja vähemalt ühe alla 18-aastase lapsega peredes, 2009

Küsimus: Kes Teile peres enamasti vastutab või muretseb selle eest, et järgmised kodutööd ja toimetused saaksid tehtud? Vastusevariant: "Enamasti mina". Osakaal peredes, kus vastavad tööd on.

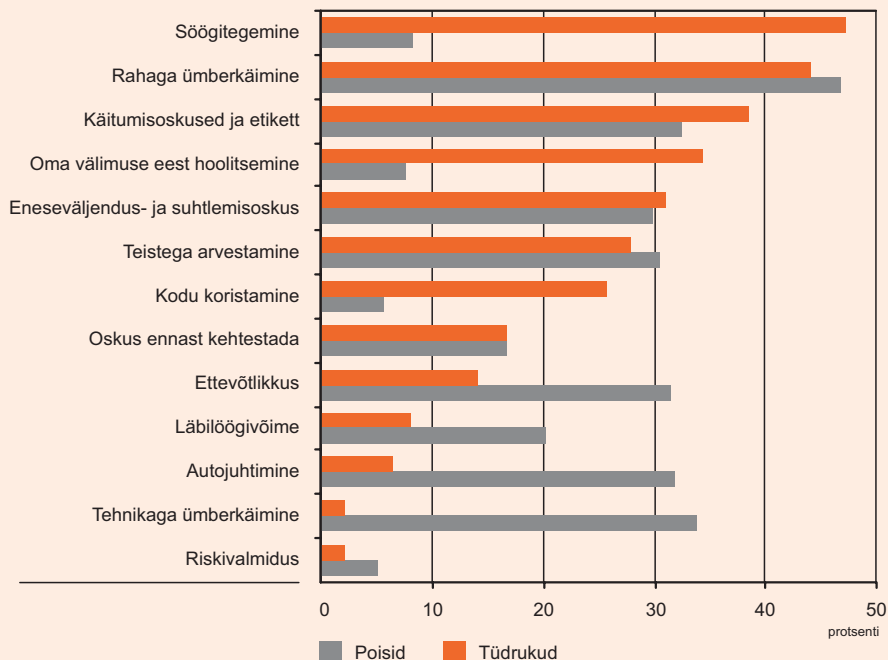

¹ Abielus või kooselus vastajad vähemalt ühe alla 18-aastase lapsega.

Allikas: Sotsiaalministeerium, soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2009 (avaldamata materjal)

Joonis 5. Oskused ja omadused, mille arendamisele peaks poiste ja tüdrukute kasvatamisel erilist tähelepanu pöörama (kolm kõige olulisemat oskust), 2009

Küsimus: Mis Te arvate, milliste oskuste ja omaduste arendamisele peaks poiste ja tüdrukute kasvatamisel erilist tähelepanu pöörama?

Allikas: Sotsiaalministeerium, soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2009 (avaldamata materjal)

Haridus

Tabel 3. Haridustee katkestajad¹ üldhariduses² soo järgi, 2006–2008

Õppeaasta	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Kokku	1 292	721	543
poisid, %	64,2	62,1	60,7
tüdrukud, %	35,8	37,9	39,3

¹ Katkestajad õppeaasta kestel.

² Sh õhtu- ja kaugõpe ning pikendatud õpe.

Allikas: Statistikaamet

Tabel 4. Kõrgharidusastme lõpetajad soo järgi, 2007/ 2008. õa

Haridusaste	Kokku	Mehed, %	Naised, %
Kokku¹	11 345	30,7	69,3
Rakenduskõrgharidusõpe	3 863	27,4	72,6
Bakalaureuseõpe	4 591	32,1	67,9
Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe	404	28,7	71,3
Magistriõpe	2 320	32,2	67,8
Doktoriõpe	161	52,8	47,2

¹ Sh kutsekõrgharidusõppe lõpetajad (vastuvõtt aastatel 1999–2002).

Allikas: Statistikaamet

Tabel 5. Naisüliõpilaste osakaal kõrgharidusastmel õppevaldkonniti, 2000, 2004 ja 2006–2008 (protsenti)

Valdkond ja õppeaasta	2000/2001	2004/2005	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Haridus	87,6	89,3	91,5	91,6	92,2
Tervis ja heaolu	85,6	88,7	89,6	88,8	88,8
Humanitaaria ja kunstid	74,8	76,1	73,9	73,7	73,7
Sotsiaalteadused, äridus ja õigus	60,5	65,4	65,8	66,6	67,0
Teenindus	44,5	49,8	52,1	54,1	54,7
Põllumajandus	45,7	51,6	52,3	53,6	54,2
Loodus- ja täppisteadused	38,8	38,8	37,6	38,7	38,7
Tehnika, tootmine ja ehitus	28,7	27,5	26,1	26,2	25,3

Allikas: Statistikaamet (2000–2004), EHIS (2005–2008)

Tervishoid

Tervisevaldkonna tegevusi korraldavaid olulisi seadusi on arvukalt.

Rahvatervise seaduse eesmärk on kaitsta ja edendada inimeste tervist ning ennetada haigusi. Seaduse eesmärk saavutatakse riigi, omavalitsuse, avalik- ja eraõigusliku juriidilise isiku ning füüsilise isiku kohustustega ning riiklike ja omavalitsuslike abinõude süsteemiga.

Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadus reguleerib nakkushaiguste tõrje korraldamist ja nakatunud isikule tervishoiuteenuse osutamise korda ning sätestab kohustusi nakkushaiguste ennetamisel ja tõrjel. Psühhiaatrilise abi seadus käsitleb psühhiaatrilise abi andmise korda ja tingimusi, tahtevastast ravi, sundravi ning riigi ja kohalike omavalitsuste kohustusi psühhiaatrilise abi korraldamisel, samuti isiku õigusi abi saamisel. Ravimiseadus käsitleb ravimite käitlemist, väljakirjutamist, müügilubade väljaandmist, kliinilisi uuringuid ja reklaami ning ravimiala järelevalvet ja vastutust.

Arstiabi osutamist reguleerivad peamiselt tervishoiuteenuste korraldamise seadus ning ravikindlustuse seadus. Tervishoiuteenuste korraldamise seadus sätestab tervishoiuteenuste osutamise korralduse ja nõuded, tervishoiu juhtimise, rahastamise ja järelevalve korra ning tervishoiutöötajate registreerimise nõude. Tervishoiuteenus on tervishoiutöötaja (arsti, hambaarsti, õe, ämmaemanda) tegevus haiguse, vigastuse või mürgistuse ennetamiseks, diagnoosimiseks ja ravimiseks, et leevendada inimese vaevusi, ära hoida tema tervise seisundi halvenemist või haiguse ägenemist ning taastada tervist. Statsionaarse tervishoiuteenuse osutamiseks on vajalik inimese ööpäevaringne viibimine haiglas. Ambulatoorne on mittestatsionaarne tervishoiuteenus, mille korral patsiendi visiit tervishoiuasutusse piirdub mõne tunniga. Selle alla kuulub nii päevakirurgia kui ka päevaravi.

Tervishoidu rahastatakse riigieelarve ravikindlustuse eelarve vahenditest Eesti Haigekassa kaudu, samuti otseeraldistena riigieelarvest, valla- ja linnaeelarvest, patsiendi raha eest ja muudest allikatest.

Kohustuslik ravikindlustus kehtib Eestis alates 1992. aastast. Ravikindlustus on tervishoiukulude katmise süsteem kindlustatud isiku haiguste ennetamise ja ravi, ravimite ja meditsiiniliste abivahendite hinna kompenseerimiseks ning ajutise töövõimetuse hüvitiste ja muude hüvitiste maksmiseks. Ravikindlustus põhineb kindlustatud isikute solidaarsusel ja piiratud omaosalusel ning lähtub kindlustatud isikute vajadustele vastavate teenuste osutamise, ravi piirkondlikult võrdse kättesaadavuse ja ravikindlustusraha otstarbeka kasutamise põhimõttest. Tööandjal on kohustus maksta töötajate eest sotsiaalmaksu, sh arvestatakse 13% brutopalgast ravikindlustuse eelarvesse.

Kindlustatud isik on Eesti alaline elanik või tähtajalise elamisloa alusel Eestis elav isik, kelle sotsiaalmaksu maksab tööandja, riik¹⁴ või ta ise. Peale nende on ravikindlustusseaduse alusel kindlustatutega võrdsustatud isikud, kelle eest ei maksta sotsiaalmaksu:

- rase naine alates raseduse 12. nädalast;
- isik kuni 19-aastaseks saamiseni;
- isik, kes saab Eestis määratud riiklikku pensioni;
- kindlustatud isiku ülalpeetav abikaasa, kellel on vanaduspensionieani jäänud kuni viis aastat;
- Eesti õppeasutuses või välisriigi samaväärses õppeasutuses põhiharidust omandav õpilane kuni 21 aasta vanuseni, üldkeskharidust või põhihariduse alusel kutsekeskharidust omandav õpilane kuni 24 aasta vanuseni, keskhariduse alusel kutsekeskharidust omandav õpilane ning Eesti alalisest elanikust üliõpilane.

Ravikindlustamata isikutel on õigus vältimatule abile. See on tervishoiuteenus, mida tervishoiutöötaja osutab olukorras, kus abi edasilükkamine või selle andmata jätmine võib kaasa tuua abivajaja surma või püsiva tervisekahjustuse.

Haigekassa rahastab kindlustatud isikutele osutatavaid ambulatoorseid ja statsionaarseid teenuseid, samuti teatud juhtudel taastus- ja hooldusravi ning hambaraviteenuseid. Hambaravi on tasuta alla 19-aastastele. Tasuta hambaravi saab Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelus nimetatud teenuste piires ja tervishoiuteenuse osutaja juures, kellega Haigekassal on ravi rahastamise leping. Alates 1. jaanuarist 2009 saavad 300-kroonist hambaravihüvitist taotleda inimesed, kellele on riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel määratud töövõimetus- või vanaduspension, ning üle 63-aastased kindlustatud isikud. Kõrgendatud määras ehk 450 krooni suurust hüvitist makstakse rasedatele, alla üheaastase lapse emadele ja neile, kellel on tervishoiuteenuse tagajärjel tekkinud suurenenud vajadus hambaraviteenuse järele. 63-aastastele ja vanematele ravikindlustatud isikutele, vanaduspensionäridele ning töövõimetuspensionäridele hüvitab Haigekassa kord kolme aasta jooksul 4000 krooni hambaproteeside maksumusest.

Ajutise töövõimetuse hüvitis on rahaline kompensatsioon, mida Haigekassa maksab töövõimetuslehe alusel sellisele kindlustatud isikule, kellel jääb ajutise töövabastuse tõttu saamata sotsiaalmaksuga maksustatud tulu. Töövõimetushüvitiste arvestamise aluseks on alates 2002. aastast kindlustatud isiku eelmise aasta sotsiaalmaksu alusel arvutatud tulu. Haiguse korral hüvitatakse alates 2009. aasta juulist 70%, alla 12-aastase lapse kodus põetamise eest

¹⁴ Riik maksab sotsiaalmaksu järgmiste isikute eest: vanemahüvitise saaja; lapsehooldustasu saaja; seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetust saav isik; kuni vanaduspensionieani isik, kellele makstakse hooldajatoetust puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse alusel; teatud juhtudel 40 või enama protsendi töövõimekaotusega töötaja; Eesti välisesinduses töötava diplomaadi ja teenistujaga kaasas olev mittetöötav abikaasa kuni vanaduspensionieani jõudmiseni; kaitsejõududes ajateenistuses viibiv ajateenija; tuumakatastroofi, tuumakatssetuse või aatomielektrijaama avarii tagajärgede kõrvaldamisest osa võtnud mittetöötav isik kuni vanaduspensionieani jõudmiseni; töötu abiraha saav isik; sotsiaalhoolekande seaduse alusel sotsiaaltoetust saav välisriigist Eestisse elama asunud Eesti kodanik või eesti rahvusest isik ja tema abikaasa, lapsed ja vanemad. Töötuskindlustushüvitist saava isiku eest maksab sotsiaalmaksu Töötukassa.

80% ja sünnituse ning töötrauma korral 100% ühe kalendripäeva keskmisest tulust. Hüvitist makstakse erineva kestusega: haige pereliikme hooldamise ning karantiini korral järjest kuni 7 päeva, alla 12-a lapse põetamisel kuni 14 päeva, haigestumise ja tööõnnetuse korral üldjuhul kuni 182 päeva. Haiguslehe korral maksab hüvitist alates töövabastuse neljandast kuni kaheksanda päevani tööandja (arvestuse aluseks on viimase kuue kuu makstud keskmine töötasu) ja alates üheksandast päevast Haigekassa (aluseks eelmisel kalendriaastal makstud sotsiaalmaks). Hooldus- ja sünnituslehe puhul maksab seda alates esimesest päevast Haigekassa. Erandiks on raseda haigestumine või vigastus, mille korral maksab Haigekassa hüvitist alates 2. päevast.

Ravimikompensatsioon: Haigekassa hüvitab soodusravimite loetellu kantud ravimite puhul apteegile osa ravimi hinnast. Alates 1. jaanuarist 2003 maksab Haigekassa täiendavat ravimihüvitist juhul, kui inimene ise on tasunud soodusravimite eest rohkem kui 6000 krooni kalendriaastas. See aitab kompenseerida ravimitele tehtavaid kulutusi ravikindlustatutel, kes peavad ravimeid manustama pika aja vältel ja eri ravimeid kombinatsioonis.

Riigieelarvest rahastatakse Sotsiaalministeeriumi kaudu kiirabi ja vältimatut abi ravikindlustusega hõlmamata isikutele, riigireservi ravimite ja meditsiinivahendite julgeolekuvaru moodustamist, hoidmist ja uuendamist, arstiabi kvaliteedi ekspertkomisjoni tellitud ekspertiisi, riiklikke tervishoiuprogramme, tervishoiualast teadus- ja arendustegevust, riiklikke investeeringuid Vabariigi Valitsuse kinnitatud haiglavõrgu-arengukava alusel, valmisolekut tervishoiuteenuste osutamiseks hädaolukorras ja tervise infosüsteeme. Sotsiaalkindlustusameti kaudu rahastatakse ööpäevaringse erihooldusteenuse osutamise käigus osutatud iseseisvat õendusabi. Justiitsministeeriumi kaudu rahastatakse riigieelarvest tervishoiuteenuste osutamist kinnipeetavatele, kohtuotsuse alusel määratud meditsiiniliste mõjutusvahendite kohaldamist ja kohtupsühhiaatriaekspertiisi ning kohtuarstlikku ekspertiisi. Kaitseministeeriumi kaudu rahastatakse riigieelarvest tervishoiuteenuste osutamist Kaitseministeeriumi valitsemisalas; kaitseväeteenistuskõlblikkuse astme määramist; rahuaja ja sõjaaja tervishoiukorralduse toimimiseks vajalike kaitseväge meditsiinivarude, sealhulgas ravimite moodustamist, hoidmist ja uuendamist; kaitseväelastele, eruväelastele, kaitseliitlastele, okupatsioonirežiimide poolt represseritud isikutele ning kaitseväeteenistuses teenistusülesannete täitmise tõttu hukkunud kaitseväelaste perekonnaliikmetele taastusravi osutamist ja investeeringuid kaitseväge meditsiinikeskuste ehitamiseks ja renoveerimiseks.

Valla- või linnaeelarvest rahastatakse tervishoiuteenuste osutamist ja muid tervishoiukulusid valla- või linnavolikogu otsuse alusel.

Järgnev osa on koostatud Tervise Arengu Instituudi kogutava tervishoiustatistika¹⁵, Sotsiaalministeeriumi, Tervisekaitseinspeksiooni, Tuberkuloosiregistri, Vähiregistri ning Eesti Haigekassa andmete põhjal.

Eestis osutas tervishoiuteenuseid 2008. aasta lõpus 1315 juriidilist isikut (ehk asutust), kusjuures erasektori osakaal osutajate üldarvus oli 95%. Erasektorisse arvatakse asutused, kus

¹⁵ Iga-aastane tervishoiustatistika tehakse kättesaadavaks Tervise Arengu Instituudi (TAI) veebilehel (aadressil www.tai.ee).

riigi või kohaliku omavalitsuse kapitaliosalus puudub või on äriühingus alla 50%, avaliku sektori asutustes on aga enamusosalus riigil või kohalikul omavalitsusel. Haiglatest kuulub erasektorisse vaid kolmandik, perearstiteenuse osutajatest ja hambaraviasutustest peaaegu 100%.

Arstide ja õdede arv 10 000 inimese kohta on aastaks 2007 vähesel määral suurenenud, võrreldes 2000. aastaga. Arste oli 10 000 inimese kohta 2000. aastal 31,0 ja 2007. aastal 33,6, õdesid vastavalt 62,3 ja 67,4. Õendustöötajate arv ühe arsti kohta on vaadeldaval ajavahe- mikul püsinud kahe piires. Tervishoiutöötajate vanuselisest jaotusest ilmneb, et iseloomulik on vanemate arstide suur osakaal ning noorte arstide vähene juurdetulek. Hambaarstide arv on viimase seitsme aasta jooksul suurenenud 12%. Aastal 2007 oli hambaarste 10 000 inimese kohta 8,0 (2000. aastal 7,6).

Ambulatoorse abi kasutamises on toimunud märgatav tõus, mis ilmneb ambulatoorsete vastuvõttude ja päevaravijuhtude arvu kasvus. 8,7 miljonit arstivastuvõttu aastal 2008 teeb keskmiseks vastuvõttude arvuks ühe inimese kohta 6,5. Aastal 2000 tehti 6,0 vastuvõttu ühe inimese kohta. Päevaravijuhtude arv on võrreldes 2007. aastaga 2008. aastaks suurenenud 1,1 korda.

Suuremaid muutusi on näha õendusabi arengus. Õendustöötajate iseseisvate vastuvõttude arv 100 inimese kohta suurenes 2008. aastal 41-ni. Koduõendus-hooldusteenuste laiem levik on suurendanud märgatavalt õendustöötajate koduviitide arvu. Võrreldes 2008. aastat 2004. aastaga, on koduviitide arv enam kui kolmekordistunud, ulatudes 316 000-ni 2008. aastal. Õendustöötajate koduviitide arv 100 inimese kohta on suurenenud 7-st aastal 2004 kuni 24-ni aastal 2008.

Küsitlusuuringute andmetel ei ole viimastel aastatel suurenenud mitte ainult ambulatoorsete visiitide arv, vaid ka tervishoiuteenuste kasutajate osakaal rahvastikus. 2008. aastal käis perearsti juures 70%, eriarsti juures 47% ja hambaarsti juures 49% täiskasvanud elanikest. Pärast täiskasvanute hambaravi tasuliseks muutumist 2001. aastal hakkas hambaarstikülastuste arv kahanema, jõudes miinimumini 2003. aastal. Koos sellega vähenes aastatel 2001–2003 ka hambaravi kasutanute osakaal täiskasvanud rahvastikus 42%-lt 32%-ni. Järgnenud aastate majandustõusu tingimustes olid inimestel paremad võimalused hoolitseda oma hammaste tervise eest. Tõus hambaraviteenuste kasutamises peatus 2008. aastal.

Haiglate ravivoodite arvu kahanemine on toimunud koos keskmise ravikestuse lühenemise ja voodikäibe tõusuga. Kuigi ravivoodite arv on võrreldes 2000. aasta lõpu seisuga 2008. aasta lõpuks vähenenud 23%, on hospitaliseeritute arv 1000 inimese kohta vähenenud vaid 7%. Kui 2000. aastal sai 1000 inimese kohta haiglaravi 204 ja peale selle päevaravi veel 15 inimest (kokku 219), siis 2007. aastal viibis haiglaravil 189 ja päevaravil 40 inimest (kokku 229) 1000 inimese kohta. Aktiivravi- ehk lühiravivoodite arv on seitsme aastaga kahanenud 31%. Aastal 2008 oli 10 000 inimese kohta 38 aktiivravivoodit, 2000. aastal 56. Pikaravivooditest on võrreldes 2000. aastaga vähenenud psühhiaatriavoodite (30%) ja tuberkuloosivoodite (15%) arv. Hooldusravivoodite arv kümne tuhande 65-aastase ja vanema

inimese kohta seevastu on vaadeldava ajavahemiku jooksul tõusnud 40-lt 63-ni, mis siiski ei kata veel kogu vajadust (eesmärk aastaks 2015 on 100). Ka ravivoodite struktuuris on toimunud nähtav muutus: kui 2000. aastal oli hooldusravivooideid 8% voodite üldarvust, siis 2008. aastal moodustasid hooldusravivoodid 19,1% ravivooditest.

Tuberkuloosi esmasjuhtude arv vaadeldava perioodi jooksul on pidevalt vähenenud, mis näitab riiklike tuberkuloosiprogrammide (1998–2003, 2004–2007, 2008–2012) tõhusust. Selle tulemusena on aktiivse tuberkuloosi esmasjuhtude arv vähenenud pooleni 1997.–1998. aasta haigestumistasemest ehk 30 juhuni 100 000 inimese kohta. 2008. aasta tuberkuloosi-esmasjuhtudest ja retsidiividest olid 39 juhul patsiendid HIV-positiivsed (mis moodustab 9,4% aktiivse tuberkuloosi esmasjuhtudest ja retsidiividest).

Üldise nakkushaigustesse haigestumuse vähenemise kõrval on uute HIV-nakkuse juhtude arv veidi vähenenud ja suurenemas on AIDS-i juhtude arv. Pärast 2001. aasta haigestumuse tippu (kui aastaga lisandus 1474 uut juhtu) registreeriti 2008. aastal 545 uut HIV-i nakatunut. Naiste osakaal HIV-nakatunutes on aastate jooksul kasvanud, olles 2008. aastaks veidi üle 42% (aastal 2000 oli HIV-nakkuse kandjatest naisi viiendik). 1. detsembril 2005 kinnitas valitsus HIV-i ja AIDS-i riikliku strateegia aastateks 2006–2015 ning selle tegevuskava aastateks 2006–2009. Strateegia üldeesmärk on saavutada püsiv langus HIV-nakkuse levikus ning tegevustega ära hoida epideemia levimine üldrahvastikku.

Uute vähijuhtude arv on 2006. aasta andmete põhjal suurenenud. 31. detsembri 2003. aasta seisuga oli Eesti rahvastikus hinnanguliselt 35 384 inimest (12 066 meest ja 23 318 naist), kellel oli diagnoositud mõni pahaloomuline kasvaja. “Eesti terviseuuring 2006” andmetel oli 15-aastastest ja vanematest inimestest elu jooksul vähidiagnoosi saanud 1,9% meestest ja 3,6% naistest. 2007. aastal kinnitati riiklik vähistrateegia aastateks 2007–2015.

“Eesti terviseuuring 2006” andmetel oli nii meeste kui ka naiste vanuserühmadest suurim kõrge vererõhu või kõrgevererõhutõbe põdenute osakaal aastal 2006 vanuses 70–74. Nimetatud vanuserühma naistel esines seda terviseprobleemi ligi 60% ja meestel pea kaks korda vähem. Sama uuringu andmetel hakkab südameisheemiatõve osakaal vanuserühmas alates 45. eluaastast vaikselt tõusma, jõudes 84. eluaastaks naistel ligi 20% ja meestel 18%-ni. “Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringu” andmetel on suitsetajate osakaal naiste ja meeste hulgas alates 2004. aastast kuni 2008. aastani vähenenud, meestel (ligi 9 protsendipunkti) küll pisut enam kui naistel (4 protsendipunkti).

Majanduse kiire kasv aastani 2008 suurendas tööhõivet ja töötavate inimeste osakaalu kindlustatute hulgas 52,2%-ni 2007. aasta lõpuks. Seoses 2008. aasta sügisel alanud majanduslangusega on aga märgata töötavate inimeste osakaalu langust kindlustatute hulgas: 2008. aasta lõpus 51,3%. Arvuliselt oli töötavaid kindlustatuid veidi üle 14 600 inimese võrra vähem kui 2007. aastal. Mittetöötavate kindlustatute arv on aga 2007. aastaga võrreldes suurenenud ligi 80 000 võrra, kuna Töötukassas töötuna arvel olevad isikud on kaetud riikliku ravikindlustusega. Sellegipoolest on jätkuvalt ligi 5% elanikest riikliku ravikindlustusega hõlmamata.

Valdavalt on need isikud, kes ei tööta ega ole end Töötukassas arvele võtnud või saavad ümbrikupalka.

Ravikindlustuskuludest on võrreldes 2000. aastaga teistest rohkem suurenenud ravimihüvitised ning rahalistest hüvitistest sünnitus- ja hooldushüvitised. Kulude struktuurimuutustest võib esile tuua ravimite osakaalu tõusu aastal 2002, mis pärast seda on taas langenud, ning rahaliste hüvitiste osakaalu tõusu 2002. aasta 17,6%-lt 19,9%-ni, eelkõige haigus- ja sünnitushüvitiste arvel.

Riigieelarve tervishoiukulud suurenesid 2007. aastal võrreldes 2006. aastaga 28%. Pea poole võrra suurenesid kulud kiirabile (46%) ning enam kui poole võrra haiguste ennetuse ja rahvatervise programmidele (59,7%).

Tervishoiu kogukulud moodustasid 2007. aastal 5,4% SKP-st. Riikliku ravikindlustuse osakaal oli 2007. aastal 64,2% ja riigieelarve tervishoiukulud moodustasid 9,7% tervishoiu kogukuludest. Kohalikud omavalitsused kulutasid 1,7% ja inimeste enda panus oli 23,3%.

Arstiabi

Tabel 1. Tervishoiuteenuse osutajad, 2000, 2004 ja 2006–2008
(aasta lõpus)

Asutuse liik ¹	2000	2004	2006	2007	2008
Haiglad kokku	68	51	55	57	60
piirkondlik haigla ²	...	3	3	3	3
keskhaigla ³	...	4	4	4	4
erihaigla	11	6	7	9	10
üldhaigla	39	12	12	11	11
kohalik haigla	...	5	6	6	6
taastusravihaigla	...	4	3	3	3
hooldushaigla	12	17	20	21	23
muud	6	-	-	-	-
Ambulatoorsed arstiabiasutused	540	715	732	733	733
üldarstiabiasutused	367	482	486	488	482
perearstiasutused	292	473	473	476	472
eriarstiabiasutused	173	233	246	245	251
Stomatoloogilise abi asutused	364	443	453	446	457
Kiirabiasutused⁴	7	7	5	5	5
Õendusabiasutused⁵	...	8	12	22	24

¹ Tervishoiuteenuse osutajate liigituse aluseks on siin peamine osutatav tervishoiuteenus (haiglatel statsionaarse teenuse osutamine).

² Piirkondlikud haiglad: SA Tartu Ülikooli Kliinikum, SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla ja SA Tallinna Lastehaigla.

³ Keskhaiglad: AS Ida-Tallinna Keskhaigla, AS Lääne-Tallinna Keskhaigla, AS Ida-Viru Keskhaigla, SA Pärnu Haigla.

⁴ Peale iseseisvate kiirabiasutuste töötab kiirabiosakondi teiste tervishoiuasutuste (enamasti haiglate) allüksustena. 2007. ja 2008. aasta lõpus oli selliseid kiirabiosakondi 19 ja teenuseosutajaid kokku 24.

⁵ Õendusabi on õendustöötaja osutatud tervishoiuteenus. Iseseisva õendusabi teenused on koduõendus-hooldusteenus ja koolitervishoiuteenus.

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Tabel 2. **Praktiseerivad tervishoiutöötajad¹, 2000 ja 2004–2007**
(aasta lõpus)

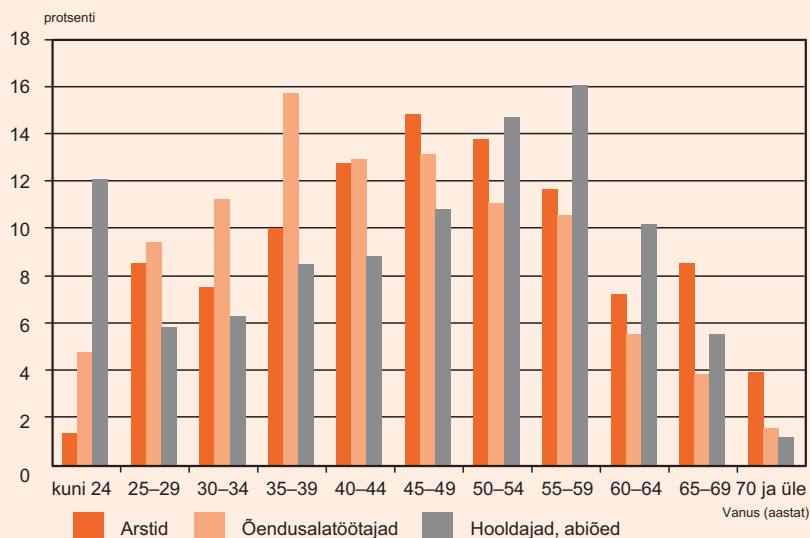
	2000	2004	2005	2006	2007
Arstid²	4 233	4 312	4 294	4393	4 504
perearstid	448	818	845	853	854
Hambaarstid²	1 041	1 166	1 202	1 196	1 167
Proviisorid	815	845	851	869	873
Õendustöötajad jt meditsiinikooli lõpetanud	9 916	10 608	10 699	10 833	11 252
õendustöötajad	8 517	8 676	8 845	8 803	9 042
õed	8 010	8 270	8 421	8 359	8 603
ämmaemandad	507	406	424	444	439
muud tervishoiutöötajad ³	1 399	1 932	1 854	2 030	2 210
farmatseudid	...	587	593	582	588
Tervishoiutöötajaid 10 000 elaniku kohta					
arstid	31,0	32,0	31,9	32,7	33,6
perearstid	3,3	6,1	6,3	6,4	6,4
hambaarstid	7,6	8,7	8,9	8,9	8,0
proviisorid	6,0	6,3	6,3	6,5	6,5
õendustöötajad jt meditsiinikooli lõpetanud	72,5	78,7	79,6	80,7	83,9
õendustöötajad	62,3	64,4	65,8	65,6	67,4
õed	58,6	61,4	62,6	62,3	64,1
ämmaemandad	3,7	3,0	3,2	3,3	3,3
muud tervishoiutöötajad ³	10,2	14,3	13,8	15,1	16,5
farmatseudid	...	4,4	4,4	4,3	4,4

¹ Arst, hambaarst, õde ja ämmaemand, kui nad töötavad oma erialal ja on registreeritud Tervishoiuametis. Tervishoiutöötaja võib osutada tervishoiuteenuseid omandatud eriala piirides, mille kohta talle on väljastatud Tervishoiuameti tõend tervishoiutöötajana registreerimise kohta. Apteegiteenuse osutamiseks peavad proviisor ja farmatseut olema registreeritud Tervishoiuameti proviisorite ja farmatseutide riiklikus registris.

² Praktiseerivate arstide ja hambaarstide arvud koos residentide ja internidega.

³ Eriharidusega muud keskastme tervishoiu- ning hooldustöötajad, kelle hulgast on eraldi välja toodud farmatseudid aastatel 2004–2007.

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 1. Tervishoiutöötajad vanuserühma lõikes¹, märts 2008

¹ Tervishoiutöötajate tunnipalga aruande põhjal. Hõlmab kõiki tervishoiuasutuste töötajaid, kelle andmed olid uuringus, sõltumata nende töökoormusest.

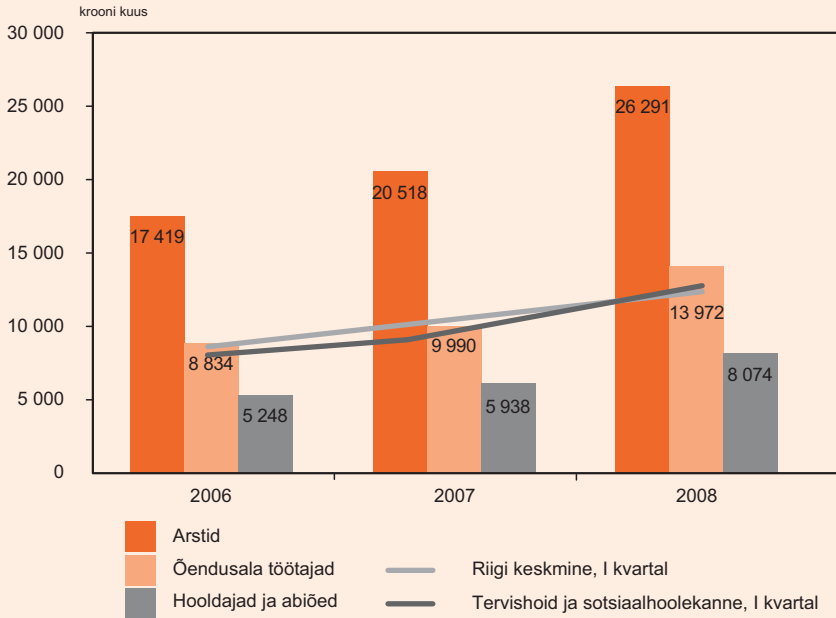
Allikas: Tervise Arengu Instituut

Tabel 3. Tervishoiutöötajate täidetud ametikohad, 2004–2007
(aasta lõpus)

	2004	2005	2006	2007
Arstid	4 120,3	4 225,5	4 204,0	4 274,9
Hambaarstid	1 173,4	1 190,1	1 127,9	1 140,3
Õed	8 122,1	8 209,5	8 095,6	8 284,6
Ämmaemandad	350,9	367,8	357,4	371,6
Hooldajad ja muud tervishoiu abitöötajad	4 298,7	4 276,2	4 284,2	4 420,5

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 2. Tervishoiutöötajate¹ keskmine kuupalk², 2006–2008
(märts 2006, 2007 ja 2008)

¹ Tervishoiutöötajate keskmise kuupalga arvutamisel on arvesse võetud ainult nende töötajate palgad, kes töötasid täiskõr-
musega ega puudunud märtsis töölt.

² Kuupalk sisaldab põhipalka, regulaarseid lisatasusid, lisatasu õhtuse töö, öötöö, puhkepäevadel ja riiklikel pühadel
töötamise eest, lisatasu ületundide eest ja teisi regulaarseid ning mitteregulaarseid lisatasusid.

Allikas: Tervise Arengu Instituut, Statistikaamet

Tabel 4. Ambulatoorne arstiabi, 2000, 2004 ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008 ²
Visiitide arv, tuhat					
arsti ambulatoorsed vastuvõttud	8 151	8 303	8 496	8 766	8 647
perearsti vastuvõttud	1 972	3 935	4 166	4 317	4 301
arsti koduviisiidid	503	178	143	128	105
perearsti koduviisiidid	197	162	136	116	96
Keskmine perearsti visiitide arv ühe perearsti-ametikohta kohta					
vastuvõttud	4 963	5 015	5 227	5 432	5 388
koduviisiidid	4 512	4 816	5 062	5 290	5 270
	451	199	165	142	118
Elanikke ühe perearsti-ametikohta kohta					
	3 127	1 652	1 632	1 644	1 643
Perearsti vastuvõtte¹ ambulatoorsete vastuvõttude üldarvust, %					
	24,2	47,4	49,0	49,2	49,7
Perearsti koduviisiite¹ koduviisiitide üldarvust, %					
	39,2	91,3	95,1	90,6	91,4
1 inimese kohta aastas					
arsti ambulatoorsed vastuvõttud	6,0	6,2	6,3	6,5	6,4
perearsti vastuvõttud	1,4	2,9	3,1	3,2	3,2
arsti koduviisiidid	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1
perearsti koduviisiidid	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
¹ Kõik perearstide vastuvõttud ja koduviisiidid, mitte perearstiasutuste vastuvõttud ja koduviisiidid.					
² Esialgsed andmed.					

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Tabel 5. Õendusabi¹, 2000, 2004, ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008 ²
Õendustöötaja visiitide arv, tuhat					
ambulatoorsed vastuvõttud	226	346	413	474	543
pereõe vastuvõttud ³	...	134	238	313	373
koduviisiidid	7	100	196	243	316
pereõe koduviisiidid ³	...	17	20	18	16
1 inimese kohta aastas					
ambulatoorsed vastuvõttud	0,17	0,26	0,31	0,35	0,41
koduviisiidid	0,01	0,07	0,15	0,18	0,24
¹ Aastal 2000 velskri iseseisev töö (sh velskripunktides), aastast 2004 õendustöötaja (õe, ämmaemanda) iseseisvad vastuvõttud ja koduviisiidid.					
² Esialgsed andmed.					
³ Perearstiasutuste õdede iseseisev töö.					

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Tabel 6. Kiirabi, 2000, 2004 ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008
Kiirabilt abi saanud inimesi kokku, tuhat	286	242	235	240	242
önnetusjuhtumid ¹	35	39	37	37	36
haigestumine ¹	178	200	195	201	204
halgete ja sünnitajate vedu ¹	19	3	2	2	2
Väljakutsel abi saanud inimeste arv, tuhat	232	233	227	230	234
Ise kiirabiasutusse pöördunud ja abi saanud inimeste arv, tuhat	54	9	8	9	8
Abisaajaid 1000 inimese kohta	209	179	175	179	181
täiskasvanud (15+)	217	188	182	188	189
lapsed (0–14)	171	134	133	126	132

¹ Enne 2004. aastat on näitaja üksnes väljakutsel abi saanud inimeste kohta, s.t ilma ise kiirabiasutusse pöördunuteta.

Allikas: Tervise Arengu Instituut, alates aastast 2004 Tervishoiuamet

Tabel 7. Hambaravi, 2000 ja 2004–2007

	2000	2004	2005	2006	2007
Hambaarsti vastuvõttude arv kokku, tuhat	2 310	2 012	2 011	2 057	1 999
ravi	1 891	1 658	1 634	1 679	1 620
proteesimine	298	236	241	254	261
ortodontia	121	118	135	125	117
Hambaarsti vastuvõtte kokku 1 inimese kohta	1,69	1,48	1,49	1,53	1,49
ravi vastuvõtte 1 inimese kohta	1,38	1,23	1,21	1,25	1,21
täiskasvanud (15+)	1,31	1,09	1,08	1,12	1,06
lapsed (0–14)	1,68	1,99	1,95	1,99	2,03

Allikas: Tervise Arengu Instituut

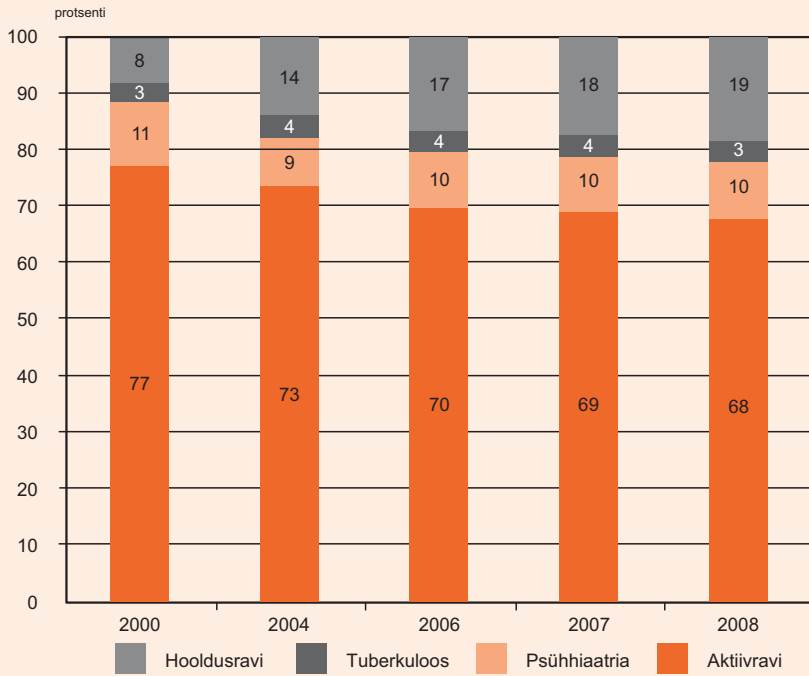
Tabel 8. Ravi haiglas ja päevaravi (sh päevakirurgia) osakonnas, 2000, 2004 ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008 ¹
Haiglaravi					
ravivoodite arv, aasta lõpus	9 828	7 850	7 588	7 473	7 601
aktiivravivooideid ²	7 600	5 750	5 287	5 101	5 146
ravivooideid 10 000 inimese kohta	71,9	58,3	56,5	55,7	56,7
aktiivravivooideid ² 10 000 inimese kohta	55,6	42,7	39,3	38,0	38,4
hooldusravivooideid 10 000 inimese kohta vanuses 65+	39,9	49,0	56,2	58,7	63,1
taastusravivooideid 10 000 inimese kohta	2,2	2,9	2,5	2,5	2,5
psühhiaatriaravivooideid 10 000 inimese kohta	7,5	5,3	5,5	5,6	5,6
tuberkuloosiravivooideid 10 000 inimese kohta	2,3	2,2	2,0	2,0	1,8
hospitaliseeritute arv aastas, tuhat	279,5	258,8	252,9	253,8	254,8
hospitaliseeritud 1000 inimese kohta	204,1	191,8	188,3	189,1	190,1
keskmine ravipäevade arv ³ ühe haige kohta	9,2	8,0	7,8	8,0	7,9
voodihõive ⁴ , %	...	72,6	74,1	75,5	75,7
voodikäive ⁵	27,7	33,2	34,6	34,5	35,0
Päevaravi (sh päevakirurgia)⁶					
ravivoodite arv, aasta lõpus	380	334	361	416	458
ravivooideid 10 000 inimese kohta	2,8	2,5	2,7	3,1	3,4
hospitaliseeritute arv aastas, tuhat	21,0	35,4	45,6	53,4	56,1
hospitaliseeritud 1000 inimese kohta	15,3	26,2	33,9	39,8	41,8

¹ Esialgsed andmed.² Aktiivravi- ehk lühiravivoodid – ravivoodid haiglas, välja arvatud hooldusravi-, psühhiaatria- ja tuberkuloosivoodid.³ Keskmine ravipäevade arv = voodipäevade üldarv aastas / haiglast lahkunute arv.⁴ Päevade osakaal aastas, mil ravivoodi oli hõivatud.⁵ Hospitaliseeritute arv ühe ravivoodi kohta.⁶ Aastani 2004 ainult haiglate juures tegutsenud päevaraviosakondade andmed. Alates 2006. aastast haigla või ambulatoorse asutuse juures tegutsevate päevaraviosakondade andmed.

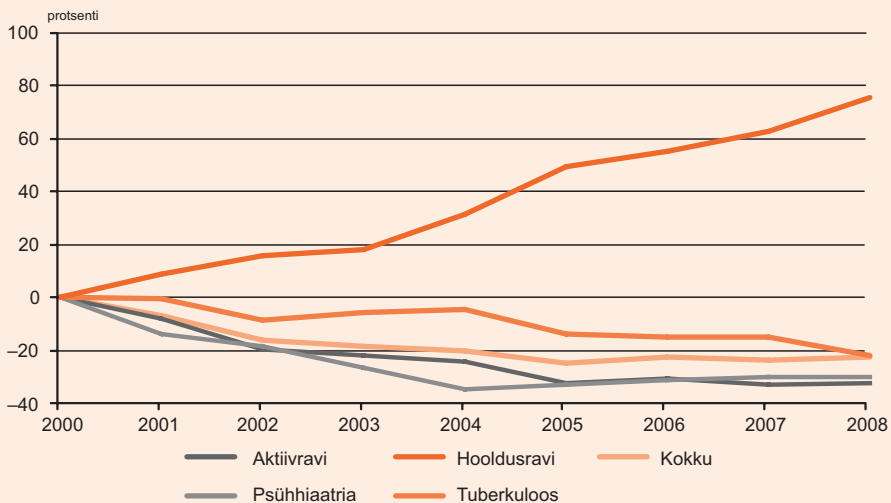
Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 3. Ravivoodite jagunemine liigiti, 2000, 2004 ja 2006–2008

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 4. Muutused ravivoodite arvus võrreldes 2000. aastaga, 2001–2008

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Tabel 9. Aktiivse tuberkuloosi registreeritud retsidiivid ja esmasjuhud, 2000, 2004 ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008
Aktiivse tuberkuloosi esmasjuhud	642	477	373	372	354
mehed	448	330	253	295	253
naised	194	147	120	113	101
aktiivse tuberkuloosi esmasjuhud 100 000 inimese kohta	46,9	35,4	27,8	27,7	26,4
mehed	70,9	53,1	40,9	47,7	41,0
naised	26,3	20,2	16,6	15,6	14,0
Aktiivse tuberkuloosi esmasjuhud ja retsidiivid	782	561	438	466	415
aktiivse tuberkuloosi esmasjuhud ja retsidiivid 100 000 inimese kohta	57,1	41,6	32,6	34,7	31,0
HIV¹-positiivsed aktiivse tuberkuloosi esmasjuhtudest ja retsidiividest	2	22	38	49	39
HIV ¹ -positiivsed aktiivse tuberkuloosi esmasjuhtudest ja retsidiividest, %	0,3	3,9	8,7	10,5	9,4

¹ HIV – inimese immuunpuudulikkuse viirus.

Allikas: Tuberkuloosiregister

Tabel 10. Valitud nakkus- ja peamiselt sugulisel teel levivate haiguste registreeritud esmasjuhud, 2000, 2004 ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008
Läkakõha	503	455	153	409	485
mehed	219	185	61	176	170
naised	284	270	92	233	315
Puukentsefaliit	272	182	171	140	90
mehed	149	83	87	76	52
naised	123	99	84	64	38
Äge B-viirushepatiit	437	127	45	44	53
mehed	319	76	29	22	39
naised	118	51	16	22	14
Äge C-viirushepatiit	365	124	57	36	64
mehed	265	82	42	21	39
naised	100	42	15	15	25
C- ja B-hepatiiti haigestumine 100 000 inimese kohta	58,6	18,6	7,6	6,0	8,7
Süüfilis	587	184	125	82	71
mehed	242	39	39	25	33
naised	317	113	86	57	38
Urogenitaalne klamüdioos	3 805	2 691	2 531	2 436	2 200
mehed	1 308	604	507	426	330
naised	2 498	2 167	2 024	2 010	1 870
HIV¹-nakkus	390	743	668	633	545
mehed	312	497	429	373	315
naised	78	246	239	260	230
HIV ¹ -nakkusjuhud 100 000 inimese kohta	28,5	55,1	49,7	47,2	40,6
mehed	49,4	80,0	69,3	60,4	51,0
naised	10,6	33,8	33,0	35,9	31,8
HIV¹-tõbi (AIDS)	3	27	34	57	61
mehed	3	17	24	45	44
naised	-	10	10	12	17

¹ HIV – inimese immuunpuudulikkuse viirus.

Allikas: Tervisekaitseinspeksioon

Tabel 11. Vähihaigestumus¹, 2000 ja 2004–2006

	2000	2004	2005	2006
Esmasjuhtude arv	6 013	6 418	6 090	6 680
mehed	2 899	3 148	2 971	3 384
naised	3 114	3 270	3 119	3 296
Esmasjuhtude arv 100 000 inimese kohta	439,1	477,9	454,4	500,9
mehed	459,0	506,5	479,2	546,9
naised	422,0	449,3	429,5	454,8

¹ Andmed 2000. aasta kohta põhinevad Vähiregistri andmebaasi 15.05.2007, andmed 2004. aasta kohta 03.2008 ja andmed 2005.–2006. aasta kohta 16.03.2009 seisul. Andmed on esialgsed ja seetõttu puuduvad levijuhtude andmed.

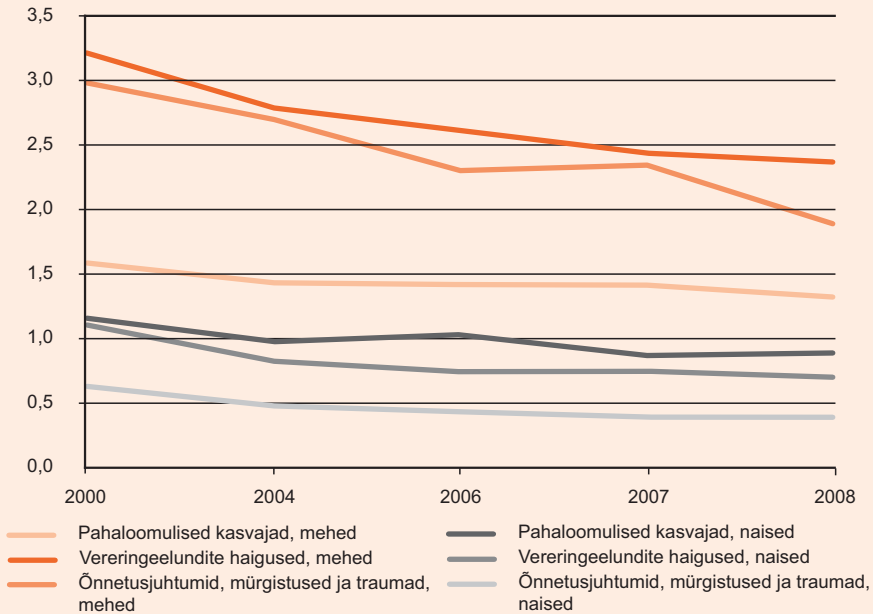
Allikas: Vähiregister

Tabel 12. Suremus peamiste põhjuste järgi, 2000, 2004 ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008
Surmajuhtude arv kokku	18 403	17 685	17 316	17 409	16 675
mehed	9 265	9 067	8 853	8 985	8 403
naised	9 138	8 618	8 463	8 424	8 272
pahaloomulised kasvajakad	3 365	3 463	3 533	3 525	3 543
mehed	1 806	1 889	1 921	1 943	1 906
naised	1 559	1 574	1 612	1 582	1 637
vereringeelundite haigused	9 981	9 402	9 187	9 057	9 074
mehed	4 295	4 127	4 107	4 066	3 964
naised	5 686	5 275	5 080	4 991	5 110
õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad	2 093	1 766	1 628	1 612	1 358
mehed	1 610	1 405	1 246	1 269	1 056
naised	483	361	382	343	302
Surmajuhtude arv 100 000 inimese kohta	1 343,8	1 310,7	1 288,8	1 297,6	1 243,8
mehed	1 467,0	1 458,8	1 430,7	1 454,3	1 361,1
naised	1 238,3	1 184,2	1 167,7	1 163,8	1 143,6
pahaloomulised kasvajakad	245,7	256,7	263,0	262,7	264,3
mehed	286,0	303,9	310,5	314,5	308,7
naised	211,3	216,3	222,4	218,6	226,3
vereringeelundite haigused	728,8	696,8	683,8	675,1	676,8
mehed	680,0	664,0	663,7	658,1	624,1
naised	770,5	724,8	700,9	689,5	706,5
õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad	152,8	130,9	121,2	120,2	101,3
mehed	254,9	226,1	201,4	205,4	171,1
naised	65,5	49,6	52,7	47,4	41,8

Allikas: Statistikaamet

Joonis 5. Surmajuhtude arv 15–64-aastaste seas 1000 inimese kohta soo järgi, 2000, 2004 ja 2006–2008

Allikas: Statistikaamet

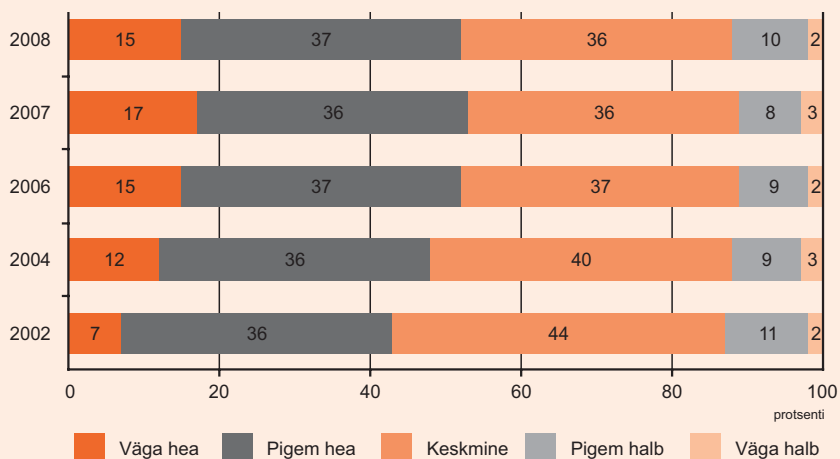
Tabel 13. Keskmine eluiga ja tervena elatud aastad, 2000, 2004 ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008
Oodatav eluiga sünnimomendil	70,6	72,0	73,0	73,0	74,1
mehed	65,1	66,3	67,4	67,1	68,6
naised	76,0	77,8	78,5	78,7	79,2
Tervena elatud aastad	...	51,8	51,8	52,2	55,2
mehed	...	50,0	49,6	49,6	52,9
naised	...	53,5	53,7	54,7	57,3

Allikas: Statistikaamet

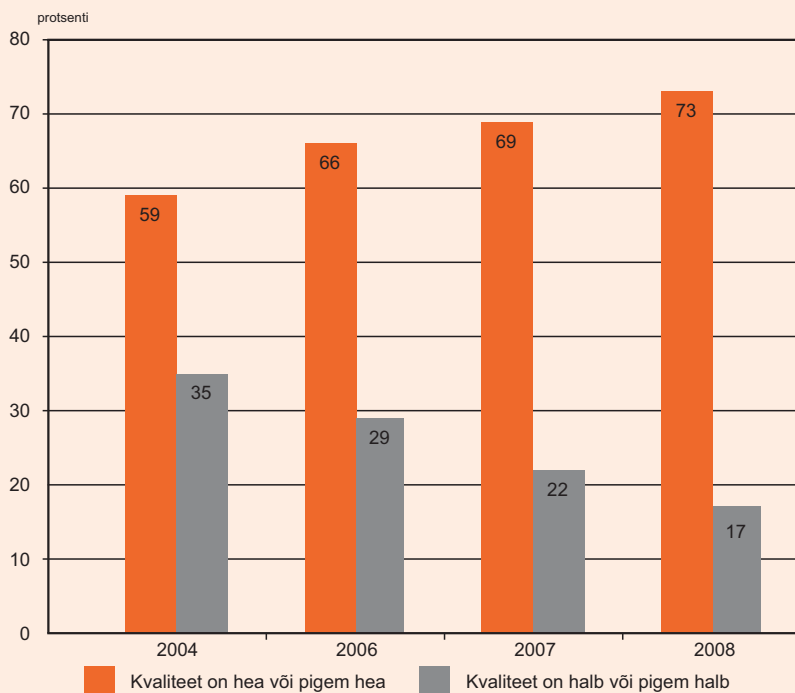
Inimeste hinnangud tervisele ja arstiabile

Joonis 6. Inimeste hinnang oma tervisele, 2002, 2004 ja 2006–2008

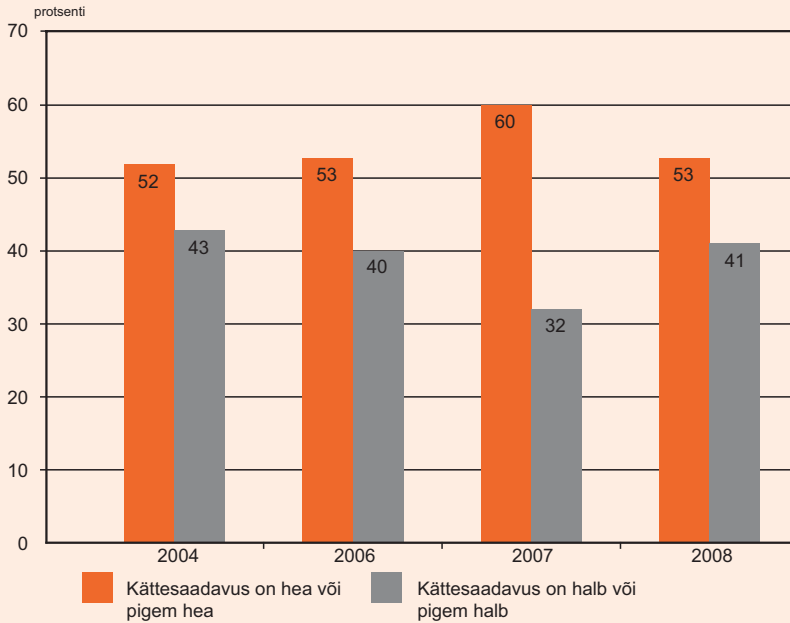
Allikas: Sotsiaalministeerium ja Eesti Haigekassa, "Patsientide hinnangud tervisele ja arstiabile 2008"

Joonis 7. Hinnangud arstiabi kvaliteedile, 2004 ja 2006–2008

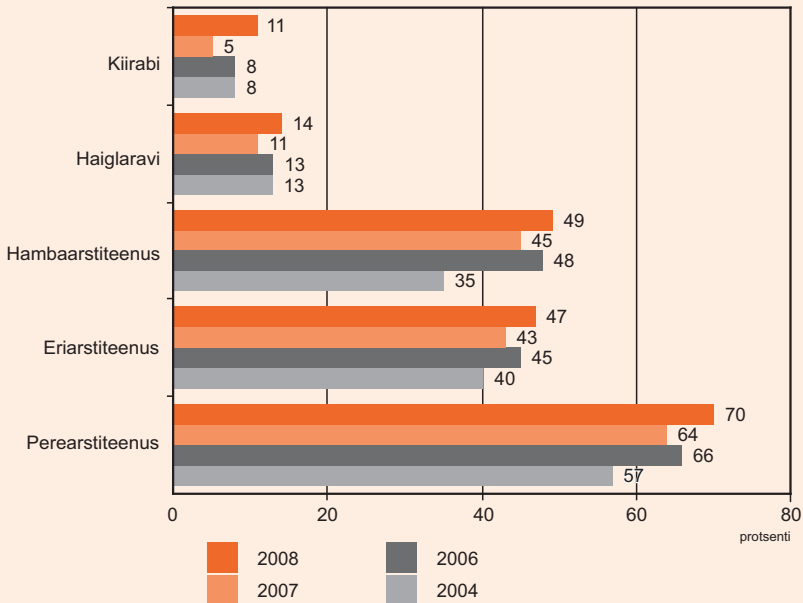
Allikas: Sotsiaalministeerium ja Eesti Haigekassa, "Patsientide hinnangud tervisele ja arstiabile 2008"

Joonis 8. Hinnangud arstiabi kättesaadavusele, 2004 ja 2006–2008

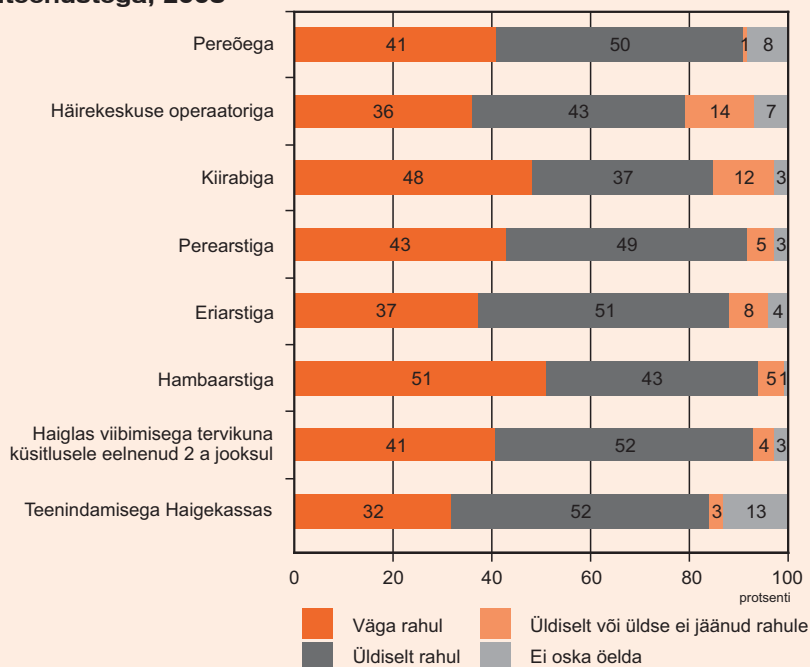
Allikas: Sotsiaalministeerium ja Eesti Haigekassa, "Patsientide hinnangud tervisele ja arstiabile 2008"

Joonis 9. Viimase 12 kuu jooksul tervishoiuteenuseid kasutanute osakaal, 2004 ja 2006–2008

Allikas: Sotsiaalministeerium ja Eesti Haigekassa, "Patsientide hinnangud tervisele ja arstiabile 2008"

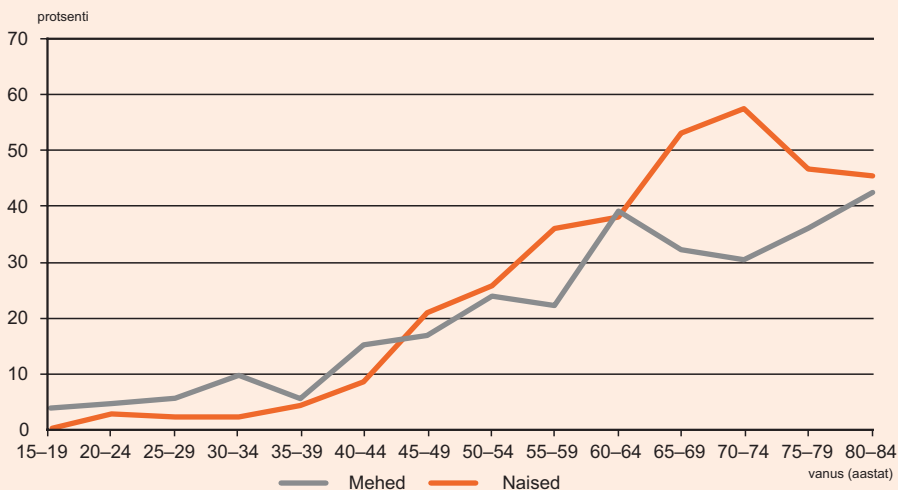
Joonis 10. Kasutajate¹ rahulolu tervishoiuteenuse osutajate ja tervishoiu tugiteenustega, 2008

¹ Viimase 12 kuu (haiglaravi puhul viimase 2 aasta) jooksul teenust kasutanutest.

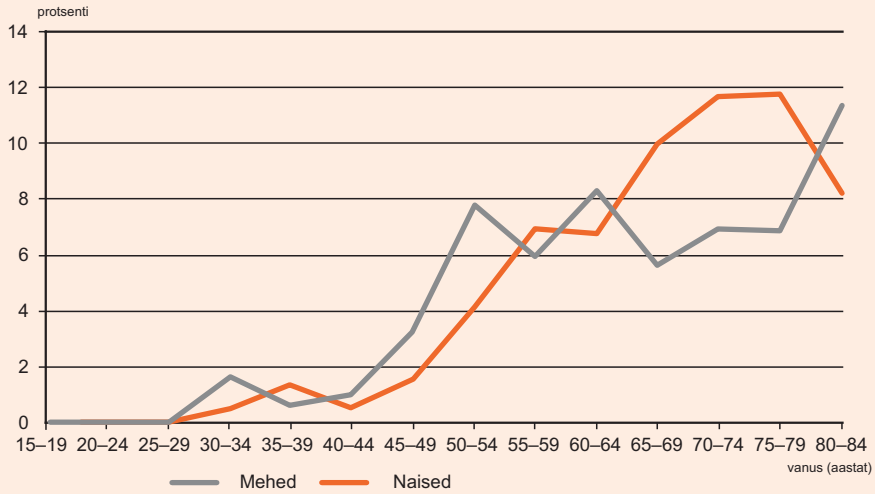
Allikas: Sotsiaalministeerium ja Eesti Haigekassa, "Patsientide hinnangud tervisele ja arstiabile 2008"

Joonis 11. Kõrgvererõhutõve või kõrge vererõhu esinemine elu jooksul soo ja vanuse järgi, 2006

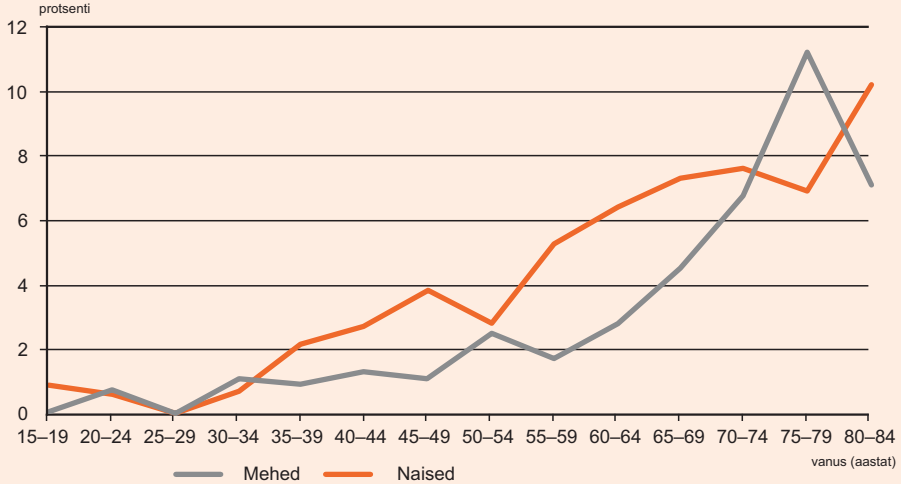
Allikas: Tervise Arengu Instituut, "Eesti terviseuuring 2006"

Joonis 12. Diabeedi esinemine elu jooksul soo ja vanuse järgi, 2006

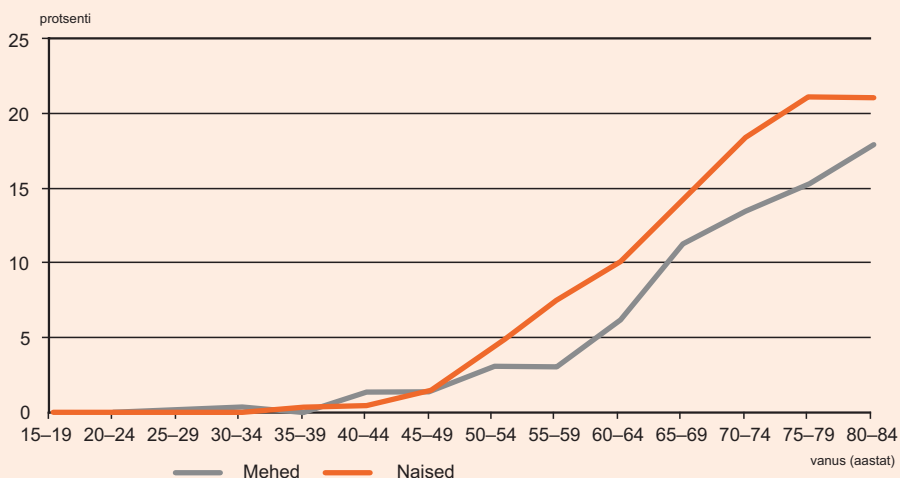
Allikas: Tervise Arengu Instituut, "Eesti terviseuuring 2006"

Joonis 13. Vähi esinemine elu jooksul soo ja vanuse järgi, 2006

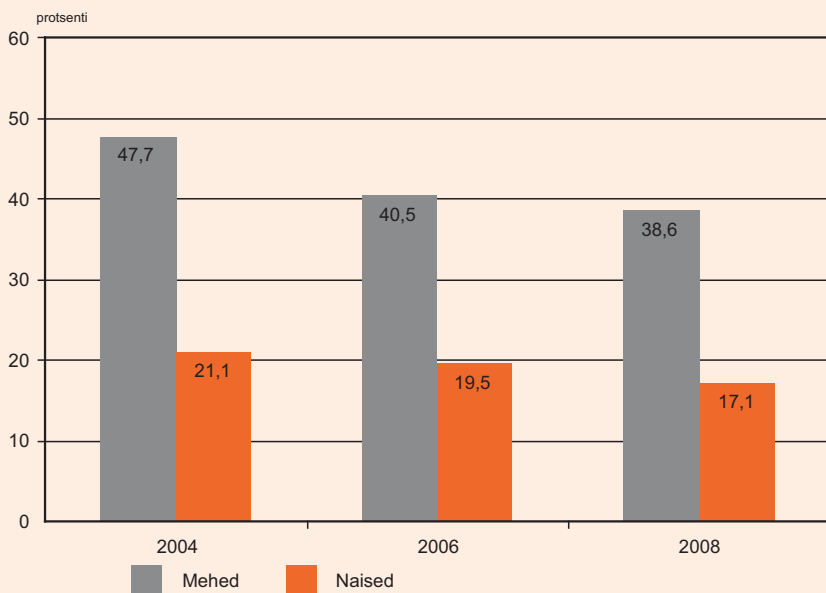
Allikas: Tervise Arengu Instituut, "Eesti terviseuuring 2006"

Joonis 14. **Südame isheemiatõve esinemine elu jooksul soo ja vanuse järgi, 2006**

Allikas: Tervise Arengu Instituut, "Eesti terviseuuring 2006"

Joonis 15. **Täiskasvanud (16-64-aastaste) igapäevasuitsetajate osakaal soo järgi, 2004, 2006 ja 2008**

Allikas: Tervise Arengu Instituut, "Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring" 2004, 2006, 2008

Ravikindlustus ja tervishoiu rahastamine

Tabel 14. Ravikindlustusega hõlmatus, 2000, 2004 ja 2006–2008 (aasta lõpus)

	2000	2004	2006	2007	2008
Kindlustatute arv	1 276 923	1 271 558	1 278 016	1 287 765	1 281 718
elanikest, %	93,4	94,5	94,8	96,0	95,6
töötavad kindlustatud isikud	...	595 734	651 141	672 706	658 079
töötavad kindlustatud isikud, %	...	46,9	51,0	52,2	51,3

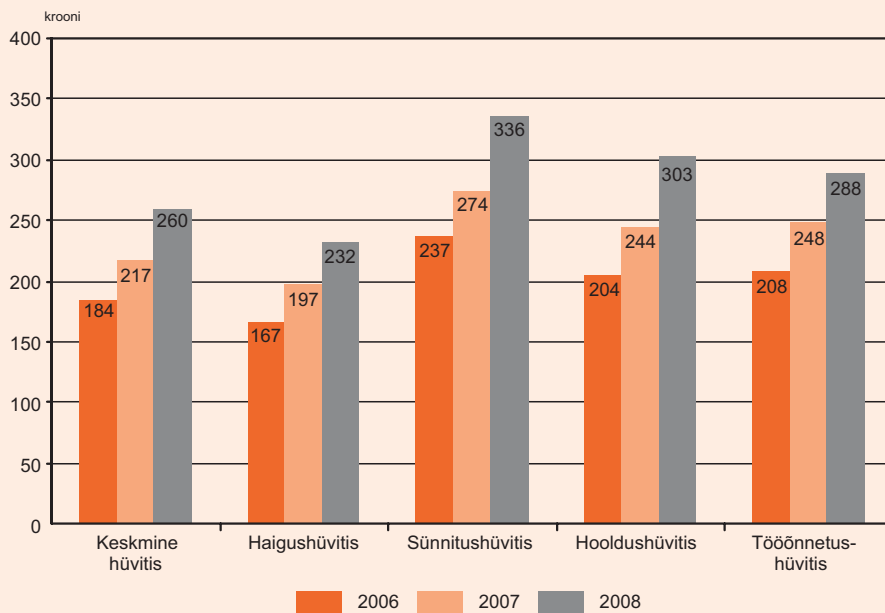
Allikas: Eesti Haigekassa

Tabel 15. Hüvitatud ajutise töövõimetuse päevade arv, 2000, 2004 ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008
Hüvitatud ajutise töövõimetuse päevade arv¹, tuhat					
Kokku	6 763	7 321	8 195	8 889	9 182
haigushüvitise päevad	4 819	5 222	5 751	6 210	6 354
hooldushüvitise päevad	614	624	797	871	950
tööõnnetushüvitise päevad	157	119	132	132	135
sünnitushüvitise päevad	1 066	1 356	1 515	1 676	1 743
Hüvitatud ajutise töövõimetuse päevi¹ ühe hõivatu kohta					
Kokku	11,8	12,3	12,7	13,2	13,7
haigushüvitise päevad	8,4	8,8	8,9	9,2	9,5
hooldushüvitise päevad	1,1	1,0	1,2	1,3	1,4
tööõnnetushüvitise päevad	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Keskmine ajutise töövõimetuse päevade arv ühe töövõimetuslehe kohta					
haigushüvitis	12,9	12,7	12,3	12,2	13,5
hooldushüvitis	8,8	8,5	8,3	8,3	8,5
tööõnnetushüvitis	22,7	20,3	20,5	20,4	21,9
sünnitushüvitis	100,6	117,6	127,3	129,1	131,7

¹ Kuna kindlustatud isiku enda haiguse puhul esimese haiguspäeva eest hüvitist ei maksta, on tegelik töölt puudunud töövõimetuspäevade arv haiguslehe puhul mõnevõrra suurem.

Allikas: Eesti Haigekassa

Joonis 16. Keskmine ajutise töövõimetuse hüvitis ühe töövõimetuspäeva kohta hüvitise liigiti, 2006–2008

Allikas: Eesti Haigekassa

Tabel 16. Ravikindlustuse kulud, 2000, 2004 ja 2006–2008
(miljonit krooni)

	2000	2004	2006	2007	2008
Ravikindlustushüvitised kokku	4 050,8	6 137,0	7 946,1	10 148,8	12 223,0
Mitterahalised hüvitised	3 325,0	4 962,6	6 362,5	8 037,2	9 633,8
ravi ¹	2 881,0	4 098,8	5 395,7	6 904,0	8 352,3
kindlustatutele hüvitatud ravimid	444,0	863,8	966,8	1 120,6	1 281,5
Rahalised hüvitised	725,8	1 174,4	1 583,6	2 111,6	2 589,2
ajutise töövõimetuse hüvitised	725,8	1 102,0	1 506,4	1 926,9	2 387,5
haigushüvitis	488,1	723,5	957,7	1 222,3	1 474,6
hooldushüvitis	77,0	104,9	162,5	212,3	287,8
sünnitushüvitis	132,3	253,2	358,8	459,5	586,2
tööõnnetushüvitis	19,5	20,4	27,4	32,7	38,9
muu hüvitis (viidud kergemale tööle) ²	8,9	–	–	–	–
muu rahaline hüvitis ³	–	72,4	77,2	184,7	201,7
Ravikindlustushüvitiste osakaal SKP-s, %	4,2	4,1	3,8	4,2	4,9
Haigekassa tegevuskulud, miljonit krooni	46,9	80,1	87,0	95,1	116,3

¹ Kulutused raviteenustele, haiguste ennetusele, terviseedendusele, hooldusravile, hambaraviteenustele, abivahendihüvitistele ning välislepingutega seotud kulud.

² Alates 2004. aastast sisaldub haigushüvitistes.

³ Täiskasvanute hambaraviteenuse hüvitis ja täiendav ravimihüvitis.

Allikas: Eesti Haigekassa

Joonis 17. Ravikindlustushüvitiste kulude jagunemine, 2000, 2004, 2006 ja 2008

Allikas: Eesti Haigekassa

Tabel 17. **Tervishoiukulud riigieelarvest¹, 2000 ja 2004–2007**
(miljonit krooni)

	2000	2004	2005	2006	2007
Tervishoiukulud	431,2	659,3	825,4	982,2	1 261,9
raviteenused	87,5	97,6	103,2	134,9	137,0
ravikindlustuseta isikute vältimatu abi	72,0	91,8	97,3	123,9	103,2
taastusravi	5,7	3,5	4,9	2,4	2,8
pikaajaline hooldusravi	0,3	57,1	99,9	147,3	190,5
tervishoiu tugiteenused	126,0	172,9	207,9	250,5	343,9
toetus kiirabile	122,5	172,8	206,1	228,7	334,6
meditsiinitooted, ravimid ja abivahendid ambulatoorsele patsientidele	49,5	94,3	129,2	133,7	169,4
ravimid ja meditsiinitooted	26,3	47,3	59,7	25,3	32,9
ravimid	23,8	26,6	29,9	18,8	24,3
haiguste ennetuse ja rahvatervise programmid	23,5	42,3	76,4	109,1	174,2
nakkushaiguste tõkestamine	10,4	31,4	42,5	74,3	116,5
mittenakkushaiguste tõkestamine	9,9	7,6	28,1	27,4	45,8
tervishoiu administreerimine ²	62,1	158,0	166,6	149,3	191,6
kapitalikulu	76,6	33,6	37,3	55,0	52,4
Tervishoiuga seotud funktsioonid³	110,6	201,8	170,3	235,1	260,3
Tervishoiu ja tervishoiuga seotud funktsioonide kulud kokku	541,8	861,1	995,7	1 162,4	1 522,2
osakaal SKP-s, %	0,57	0,57	0,57	0,57	0,64

¹ Tabel on koostatud OECD tervishoiu funktsioonide klassifikaatori ICHA-HC alusel, mida kasutatakse tervishoiu kogukulude arvestamisel.

² 2004. aastast on lisatud allasutuste omatulust tehtud kulutused tervishoiule (Põhja-Eesti Verekeskus, Tervisekaitseinspeksioon jne).

³ Tervishoiupersonali õpetamine ja koolitus; tervishoiualane uurimis- ja arendustöö; toidu, hügieeni ja joogivee kontroll; kesk-konnatervis; tervishoiuga seotud rahaliste hüvitiste süsteemi administreerimine ja hüvitiste maksmine.

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Tabel 18. Tervishoiu kogukulud¹, 2000 ja 2004–2007

	2000	2004	2005	2006	2007
Tervishoiu kogukulud, miljonit krooni	5 145,5	7 782,6	8 787,4	10 511,3	12 973,1
tervishoiu kogukulude osakaal SKP-s, % ²	5,4	5,2	5,1	5,1	5,4
Rahastamisallikad, %					
riiklik ravikindlustus	66,0	65,7	66,2	62,1	64,2
riigieelarve	8,4	8,5	9,4	9,3	9,7
kohalik omavalitsus	2,0	1,3	1,1	1,8	1,7
erasektor	23,3	24,0	23,0	26,1	23,3
leibkonnad	19,7	21,3	20,4	25,1	21,9
kindlustus	1,0	0,1	0,3	0,3	0,3
tööandjad	2,6	2,6	2,3	0,8	1,1
välisabi	0,3	0,5	0,3	0,6	1,1

¹ Arvestatud OECD metoodika järgi, mis on kasutusel enamikus Euroopa Liidu riikides.

² Aastate 2000–2005 kohta on aluseks 2007. aastal Statistikaametis korrigeeritud SKP-näitajad. 2006.–2007. aasta puhul on aluseks Statistikaameti näitajad 2009. aastast.

Allikas: Tervise Arengu Instituut, Statistikaamet

Peretoetused ja vanemahüvitis

Õigus sotsiaalkindlustusele lapse sünni, kasvatamise ja hooldamise korral on tagatud riiklike peretoetuste seadusega ja vanemahüvitise seadusega. Riiklike peretoetuste maksmist reguleerib riiklike peretoetuste seadus. Peretoetused jagunevad ühekordselt, igakuiselt ja kord aastas makstavateks peretoetusteks. Igakuiselt makstavad toetused on lapsetoetus, lapsehooldustasu, üksikvanema lapse toetus, ajateenija lapse toetus, eestkostel või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus, seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetus. Ühekordselt makstavad toetused on sünnitoetus, lapsendamistoetus ja elluastumistoetus asendushooldusel või erivajadustega laste koolis kasvanud vanemliku hoolitsuseta noortele iseseisvalt elama asumisel. Kord aastas makstav peretoetus on koolitoetus¹⁶. Kui isikul on õigus saada mitut liiki peretoetusi, määratakse ja makstakse neid toetusi samaaegselt. Riiklikke peretoetusi makstakse enamasti kuni lapse 16-aastaseks saamiseni, lapse õppimise korral ka kuni 19-aastaseks saamiseni. Sealjuures makstakse lapse 19-aastaseks saamisel peretoetusi jooksu- ja õppeaasta lõpuni.

Peretoetuste, välja arvatud lapsehooldustasu, seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetuse, sünnitoetuse ja lapsendamistoetuse arvutamise aluseks on lapsetoetuse määr. Lapsehooldustasu ning seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetuse arvutamise aluseks on lapsehooldustasu määr. Peretoetuste suurused on vastavate määrade kordsed. Lapsetoetuse määr on alates 1997. aastast olnud 150 ja lapsehooldustasu määr alates 2000. aastast 1200 krooni.

Peretoetuste saajate koguarvu aluseks on lapsetoetuse saajate statistika. Lapsetoetust makstakse kõigile lastele. 2008. aasta lõpu seisuga maksti riiklikke peretoetusi kokku 172 958 perele ja 265 418 lapsele. Riiklikke peretoetusi saavate perede hulgas moodustavad suurima osa ühe lapsega pered – 2008. aastal 59% kõigist peretoetusi saavatest peredest. Peretoetusi saavate kahe lapsega perede arv on püsinud aastatel 2000–2008 vahemikus 31–32%. Kolme ja enama lapsega pered moodustavad kõigist peretoetusi saanud peredest ligi kümnendiku. Kui võrrelda riiklikke peretoetusi saavaid peresid neis kasvavate laste arvu alusel, selgub, et suurima osa moodustavad kahe lapsega peredes kasvavad lapsed (41%). Pea sama suur osa peretoetusi saavatest lastest kasvab ühe lapsega peredes (38%). Kolme ja enama lapsega peredes kasvab viiendik kõigist peretoetusi saavatest lastest.

Vanemahüvitise seadus jõustus 1. jaanuaril 2004. aastal. Seaduse eesmärk on säilitada riigi toetuse andmisega varasem sissetulek vanemale, kelle tulu väheneb laste kasvatamise tõttu, ning toetada töö- ja pereelu ühitamist. Vanemale, kes tulu ei ole saanud, tagatakse sissetulek

¹⁶ Alates 2009. aastast koolitoetust ei maksta.

hüvitise määra ulatuses. Õigus vanemahüvitisele on peale lapse vanema ka lapsendajal, võorasvanemal, eestkostjal või hooldajal.

Vanemahüvitise puhul saab rääkida hüvitise eri liikidest. 100%-lise hüvitise puhul arvutatakse hüvitise suurus taotleja eelmise kalendriaasta ühe kalendrikuu keskmise sotsiaalmaksuga maksustatud tulu alusel. Hüvitise maksimaalne suurus on kolm üle-eelmise kalendriaasta keskmist sotsiaalmaksuga maksustatud ühe kalendrikuu tulu. Isikule, kes tulu ei ole saanud, tagatakse hüvitise määra suurune sissetulek. Kuupalga alammäära suurust vanemahüvitist makstakse isikule, kelle eelnenud kalendriaasta keskmine ühe kuu tulu oli alampalgaga võrdne või sellest väiksem. Kohustusliku pensionikindlustusega (II sammas) liitunud vanema puhul maksab riik vanemahüvitise pealt iga sündinud lapse kohta ühe protsendi II samba pensionifondi.

Vanemad saavad valida, kas vanemahüvitist kasutab isa või ema. Ema puhul algab õigus vanemahüvitisele rasedus- ja sünnituspuhkuse lõpupäevale järgnevast päevast. Kui ema ei saanud rasedus- ega sünnituspuhkust, tekib õigus vanemahüvitisele alates lapse sünnist. 2007. aasta 1. septembrist jõustunud seadusemuudatusega tekkis isal õigus vanemahüvitist kasutada alates lapse 70 päeva vanuseks saamisest. Varem oli isadel õigus vanemahüvitist saada alates lapse kuue kuu vanuseks saamisest.

2004. ja 2005. aastal maksti vanemahüvitist kuni 365 päeva täitumiseni rasedus- ja sünnituspuhkuse algusest. 2006. ja 2007. aastal maksti vanemahüvitist ajani, mil rasedus- ja sünnituspuhkuse päevadega kokku täitus 455 päeva (kui lapse ema jäi rasedus- ja sünnituspuhkusele vähemalt 30 päeva enne eeldatud sünnitustähtaega). Alates 1. jaanuarist 2008. aastal pikenes vanemahüvitise maksmise periood 575 päevani.

Kõige suurema osa vanemahüvitise saajatest moodustavad isikud, kelle vanemahüvitis moodustab 100% nende eelneva kalendriaasta keskmisest kalendrikuu tulust; 2008. aastal oli nende osakaal kõigist hüvitise saajatest 58%. Kahte madalamat hüvitise liiki saanud moodustasid kõigist vanemahüvitise saanutest 2008. aastal kokku 36%. Sealjuures on 2008. aastal, võrreldes varasemate aastatega, vähenenud isikute osakaal, kellele määrati hüvitis hüvitise määras ja kuupalga alammääras, ning teisalt on kasvanud nende isikute osakaal, kellele vanemahüvitis on määratud 100% ühe kalendrikuu tulu suuruses. Nende isikute osakaal, kellele on aasta jooksul määratud vanemahüvitis hüvitise maksimaalses suuruses, oli 2008. aastal 6%.

Meeste osakaal vanemahüvitise saajate hulgas on olnud väga väike. Kui 2006. aastal moodustasid mehed vaid 1,7% kõigist isikutest, kellele hüvitis aasta jooksul määrati, siis 2007. aastal 3,9% ning 2008. aastal 6,5%. Meeste osakaalu suurenemist mõjutas 2007. aasta sügisel jõustunud seadusemuudatus, mille kohaselt tekkis isadel õigus vanemahüvitisele lapse 70 päeva vanuseks saamisel varasema kuue kuu asemel.

Oluliselt suurenes 2008. aastal ka isapuhkuse¹⁷ kasutajate arv. 2008. aastal oli isadel õigus saada isapuhkust kuni 10 tööpäeva kas ema rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal või kahe kuu jooksul pärast lapse sündi. Puhkuse kasutajate arvu suurenemist mõjutas seadusemuudatus, mille kohaselt oli isadel õigus saada isapuhkuse eest puhkusetasu isa keskmise palga alusel¹⁸ (varasema 66 krooni asemel päevas). Viimasest tulenevalt suurenesid oluliselt kulutused isapuhkusele.

Viimastel aastatel on kulutused peretoetustele mõõdukalt kasvanud. 2008. aastal moodustasid kulutused riiklikele peretoetustele 1,71 miljardit krooni. Oluliselt on suurenenud kulutused vanemahüvitisele. 2008. aastal kulus vanemahüvitise maksmiseks 1,87 miljardit krooni; võrreldes 2004. aastaga on kasv olnud üle nelja korra. Peretoetuste osakaal SKP-s on viimase kümne aasta jooksul langenud, 2004. aastast kehtima hakanud vanemahüvitise osakaal SKP-s aga kasvab.

¹⁷ Kuni 2007. aasta lõpuni nimetati isa täiendavaks lapsepuhkuseks, mida isal oli õigus saada kuni 14 kalendripäeva kas ema rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal või kahe kuu jooksul pärast lapse sündi.

¹⁸ Isapuhkuse tasu maksmine on peatatud 1. jaanuarist 2009 kuni 1. jaanuarini 2013.

Tabel 1. Riiklike peretoetuste suurused, 2000, 2004 ja 2006–2009 (krooni)

Toetuse liik	2000	2004	2006	2007	2008	2009
Sünnitoetus, ühekordne						
1. lapsele (mitmikele alates 2000. aastast)	3 750	3 750	5 000	5 000	5 000	5 000
2. ja järgmisele lapsele	3 000	3 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Lapsendamistoetus, ühekordne	–	3 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Lapsetoetus, kuus						
1. lapsele	150	300	300	300	300	300
2. lapsele	225	300	300	300	300	300
3. ja järgmisele lapsele ¹	300	300	300	900	900	900
Lapsehooldustasu, kuus²						
kuni 3-aastase lapse eest	600	600	600	600	600	600
kuni 3-aastase lapsega peredes 3–8-aastaste laste eest	300	300	300	300	300	300
3- ja enamalapselistes peredes 3–8-aastaste laste eest	300	300	300	300	300	300
täiendav lapsehooldustasu kuni 1-aastase lapse eest	–	100	100	100	100	100
Seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetus, ühele vanemale kuus³	–	–	2 520	2 640	2 640	2 640
Lapse koolitoetus, õppeaasta alguses	450	450	450	450	450	–
Üksikvanema lapse toetus, kuus	300	300	300	300	300	300
Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus, kuus	300	900	900	1 500	3 000	3 000
Ajateenija lapse toetus, kuus⁴	750	750	750	750	750	750
Elluastumistoetus, ühekordne⁵	5 000	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Kolme- ja enamalapselise pere toetus, lapse kohta kvartalis⁶	–	150	–	–	–	–
3-lapselisele perele lapse kohta	–	–	300	–	–	–
4–5-lapselisele perele lapse kohta	–	–	450	–	–	–
6- ja enamalapselisele perele lapse kohta	–	–	450	–	–	–
Kolmikuid kasvatava pere toetus, pere kohta kvartalis⁷	–	600	1 350	–	–	–

¹ Alates 1. juulist 2007. a makstakse 3. ja järgneva lapse lapsetoetust suurendatud määras ning 3- ja enamalapselise pere toetust ei maksta.

² Alates 1. jaanuarist 2009. a ei maksta vanemahüvitise maksmise ajal vanemale lapsehooldustasu ühegi lapse kohta peres.

³ Lapsetoetusele õigust omavad lapsed.

⁴ Alates 1. jaanuarist 2009. a makstakse ajateenija lapse toetust Kaitseministeeriumi eelarve kaudu.

⁵ Asendushooldusel või erivajadustega laste koolis kasvanud vanemliku hoolitsuseta noortele iseseisvalt elama asumisel.

⁶ Alates 1. jaanuarist 2004. a makstakse 3- ja enamalapselise pere toetust varasema 4- ja enamalapselise pere toetuse asemel.

⁷ Juhul kui peres on ainult kolmikud.

Tabel 2. Riiklike peretoetuste saajad, 2000, 2004 ja 2006–2008
(aasta lõpus, ühekordsete toetuste puhul aasta jooksul kokku)

Toetuse liik	2000	2004	2006	2007	2008
Lapse sünnitoetus	12 636	14 402	14 917	15 624	16 070
Lapsetoetus¹	312 172	290 281	274 985	270 087	265 418
1. lapsele	198 337	189 007	180 096	176 512	172 958
2. lapsele	87 267	76 872	72 476	71 571	70 814
3. ja järgmisele lapsele	26 568	24 402	22 413	22 004	21 646
Lapsehooldustasu	55 056	48 543	48 355	50 331	46 989
kuni 3-aastase lapse eest	35 712	28 601	27 722	28 742	24 823
kuni 3-aastase lapsega peredes 3–8-aastaste laste eest	10 597	11 219	12 076	12 927	13 474
3- ja enamalapselistes peredes 3–8-aastaste laste eest	8 747	8 723	8 557	8 662	8 692
Kolme- ja enamalapselise pere ning kolmikuid kasvatava pere toetus, lapsed²	–	68 061	67 836	60 039	–
Seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetus, pered	–	–	198	185	176
Lapse koolitoetus	228 091	200 097	180 594	172 624	165 452
Üksikvanema lapse toetus, lapsed	...	28 540	27 258	26 287	25 188
Üksikvanema lapse toetus, pered	22 300	24 332	23 040	22 145	21 160
Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus, lapsed	...	2 835	2 262	2 087	2 038
Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus, pered	2 407	2 258	1 859	1 722	1 668
Lapsendamistoetus, lapsed	–	32	42	28	20
Ajateenija lapse toetus	56	11	30	25	27
Elluastumistoetus³	76	108	110	155	167
Ühekordne toetus nelja- ja enamalapselistele peredele	22 953	–	–	–	–

¹ Laste arv, kelle eest saadakse toetust. Esimese lapse toetust saanute arv näitab ühtlasi ka perede üldarvu, kellele makstakse lastetoetusi.

² Alates 1. juulist 2007 makstakse 3. ja järgneva lapse lapsetoetust suurendatud määras ning 3- ja enamalapselise pere toetust ei maksta.

³ Asendushooldusel või erivajadustega laste koolis kasvanud vanemliku hoolitsuseta noortele iseseisvalt elama asumisel.

Tabel 3. Vanemahüvitise määramine hüvitise liikide ja soo järgi ning keskmine määratud hüvitise suurus, 2004 ja 2006–2008

	2004 ¹	2006	2007	2008
Kokku isikuid, kellele vanemahüvitis on määratud	21 643	14 642	15 096	15 868
mehed, %	2,0	1,7	3,9	6,5
naised, %	98,0	98,3	96,1	93,5
Vanemahüvitise liikide järgi				
Vanemahüvitis 100% ühe kalendrikuu tulu suuruses	9 305	7 483	8 272	9 260
mehed, %	3,3	2,7	5,5	8,1
naised, %	96,7	97,3	94,5	91,9
Vanemahüvitis maksimaalses suuruses	864	618	669	883
mehed, %	7,4	5,3	13,8	18,9
naised, %	92,6	94,7	86,2	81,1
Vanemahüvitis kuupalga alammääras	4 890	3 871	3 760	3 770
mehed, %	0,6	0,5	0,7	1,6
naised, %	99,4	99,5	99,3	98,4
Vanemahüvitis vanemahüvitise määras	6 344	2 670	2 395	1 955
mehed, %	0,4	0,2	0,8	2,4
naised, %	99,6	99,8	99,2	97,6
Vanemahüvitis kuupalga alammääras, kui eelmine laps on noorem kui 2,5-aastane ja puudub tulu	240	–	–	–
mehed, %	–	–	–	–
naised, %	100,0	–	–	–
Aasta keskmine määratud vanemahüvitise suurus, krooni	4 712	6 182	7 461	9 421
mehed	8 988	10 913	12 658	14 284
naised	4 626	6 099	7 249	9 084

¹ 2004. aasta andmed hõlmavad ka 2003. aastal sündinud lapsi.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 4. Kulutused riiklikele peretoetustele ja vanemahüvitisele, 2000, 2004 ja 2006–2008 ja 2006–2008 (miljonit krooni)

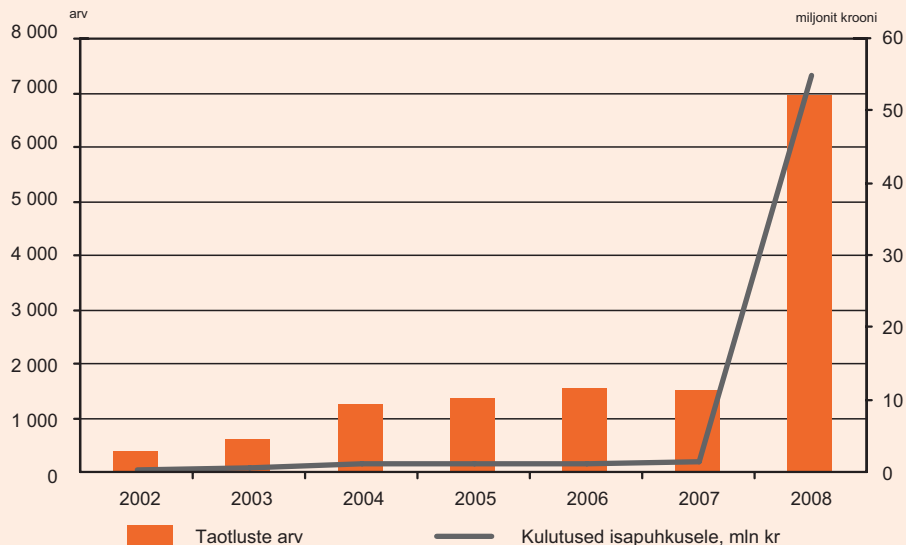
Toetuse liik	2000	2004	2006	2007	2008
Peretoetused ja vanemahüvitis kokku	1 317,0	2 106,0	2 541,6	2 790,6	3 577,2
Lapse sünnitoetus kokku, ühekordne	42,0	48,9	72,6	78,1	80,4
Lapsetoetus	711,8	1 058,0	1 006,7	1 059,8	1 125,3
Lapsehooldustasu ¹	352,2	293,5	268,9	278,4	254,4
Kolme- ja enamalapselise pere ning kolmikuid kasvatava pere toetus	–	37,3	80,8	40,3	–
Seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetus	–	–	6,0	6,2	5,8
Ühekordne toetus nelja ja enama lapsega perele	11,5	–	–	–	–
Lapse koolitoetus, üks kord aastas	102,5	90,5	81,3	77,7	74,5
Üksikvanema lapse toetus	85,1	103,7	100,2	96,6	93,2
Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus	10,2	32,0	26,0	39,1	75,4
Lapsendamistoetus, ühekordne	–	0,1	0,2	0,1	0,1
Ajateenija lapse toetus	0,6	0,1	0,2	0,2	0,2
Elluastumistoetus, ühekordne	0,4	0,6	0,6	0,9	1,0
Muud toetused	0,6	–	–	–	–
Vanemahüvitis	–	441,3	898,0	1 113,1	1 866,9
Riigieelarvest makstud sotsiaalmaks ²	107,9	102,9	218,3	321,9	532,3
Peretoetuste ja vanemahüvitise osakaal, %					
SKP-s ³	1,37	1,39	1,23	1,14	1,42
Riigieelarves ⁴	4,65	3,99	3,93	3,67	3,97

¹ 2003. aastal lisandus täiendav lapsehooldustasu, mida maksti 100 krooni kuus iga kuni üheaastase lapse kohta. Sellest on tingitud ka lapsehooldustasudena makstud summa kasv 2003. aastal. 2004. aastal hakkas kehtima vanemahüvitise seadus, mille kohaselt ei maksta lapsehooldustasu vanemahüvitise kehtivuse perioodil, mistõttu ka lapsehooldustasu maksmise kulud vähenesid.

² Sotsiaalmaksu maksab riik sotsiaalmaksu seaduses ja riiklike peretoetuste seaduses kehtestatud korra alusel vanemahüvitise saajate, lapsehooldustasu saajate ning seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetuse saajate eest.

³ Kasutatud on Statistikaameti korrigeeritud andmeid aastate 2000–2008 kohta seisuga 8.09.2009.

⁴ Riigieelarve täitmise kulutuste järgi, makronäitajad on toodud "Sotsiaalse kaitse" peatüki lõpus.

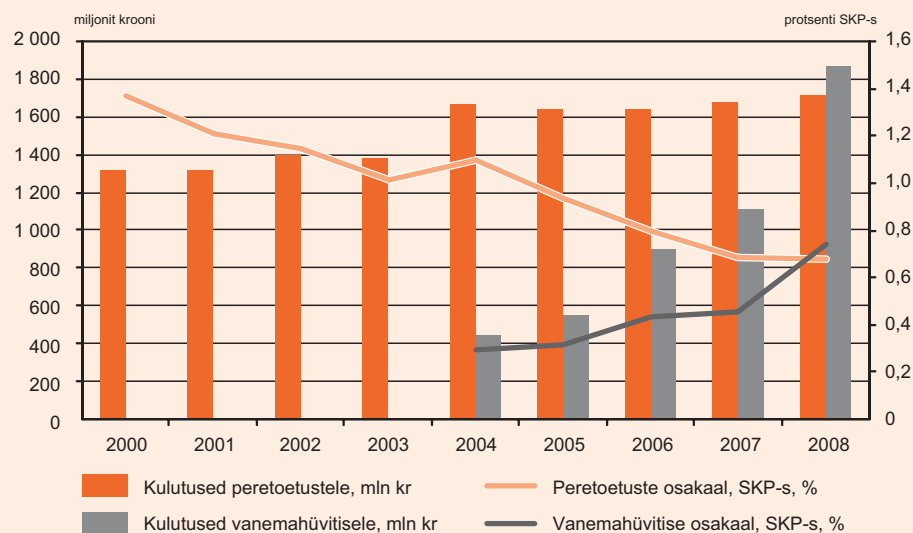
Joonis 1. Isapuhkuse¹ kasutamine, 2002²-2008

¹ 2008. aastast alates nimetatakse isapuhkuseks (varasema "isa täiendava lapsepuhkuse" asemel), mida on isal õigus saada 10 tööpäeva ulatuses (varem 14 kalendripäeva) naise rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal või kahe kuu jooksul pärast lapse sündi. 2008. aastal maksti puhkusetasu isa keskmise palga alusel (varasema 66 krooni asemel päevas).

² Isa täiendava lapsepuhkuse päevi hakati hüvitama 2002. aasta juulis.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Joonis 2. Kulutused peretoetustele ja vanemahüvitisel ning osakaal SKP-s, 2000-2008

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Pensionid

Vanaduse, töövõimetuse ja toitjakaotuse korral tagab inimesele sissetuleku riiklik pensionikindlustus. Pensioni liigid, ulatus, saamise tingimused, kord ja riikliku pensionikindlustuse korraldus ning vahendite arvestamise alused sätestati riikliku pensionikindlustuse seadusega, mis jõustus 2000. aastal. 2002. aastast kehtib uus pensionikindlustuse seadus, kuid pensionikindlustuse üldpõhimõtted ei ole muutunud.

Riikliku pensioni liigid on vanaduspension, töövõimetuspension, toitjakaotuspension ja rahvapension. Kõigi eespool loetletud pensionide saamise õigus on Eesti alalisel elanikul ja tähtajalise elamisloa alusel Eestis viibival välismaalasel.

Õigus vanaduspensionile on isikul, kes on saanud 63-aastaseks ja kellel on vähemalt 15 aastat Eestis omandatud pensionistaaži. Seaduses sätestatud vanusepiir kehtib meestel alates 2001. aastast, naistel täitub see 2016. aastaks, mil jäävad pensionile 1953. aastal sündinud naised. Naiste pensionile jäämisel toimub järkjärguline võrdsustumine pooleaastase vanusetsükliga. See tähendab, et kui 1947. aastal sündinud naistel tekkis pensionile jäämise õigus 60-aastaselt, siis 1948. aastal sündinud naistel 60,5-aastaselt jne.

Töövõimetuspensionile on õigus püsivalt töövõime tuks tunnistatud vähemalt 16-aastaselt isikul kuni vanaduspensionieani (töövõime kaotusega 40–100 protsenti), kellel on, sõltuvalt vanusest, seaduses sätestatud ulatuses töövõimetuspension määramiseks nõutav pensionistaaž. Näiteks, 60–62-aastastel töövõimetuspension taotlejal peab olema staaži vähemalt 14 aastat, 16–20 aasta vanustel isikutel staažinõuet ei ole. Samuti ei ole staažinõuet, kui püsiva töövõime põhjuseks on Eesti õigusaktide alusel tuvastatud töövõime kaotus või kutsehaigus.

Toitjakaotuspensionile on õigus toitja surma korral tema ülalpidamisel olnud perekonnaliikmetel. Toitjakaotuspension määramine on seotud toitja Eestis omandatud pensionistaažiga (töövõimetuspensioniga samadel alustel). Kui toitja suri töövõime kaotuse või kutsehaiguse tõttu, määratakse toitjakaotuspension staažinõuet esitamata.

Rahvapension saamise õigus on 63-aastaseks saanud isikul, kellel puudub vanaduspension saamiseks nõutav pensionistaaž ja kes on elanud Eestis alalise elanikuna või tähtajalise elamisloa või tähtajalise elamisõiguse alusel vähemalt viis aastat vahetult enne pensioni taotlemist.

Väljateenitud aastate pension määratakse nende kutsealade töötajatele ja spetsialistidele, kes teevad sellist tööd, millega kaasneb enne vanaduspension iikka jõudmist kutsealast tingituna töövõime kaotus või vähenemine, mis takistab tööd jätkamist sellel kutsealal või ametikohal (nt politseiametnikud, päästeteenistujad, vanglaametnikud, allmaa- ja pealmaamäetööde mõne kutseala esindajad; mõne kategooria tsiviillennundustöötajad jt). Väljateenitud

aastate pensioni määramist ja maksmist korraldab väljateenitud aastate pensionide seadus. Väljateenitud aastate pension määratakse selles seaduses sätestatud tingimuste olemasolul isikule, kellel on vähemalt 15-aastane Eestis omandatud pensionistaaž.

1. jaanuaril 2009 elas Eestis riiklikku pensioni saavaid isikuid 382 316, neist 63% olid naised. Pensionisaajate osakaal rahvastikus moodustas 2009. aasta alguses 28,5% ning on pensionireformijärgsete aastate jooksul pidevalt kasvanud – kasv võrreldes 2000. aastaga 0,9 protsendipunkti. Pensionisaajate koguarv on aastate 2000–2009 jooksul kasvanud 0,8%.

Üle kolmveerandi pensionisaajatest moodustavad vanaduspensionari saajad, 2009. aasta alguses oli nende koguarv 290 967. Töövõimetuspensionäre oli samal ajal 70 024 ehk natuke üle 18% pensionisaajatest. Toitjakaotuspensionari, rahvapensionari ja väljateenitud aastate pensionari saajaid kokku oli 21 325 ehk 5,6% pensionisaajatest (liikide lõikes vastavalt 3,0; 1,9 ja 0,7%).

Suuremad muutused pensionisaajate arvus ja osakaalus on aastate 2000–2009 jooksul aset leidnud töövõimetuspensionäride seas, mida mõjutas 2000. aastal jõustunud pensionikindlustuse seadus. Seaduse kohaselt hakkasid pensionieas invaliidsuspensionärid saama vanaduspensionari ja tööealised puudega inimesed töövõimetuspensionari. Muutuse tulemusel vähenes töövõimetuspensionäride arv võrreldes endiste invaliidsuspensionäridega (arvestatud ei ole lapsinvaliide) 2001. aastaks ligi 18 700 võrra (vähenemine 30%). Samal ajal kasvas vanaduspensionäride arv 13 000 ning töövõimetuse tõttu rahvapensionari saajate arv ligi 3200 võrra. 2009. aasta alguseks ületas aga töövõimetuspensionäride arv pensionireformielset taset enam kui 3000 pensionisaaja võrra. Pensionireformijärgse 2001. aastaga võrreldes on töövõimetuspensionäride arv kasvanud enam kui 26 600 võrra, millest ligi 47% langeb väiksema töövõimekaotusega (40–50%) pensionäride arvele. Vanaduspensionäride arv on alates 2002. aastast, mil see oli pensionireformijärgse aja kõrgeim, vähenenud ligi 8800 inimese võrra. Kolmel viimasel aastal on vähenemine aeglustunud, kusjuures 2008. ja 2009. aastal on vanaduspensionäride arv muutunud vähe.

Keskmine arvestuslik pension (kõiki pensioniliike arvestades) oli 2009. aasta alguses 4103 krooni, olles 2001. aastaga võrreldes kasvanud enam kui 2600 krooni võrra. Suurim pensionitõus (708 krooni) oli 2008. aastal. Vanaduspension oli keskmisest pensionist 11% kõrgem ehk 4554 krooni kuus, kusjuures 2001. aastal oli erinevus keskmise pensioniga võrreldes 6,2%. Keskmist arvestuslikku pensioni suurust mõjutab eelkõige madal töövõimetuspension. Keskmine töövõimetuspension oli 2009. aasta alguses 2703 krooni. Vaadeldud aastatel on erinevus keskmise pensioniga võrreldes selle pensioniliigi puhul kasvanud. Kui 2001. aastal moodustas töövõimetuspension keskmisest pensionist 72%, siis 2009. aasta alguses 66%. Muutus on tingitud madalama töövõimekaotusega (40–60%) pensionäride osakaalu olulisest suurenemisest töövõimetuspensionäride hulgas (31%-lt 2001. aastal 41%-le 2009. aastal).

Kulutused riiklikule pensionikindlustusele kokku moodustasid 2008. aastal 18,0 miljardit krooni. Kasv võrreldes 2000. aastaga on 2,8-kordne. Pensionikulutuste oluline suurenemine 2008. aastal tõstis pensionikulu osakaalu nii SKP-s kui ka riigieelarves. Pensionikulutuste osakaal SKP-s moodustas 2008. aastal 7,16%, olles kogu vaadeldava ajaperioodi kõrgeim. Pensionikulutused moodustasid 2008. aastal riigieelarves ligi viiendiku (19,99%), olles viimase viie aasta kõrgeimad.

Tabel 1. Riiklikku pensioni saavad isikud pensioniliigiti 2000, 2004, 2006–2009
(1. jaanuari seisuga)

Pensioni liik	2000	2004	2006	2007	2008	2009
Pensioni saavad isikud kokku¹	379 292	377 343	380 423	381 360	381 121	382 316
Pensionäride osakaal rahvastikus, %	27,6	27,9	28,3	28,4	28,4	28,5
mehed pensionisaajatest, %	34,1	36,0	36,6	36,7	36,6	36,8
naised pensionisaajatest, %	65,9	64,0	63,4	63,3	63,4	63,2
Vanaduspensioni saajad kokku	284 327	294 063	292 970	291 580	290 903	290 967
vanaduspensionärid	284 305	293 032	291 777	290 342	289 628	289 624
ennetähtaegse vanaduspensioniga	–	7 715	10 704	12 071	13 409	14 639
edasilükatud vanaduspensioniga	–	168	338	423	487	559
riikliku eripensioni saajad	22	1 031	1 193	1 238	1 275	1 343
Väljateenitud aastate pensioni saajad	3 240	2 820	2 848	2 908	2 772	2 683
Töövõimetuspensioni saajad²	66 814	55 480	61 921	65 497	67 459	70 024
töövõimekaotus 100%	–	7 538	8 169	8 620	8 853	9 001
töövõimekaotus 90%	–	2 747	3 068	3 171	3 280	3 314
töövõimekaotus 80%	–	21 550	21 984	22 295	22 152	22 342
töövõimekaotus 70%	–	3 898	4 929	5 521	6 022	6 430
töövõimekaotus 60%	–	10 174	11 182	11 923	12 257	12 719
töövõimekaotus 50%	–	4 163	5 408	6 049	6 484	7 046
töövõimekaotus 40%	–	5 410	7 181	7 918	8 411	9 172
Toitjakaotuspensioni saajad						
pered	15 318	7 924	9 766	9 537	9 126	8 724
pereliikmed	23 256	11 613	13 500	12 982	12 247	11 554
Rahvapensioni saajad kokku³	1 655	13 367	9 184	8 393	7 740	7 088

¹ Kõikide pensioniliikide puhul on arvestatud pensioni saavaid isikuid.

² Kuni 2000. aastani määrati invaliidsusgrupp. 2000. aasta 1. aprillist määratakse töövõime kaotuse protsent. Õigus töövõimetuspensionile tekib alates 40%-lisest töövõime kaotusest.

³ Alates 2003. aastast hakkas seadusemuudatuse tõttu osa toitjakaotuspensioni saajatest saama rahvapensioni (sellest on tingitud ka pensionisaajate arvu kasv pensionireformijärgsetel aastatel).

Tabel 2. Pensionide keskmised suurused 2000, 2004, 2006–2009
(1. jaanuari seisuga, krooni kuus)

Pensiooni liik	2000	2004	2006	2007	2008	2009
Keskmine arvestuslik pension	1 459	1 890	2 478	2 819	3 395	4 103
Vanaduspension	1 551	2 072	2 739	3 129	3 763	4 554
ennetähtaegne vanaduspension	–	1 657	2 180	2 484	2 991	3 616
edasilükatud vanaduspension	–	2 061	2 873	3 336	4 052	4 955
riiklik eripension ¹	–	5 903	6 229	6 392	7 971	9 653
Väljateenitud aastate pension	1 083	1 651	2 279	2 595	3 510	4 424
Töövõimetuspension²	1 141	1 244	1 625	1 842	2 241	2 703
töövõimekaotus 100%	–	1 644	2 214	2 532	3 084	3 735
töövõimekaotus 90%	–	1 492	1 995	2 287	2 785	3 381
töövõimekaotus 80%	–	1 328	1 770	2 027	2 470	2 994
töövõimekaotus 70%	–	1 176	1 571	1 804	2 197	2 666
töövõimekaotus 60%	–	1 004	1 344	1 542	1 880	2 279
töövõimekaotus 50%	–	938	1 179	1 311	1 614	1 959
töövõimekaotus 40%	–	933	1 160	1 273	1 579	1 920
Toitjakaotuspension						
pensioni saava perekonna kohta	1 280	1 001	1 319	1 492	1 814	2 187
pensioni saava pereliikme kohta	843	707	964	1 104	1 352	1 652
Rahvapension						
vanuse tõttu	...	984	1 162	1 270	1 574	1 916
töövõimetus tõttu	...	837	907	968	1 187	1 443

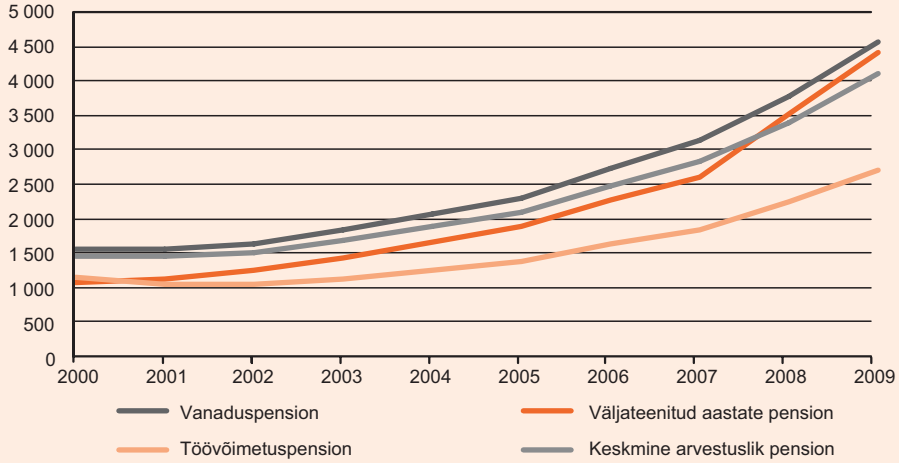
¹ Riigieelarvest finantseeritav politseiametniku, riigikontrolliametniku, kohtuniku, prokurööri ja õiguskantsleri ametipension.

² Kuni 2000. aastani maksti pensioni invaliidsusgrupi järgi. 2000. aasta 1. aprillist määratakse töövõime kaotuse protsent ning õigus töövõimetuspensionile tekib alates 40%-lisest töövõime kaotusest.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

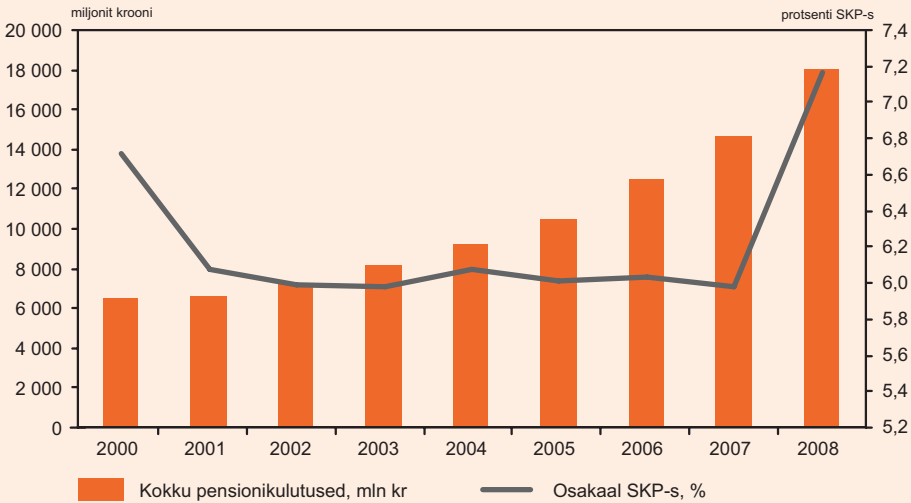
Joonis 1. Pensionide keskmised suurused, 2000–2009

(aasta alguses, krooni kuus)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Joonis 2. Pensionikulutused ja osakaal SKP-s, 2000–2008

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 3. **Kulutused riiklikule pensionikindlustusele 2000, 2004, 2006–2008**
(miljonit krooni)

Pensiooni liik	2000	2004	2006	2007	2008
Vanaduspension	5 467,8	7 938,5	10 685,6	12 444,7	15 256,7
Töövõimetuspension	663,3	931,6	1 400,6	1 720,5	2 220,1
Toitjakaotuspension	229,4	122,1	173,3	195,7	230,4
Väljateenitud aastate pension	36,9	56,9	81,4	98,3	126,9
Rahvapension	67,3	125,8	104,0	109,8	124,4
Parlamendipension, presidendi ametipension ¹	9,1	24,4	32,9	42,8	54,8
Pensionikulutused kokku	6 473,8	9 199,3	12 477,8	14 611,8	18 013,2
sotsiaalmaksu tuludest finantseeritavad pensionid	6 214,3	8 789,9	12 015,6	14 072,1	17 356,1
riigieelarvest finantseeritavad pensionid ja pensionilisad ²	259,5	409,4	462,2	539,7	657,1
Pensionikulutuste osakaal, %					
SKP-s ³	6,72	6,07	6,03	5,98	7,16
riigieelarves ⁴	22,84	17,44	19,31	19,22	19,99

¹ Makstakse Riigikogu ja Presidendi kantselei eelarvest. Sisaldab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ja Riigikogu liikmete vanaduspensioni (75% ametipalgast) ning töövõimetuspensioni (kuni 70% ametipalgast) ja parlamendiliikme perekonnaliikme toitjakaotuspensioni (30% ametipalgast iga töövõimetu perekonnaliikme kohta); presidendi ametipensioni (75% ametipalgast) ja pereliikmete toitjakaotuspensioni (kuni 75% presidendi ametipalgast). Riigikogus töötamise ajal parlamendiliikme riiklikku vanaduspensioni ei maksta.

² Riigieelarvest finantseeritakse eri liiki pensione ja pensionilisad: rahvapension, osa ametnike (kohtunik, prokurör, riigikontrolli ametnik, õiguskantsler, kaitseväelane, politseiametnik, riigikogu liige, president) pensionid, staaži järgi makstavad ning muud pensionilisad (sh ametnikul).

³ Kasutatud on Statistikaameti korrigeeritud andmeid aastate 2000–2008 kohta seisuga 8.09.2009.

⁴ Riigieelarve täitmise kulutuste järgi, makronäitajad on toodud "Sotsiaalse kaitse" peatüki lõpus.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Puuetega inimeste toetused

Puue on inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdselt.

Puuetega inimestele makstakse iseseisva toimetuleku, sotsiaalse lõimumise ja võrdsete võimaluste toetamiseks ning õppimise ja töötamise soodustamiseks spetsiaalseid toetusi puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse alusel, mis hakkas osaliselt kehtima 2000. aastal ning jõustus täies mahus 2001. aasta jaanuaris.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetusi määratakse ja makstakse Eesti alalisele elanikule, Eestis tähtajalise elamisloaga või tähtajalise elamisõigusega elavale isikule, samuti Eestis viibivale rahvusvahelise kaitse saajale keskmise, raske või sügava puude korral puudest tingitud lisakulude hüvitamiseks ja rehabilitatsiooniplaanis ette nähtud tegevusteks.

2008. aastal maksti puuetega inimestele riigieelarvest kümmet liiki toetusi. Neist neli – puudega lapse toetus, hooldajatoetus, puudega vanema toetus ning õppetootus – rakendusid 2000. aastal. 2001. aastal lisandusid puudega täiskasvanu toetus, rehabilitatsioonitoetus ja täienduskoolitustoetus. 2008. aastal lisandus veel töötamistoetus ning puudega täiskasvanu toetuste asemel hakati määrama toetuse taotleja vanusest lähtuvalt kas puudega tööealise või puudega vanaduspensioniaalse toetust.

Toetuste arvutamise aluseks on puuetega inimeste sotsiaaltoetuste määr, mille kehtestab Riigikogu igaks eelarveaastaks (võetakse vastu koos riigieelarvega). Alates 2000. aastast on puuetega inimeste sotsiaaltoetuste määr olnud püsivalt 400 krooni kuus ja see näitaja ei muutunud ka 2009. aastal.

1. aprillist 2005. aastal muudeti puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse maksmise korda. Puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse seni Sotsiaalkindlustusameti kaudu makstud vahendid anti üle kohalikele omavalitsustele. Muudatused tehti selleks, et saavutada abi parem kättesaadavus puuetega inimestele ning suurendada kohalike omavalitsuste võimalusi abi vajavate puuetega inimeste hoolekande korraldamisel (vt täpsemalt peatükki “Sotsiaalhoolekanne”).

Olulised muudatused tehti ka 2008. aastal. Muudatuste eesmärk oli motiveerida puudega inimesi tööhõives osalema ning hüvitada neile inimestele, kellel puudest tingituna kaasnevad suuremad lisakulud seoses ühiskonnas aktiivsema osalusega, kulutused samal määral (s.o

suurema summa ulatuses), kui hüvitatakse vähemaktiivsetele. Niisiis oli tööealiste isikute puhul eesmärk nende hõivesse toomine, eakate inimeste puhul teenuste parema kättesaadavuse tagamine, sest puuetega inimeste probleeme ei lahenda suurema toetuse maksmine.

Puuetega inimesi, s.t inimesi, kellel on ametlikult kehtiv puue ehk Sotsiaalkindlustusameti arstliku ekspertiisikomisjoni määratud puude raskusaste, oli Eestis 2009. aasta alguse seisuga üle 118 000 isiku ehk 8,8% kogu rahvast. Valdavalt on tegemist eakate inimestega – 59% kõigist puuetega inimestest on vähemalt 63-aastased.

Esimest korda registreeritud puuetega inimeste arv oli 2008. aastal mõnevõrra väiksem kui varasematel aastatel – kokku määrati puue esimest korda 14 828 inimesele (näiteks 2006. aastal oli see arv 18 300). Samas tuleb järeldusi tehes arvestada, et pidurdavat mõju avaldasid õigusruumis toimunud muudatuste rakendamisraskused tööealiste vanusgrupis. Pooled neist esimest korda registreerituist olid vanaduspensioniealised, lapsi oli 9%, tööealisi 41%.

Aasta-aastalt on kasvanud puudega täiskasvanu toetuse saajate arv, mis 2007. aastal ületas 110 000 piiri ning jõudis 2008. aastal 110 665-ni. Puudega lapse toetuse saajate arv oli 2008. aastal 5 745 ning võrreldes 2000. aastaga on see kasvanud ligi kolmandiku (30,3%).

Puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse vahendite üleandmisega kohalikele omavalitsustele 2005. aasta II kvartalist vähenes Sotsiaalkindlustusameti kaudu hooldajatoetuse maksmine. Kui 2004. aastal maksti Sotsiaalkindlustusameti kaudu hooldajatoetust 38 060 puudega hooldatava eest, siis 2006. aastal oli puudega hooldatavaid vaid 1837, sest toetust maksti edasi ainult puudega 3–18-aastase lapse hooldamise eest. Seetõttu vähenes ka Sotsiaalkindlustusameti kaudu puuetega inimestele makstud toetuste kogusumma hüppeliselt. Kuigi ka 2006. aastal jätkus hooldajatoetuse eest hooldatavate puudega laste arvu vähenemine, ei jätkunud Sotsiaalkindlustusameti kaudu puuetega inimestele makstavate toetuste kogusumma vähenemistrend, vaid suundus kasvule. Eriti kiire oli kulutuste aastane kasv 2008. aastal – enam kui kümnendiku (10,6%), kusjuures paaril varasemal aastal (2006 ja 2007) ulatus aastane kasv vaid 2–3 protsendipunktini. Kokku kulutati puuetega inimeste toetusteks 2008. aastal 662,2 miljonit krooni. Kohalikele omavalitsustele üle antud vahendite kasutamisest annab ülevaate peatükk “Sotsiaalhoolekanne”.

Töövõimetus

Tabel 1. Püsivalt töövõimetuks tunnistatud isikud soo, vanuse ja töövõimekaotuse protsendi järgi, 2006–2009 (aasta alguses)

Aasta	Kokku, isikuid		Osakaal rahvastikus, %	Sooline jaotus, %		Vanuseline jaotus, %			
				Mehed	Naised	Alla 30	30–44	45–59	60+
2006	71 734		5,3	54,5	45,5	12,9	22,2	57,3	7,6
2007	74 576		5,6	53,4	46,6	11,6	20,0	55,3	13,1
2008	76 838		5,7	53,4	46,6	12,1	20,7	58,0	9,2
2009	76 661		5,7	52,3	47,7	12,4	19,6	57,1	10,8
Töövõimekaotuse protsendi järgi									
2006	100%	9 670	0,7	63,1	36,9	13,5	20,4	52,2	13,9
	80–90%	28 106	2,1	55,3	44,7	12,6	23,9	55,9	7,6
	40–70%	32 463	2,4	51,4	48,6	12,9	21,0	60,4	5,7
	10–30%	1 495	0,1	52,1	47,9	15,4	25,2	50,4	9,0
2007	100%	10 164	0,8	62,5	37,5	12,5	18,6	47,9	21,0
	80–90%	28 279	2,1	54,3	45,7	11,3	22,3	52,9	13,5
	40–70%	34 627	2,6	50,0	50,0	11,4	18,6	59,5	10,5
	10–30%	1 506	0,1	53,8	46,2	13,7	21,2	52,1	13,0
2008	100%	10 631	0,8	62,3	37,7	13,0	19,0	50,6	17,4
	80–90%	28 308	2,1	54,5	45,5	12,2	23,0	55,4	9,4
	40–70%	36 262	2,7	49,9	50,1	11,6	19,4	62,4	6,6
	10–30%	1 637	0,1	52,8	47,2	14,4	23,5	51,5	10,6
2009	100%	10 152	0,8	62,1	37,9	13,6	17,2	49,3	19,7
	80–90%	26 595	2,0	53,8	46,2	12,7	22,0	53,8	11,5
	40–70%	38 228	2,9	48,5	51,5	11,8	18,6	61,7	7,9
	10–30%	1 686	0,1	53,4	46,6	15,8	24,3	49,9	10,0

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Puue

Tabel 2. Isikud, kellele on määratud puude raskusaste, soo ja vanuse järgi, 2006–2009 (aasta alguses)

Aasta	Kokku, isikuid	Osakaal rahvastikus, %	Sooline jaotus, %		Vanuseline jaotus, %						
			Mehed	Naised	0-6	7-15	16-29	30-44	45-62	63+	
2006	113 009	8,4	39,7	60,3	1,6	3,5	5,1	7,3	22,2	60,3	
2007	115 354	8,6	39,6	60,4	1,4	3,6	5,0	6,6	20,9	62,5	
2008	117 646	8,8	39,0	61,0	1,5	3,3	4,9	6,9	21,9	61,5	
2009	118 365	8,8	39,8	60,2	1,8	3,6	5,2	7,2	22,9	59,3	
Puude raskusastme järgi											
2006	keskmine	36 529	2,7	40,2	59,8	1,5	3,8	5,6	8,0	30,2	50,9
	raske	61 302	4,6	39,2	60,8	1,7	3,5	4,7	7,2	19,6	63,3
	sügav	15 178	1,1	40,9	59,1	1,9	2,8	5,2	6,2	13,4	70,5
2007	keskmine	39 048	2,9	39,4	60,6	1,1	3,8	5,3	7,5	29,8	52,5
	raske	62 030	4,6	39,3	60,7	1,5	3,7	4,9	7,1	19,6	63,2
	sügav	14 276	1,1	42	58,0	1,9	3,0	6,0	6,8	14,8	67,5
2008	keskmine	38 249	2,9	38,8	61,2	1,3	3,4	5,1	7,4	29,9	52,9
	raske	64 328	4,8	38,5	61,5	1,6	3,4	4,6	6,6	19,0	64,8
	sügav	15 069	1,1	41,6	58,4	1,9	2,5	5,5	6,7	14,4	69,0
2009	keskmine	39 247	2,9	39,5	60,5	1,3	3,6	5,3	7,8	31,1	50,9
	raske	64 394	4,8	39,2	60,8	1,9	3,9	4,9	7,0	19,6	62,7
	sügav	14 724	1,1	42,8	57,2	2,3	2,6	6,2	7,0	15,4	66,5

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 3. **Isikud, kellele on määratud puude raskusaste, domineeriva puude liigi, soo ja vanuse järgi, 2007 ja 2009**
(aasta alguses)

Aasta	Domineeriva puude liik	Kokku, isikuid	Osakaal rannastikus, %	Sooline jaotus		Vanuseline jaotus, %				
				Mehed	Naised	0-15	16-29	30-44	45-62	63+
2007	Puudega isikuid kokku	115 354	8,6	45 713	69 641	5,0	5,2	7,2	22,5	60,1
	Psüühikahäire, vaimupuue	21 004	1,6	10 001	11 003	5,6	15,7	21,9	33,8	23,0
	Keele- ja kõnepuue	450	0,03	286	164	29,3	6,2	4,7	20,9	38,9
	Kuulmispuue	2 276	0,2	1 078	1 198	13,4	14,6	14,5	20,6	36,9
	Nägemispuue	4 588	0,3	1 717	2 871	4,7	4,1	5,3	19,3	66,6
	Liikumispuue	49 065	3,7	17 932	31 133	2,6	2,0	3,8	21,0	70,6
	Muu puue	35 907	2,7	14 104	21 803	7,4	3,0	3,4	19,5	66,7
	Teave puude liigi kohta puudub	2 064	0,2	595	1 469	3,4	0,5	0,5	3,7	91,9
2009	Puudega isikuid kokku	118 366	8,8	47 083	71 283	5,4	5,2	7,2	22,9	59,3
	Psüühikahäire, vaimupuue	21 837	1,6	10 325	11 512	4,3	15,2	22,1	35,9	22,5
	Keele- ja kõnepuue	403	0,03	263	140	40,0	5,4	4,2	19,9	30,5
	Kuulmispuue	2 061	0,2	933	1 128	12,5	15,0	15,2	19,5	37,8
	Nägemispuue	3 828	0,3	1 407	2 421	4,1	4,0	4,8	18,9	68,2
	Liikumispuue	46 484	3,5	16 306	30 178	2,0	1,9	3,5	19,8	72,8
	Muu puue	31 735	2,4	12 301	19 434	8,8	2,8	3,0	17,2	68,2
	Liitpuue	12 018	0,9	5 548	6 470	10,0	4,7	5,1	28,1	52,1

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 4. **Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste saajad¹, 2000, 2004 ja 2006–2008**
(aasta lõpus)

Toetuse liik	2000	2004	2006	2007	2008
Puudega lapse toetus	4 409	5 302	5 295	5 538	5 745
keskmise puudega, %	...	34,2	33,7	31,5	30,3
raske ja sügava puudega, %	...	65,8	66,3	68,5	69,7
Puudega täiskasvanu toetus²	–	98 032	107 431	110 495	110 665
keskmise puudega, %	–	32,1	32,6	32,6	32,5
raske puudega, %	–	54,0	54,4	54,6	55,1
sügava puudega, %	–	13,9	13,0	12,8	12,4
Töötamistoetus³					50
Hooldajatoetus (hooldatavate arvu järgi) ⁴	2 071	38 060	1 837	1 602	1 594
3–16-aastase puudega lapse mittetöötavale vanemale	1 958	1 975	1 665	1 441	1 450
16–18-aastase puudega lapse ning puudega 18-aastase ja vanema isiku mittetöötavale hooldajale või eestkostjale	113	36 085	172	161	144
raske puudega, %	–	74,1	77,3	78,9	81,3
sügava puudega, %	–	25,9	22,7	21,1	18,8
Puudega vanema toetus, laste arv	1 472	1 521	1 580	1 550	1 414
Puudega vanema toetus, perede arv	...	1 154	1 212	1 187	1 049
Õppetoetus mittetöötavale puudega õppurile	15	27	19	19	22
Rehabilitatsioonitoetus, 16–65-aastastele, ühekordne	–	1 815	2 274	2 082	2 160
Täienduskoolitustoetus, ühekordne	–	34	51	52	71

¹ Aasta lõpu seisuga, v.a rehabilitatsiooni-, täienduskoolitus- ja töötamistoetus (arv kasvavalt aasta algusest).

² 2008. aasta näitaja sisaldab kolme liiki toetuse saajaid: puudega 16-aastase ja vanema isiku, puudega tööealise inimese ja puudega vanaduspensionialise inimese toetuse saajaid.

³ Rakendus 2008. aastast.

⁴ Alates 1. aprillist 2005 anti puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse vahendid üle kohalikele omavalitsustele, vt ptk "Sotsiaalhoolekanne".

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 5. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste suurused¹, 2000 ja 2002–2008 (krooni)

Toetuse liik	2000	2002–2005	2006–2007 ³	2008
Puudega lapse toetus				
keskmise puudega lapsele	840	860	1 080	1 080
raske ja sügava puudega lapsele	940	1 020	1 260	1 260
Puudega 16-aastase ja vanema isiku toetus				
keskmise puudega tööelisele	–	200	200	260
keskmise puudega vanaduspensioniealisele	–	200	200	200
raske puudega tööelisele	–	420	420	560
raske puudega täiskasvanu toetus vanaduspensioniealisele	–	420	420	420
sügava puudega tööelisele	–	640	640	840
sügava puudega vanaduspensioniealisele	–	640	640	640
Puudega tööelise inimese toetus				
keskmise puudega tööelisele	–	–	–	260
raske puudega tööelisele	–	–	–	560
sügava puudega tööelisele	–	–	–	840
Puudega vanaduspensioniealise inimese toetus				
keskmise puudega vanaduspensioniealisele	–	–	–	200
raske puudega vanaduspensioniealisele	–	–	–	420
sügava puudega vanaduspensioniealisele	–	–	–	640
Töötamistoetus	–	–	–	kuni 4 000 3 aasta jooksul
Hooldajatoetus				
3–16-aastase puudega lapse mittetöötavale vanemale	300	300	300	300
raske puudega 16–18-aastase lapse mittetöötavale vanemale	–	240	240	240
sügava puudega 16–18-aastase lapse mittetöötavale vanemale	–	400	400	400
raske puudega 18-aastase ja vanema isiku mittetöötavale hooldajale või eestkostjale	–	240	–	–
sügava puudega 18-aastase ja vanema isiku mittetöötavale hooldajale või eestkostjale	–	400	–	–
Puudega vanema toetus²	300	300	300	300
Õppetoetus mittetöötavale puudega õppurile	100–400	100–400	100–400	100–400

► järg

Rehabilitatsioonitoetus, 16–65-aastasele	–	kuni 800 aastas	kuni 800 aastas	kuni 800 aastas
Täienduskoolitustoetus, ühekordne	–	kuni 9600 3 aasta jooksul	kuni 9600 3 aasta jooksul	kuni 9600 3 aasta jooksul

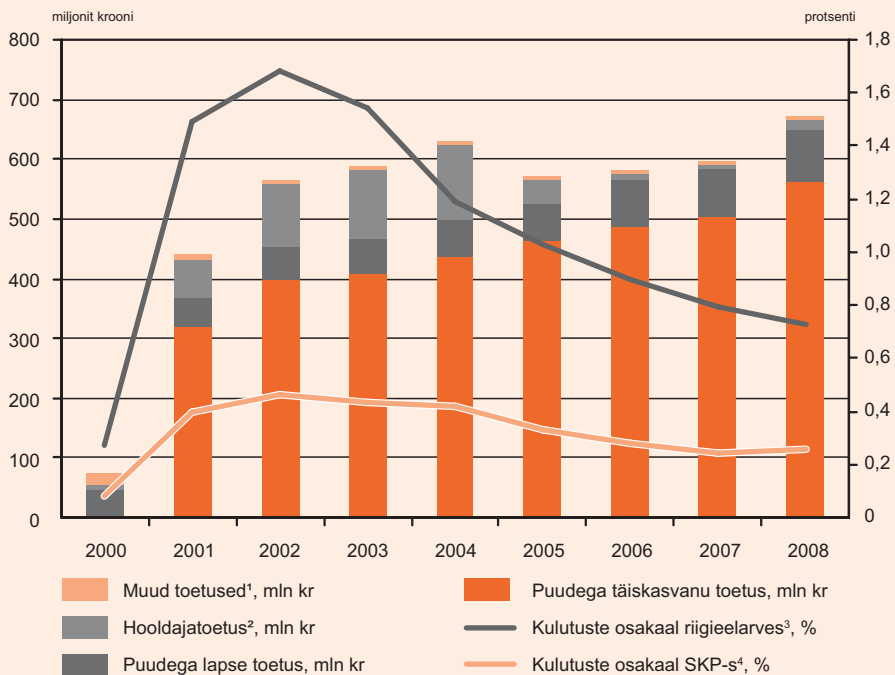
¹ Krooni kuus, v.a töötamis-, rehabilitatsiooni- ja täienduskoolitustoetus.

² Toetus lapse kohta.

³ Alates 1. aprillist 2005 anti puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse vahendid üle kohalikele omavalitsustele.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Joonis 1. Kulutused puuetega inimeste riiklikele sotsiaaltoetustele ning osakaal SKP-s ja riigieelarves, 2000–2008

¹ Muud toetused sisaldavad töötamistoetust, puuetega vanema toetust, õppetoetust mittetöötavale puuetega õppurile, rehabilitatsioonitoetust 16–65-aastasele ja täienduskoolitustoetust.

² Alates 1. aprillist 2005 anti puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse vahendid üle kohalikele omavalitsustele.

³ Riigieelarve täitmise kulutuste järgi, makronäitajad on toodud "Sotsiaalse kaitse" peatüki lõpus.

⁴ Kasutatud on Statistikaameti korrigeeritud andmeid aastate 2000–2008 kohta seisuga 8.09.2009.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Sotsiaalhoolekanne

Ülevaade õigusruumist

Sotsiaalhoolekande ülesanneteks on isikule või perekonnale toimetulekuraskuste ennetamiseks, kõrvaldamiseks või kergendamiseks abi osutamine ja kaasa aitamine sotsiaalsete erivajadustega isiku sotsiaalsele turvalisusele, arengule ja ühiskonnas kohanemisele.

Sotsiaalhoolekande organisatsioonilised, majanduslikud ja õiguslikud alused sätestab ning sotsiaalhoolekandes tekkivaid suhteid reguleerib sotsiaalhoolekande seadus.

Sotsiaalteenuseid, sotsiaaltoetusi ja muud abi on õigus saada Eesti alalisel elanikul; Eestis elamisloa või elamisõiguse alusel elaval välismaalasel ja Eestis viibival rahvusvahelise kaitse saajal. Vältimatut sotsiaalabi on õigus saada igal Eestis viibival isikul.

Sotsiaalteenuste osutamist ja sotsiaaltoetusi finantseeritakse riigieelarvest, kohalike omavalitsuste eelarvetest, vabatahtlikult sotsiaalhoolekandega tegelevate juriidiliste ja füüsiliste isikute vahenditest ja muudest vahenditest.

Riikliku finantseerimise maht määratakse kindlaks vastava eelarveaasta riigieelarve seadusega.

Riigieelarvest kaetakse riigi sotsiaalhoolekande juhtimise kulud, riiklike sotsiaalprogrammide ja -projektide kulud, laste hoolekande, psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekande, osaliselt puuetega inimeste hoolekande (rehabilitatsiooniteenused, proteeside ja abivahendite osaline kompenseerimine), riiklike sotsiaaltoetuste kulud ning muude riiklike sotsiaalhoolekande ülesannete täitmise ja ürituste kulud.

Kohaliku omavalitsuse eelarvest kaetakse omavalitsusüksuse sotsiaalhoolekandekulud, mida ei finantseerita riigieelarvest.

Isikult võib võtta temale või tema perekonnale osutatava sotsiaalteenuse eest tasu. Võetav tasu oleneb teenuse mahust, maksumusest ja teenust saava isiku ning tema perekonna majanduslikust olukorrast. Isikult sotsiaalteenuse eest tasu võtmise otsustab teenust osutav või teenuse eest tasuv asutus.

Muude finantseerimisallikatena käsitatakse mitmesuguste fondide, sihtkapitalide, samuti mittetulunduslikust tegevusest, annetustest ja sponsorlusest laekunud vahendeid ning sotsiaalteenuseid või muud abi taotleva isiku enda vahendeid.

Sotsiaalhoolekande peamised sihtrühmad on lapsed, eakad ja puuetega inimesed, psüühiliste erivajadustega inimesed ning eriolukorras sotsiaalteenuseid kasutavad inimesed.

Laste hoolekannet korraldatakse nii riigi- kui ka kohaliku omavalitsuse tasandil. Laste hoolekande korraldamiseks ja laste arenguks soodsa keskkonna kujundamiseks toetab valla- või linnavalitsus last ja lapsi kasvatavaid isikuid, tehes koostööd perekonnaliikmete ja teiste isikutega ning asjaomaste asutustega; määrab vajaduse korral lapsele või last kasvatavale isikule tugiisiku või -perekonna; korraldab lapse eestkostet ning aitab korraldada lapsendamist. Kui lapse eraldamine perekonnast on vältimatu (puudused lapse hooldamisel ja kasvatamisel ohustavad lapse elu, tervist või arengut, või perekonna ja lapse suhtes kasutusele võetud muud abinõud ei ole osutunud küllaldaseks), paigutatakse laps asendushooldusele hooldus- või eestkosteperekonda või talle pakutakse asenduskoduteenust lastehoolekandeesutuses.

Eakate ja puuetega inimeste hoolekannet korraldavad kohalikud omavalitsused. Eelkõige puudutab see koduteenuseid, isikliku abistaja teenust, tugiisiku teenust, eluasemeteenust, päevakeskuse teenuseid, puuetega inimeste hooldamist kodustes tingimustes ning ööpäevast hooldamist hoolekandeesutuses.

Suurem muutus puuetega inimeste hoolekandes toimus 2005. aasta 1. aprillist, mil lõpetati raske ja sügava puudega täiskasvanute hooldajatele hooldajatoetuse maksmine puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse alusel Sotsiaalkindlustusameti kaudu ning selleks määratud vahendid anti üle kohalikele omavalitsustele¹⁹. Muudatuste eesmärk oli tagada abi parem kättesaadavus puuetega inimestele ning suurendada kohalike omavalitsuste võimalusi korraldada abivajavate puuetega inimeste hoolekannet.

2006. aastast alates hakati kohalikel omavalitsustelt koguma teavet isikliku abistaja teenuse ning tugiisiku ja tugipere teenuse osutamise kohta. Isikliku abistaja teenuse kasutajateks on sagedamini nägemis- ja liikumispuudega noored ja täiskasvanud ning eesmärgiks on vähendada puudest tulenevaid piiranguid nii õppimisel, hõivesse saamisel ja püsimisel kui ka kodu ja perega seotud ning vabaaja tegevustes. Kohalike omavalitsuste kohustuseks on tugiisiku määramine, kui seda vajab kas laps, last kasvatav isik, puudega isik, kinnipidamiskohast vabanenu või muu sotsiaalabi vajav isik. Samuti kuulub siia alla asenduskodus oleva lapse õppetööst vabal ajal (puhkepäevadel, riigipühadel või koolivaheajal) ajutiselt perekonda andmine.

Peale kohalike omavalitsuste korraldatavate ja rahastatavate teenuste kompenseerib riik protee, ortopeedilisi ning muid abivahendeid vajavatele puuetega inimestele, eakatele ja lastele 50–90% abivahendi maksumusest (riigi osaluse protsendid abivahendite liikide kaupa on kinnitatud sotsiaalministri määrusega). Abivahendi eest tasumisel kaetakse abivahendi maksumusest riigi osaluse protsent pärast seda, kui isik on tasunud omaosaluse protsendi. Isiku omaosalus on abivahendi maksumuse ja riigi osaluse vahe, kuid mitte alla 200 krooni.

¹⁹ 2009. aasta 1. märtsist anti kohalikele omavalitsustele üle ka puuetega laste hooldajatoetuse maksmise korraldus.

Inimeste iseseisva toimetuleku tagamiseks rahastatakse riigieelarvest ka rehabilitatsiooni-teenust. Teenuse kasutajateks on puudega ja puuet taotlevad lapsed ja täiskasvanud, psüühilise erivajadusega täiskasvanud ning käitumishäiretega lapsed. Tulenevalt teenuse kasutajate sihtrühmast on riikliku rahastamise maht aasta jooksul siin erinev ning ajas muutuv.

Riigieelarvest rahastatakse samuti psüühiliste erivajadustega inimestele osutatavaid erihoolekandeteenuseid.

Erihoolekandeteenused (psüühiliste erivajadustega täiskasvanutele osutatavad ööpäevase hooldamise teenused ning toetavad teenused) on suunatud täisealistele isikutele, kellel on psüühikahäirest tulenevalt välja kujunenud suurem kõrvalabi, juhendamise või ka järelevalve vajadus ning kes vajavad toimetulekuks professionaalset kõrvalabi.

Erihoolekandeteenustes on viimastel aastatel toimunud olulised arengud. Kui veel 1990ndate lõpul osutati psüühiliste erivajadustega inimestele vaid ööpäevase hooldamise teenust, siis järgmistel aastatel lisandusid avahooldusteenustena igapäevaelu toetamine, toetatud elamine, elamine kogukonnas ning viimasena töötamise toetamine 2001. aastal. Erihoolekandeteenuste osutamise keskseks ideeks on arendada võimalikult iseseisvat toimetulekut: inimene peaks maksimaalselt ise panustama oma igapäevaelu tegevustesse ning teda juhendatakse ja aidatakse vastavalt tema vajadustele.

Eriolukorras sotsiaalteenuste osutamist ja toetuste maksmist korraldavad kohalikud omavalitsused. Kohalikud omavalitsused on kohustatud tagama eri põhjustel ajutiselt ööbimisvõimalust vajavale inimesele varjupaiga, kodututele – öömajateenuse. Väikese sissetulekuga perekondadele riigieelarve vahenditest valla- või linnavalitsuste poolt makstav toimetulekutoetus on olulisim sotsiaaltoetuse liik, mida makstakse eriolukorda sattunud perekonnale (ka üheliikmeline). Vastavalt sotsiaalhoolekande seadusele on toimetulekutoetust õigus saada üksi elaval isikul või perekonnal, kelle kuu netosissetulek pärast eluruumi jooksva kuu alaliste kulude mahaarvamist normpinna ulatuses jääb alla kehtestatud toimetulekupiiri. Toimetulekupiiri suuruse üksi elavale isikule või perekonna esimesele liikmele kehtestab Riigikogu igaks eelarveaastaks riigieelarvega. 2008. aastal oli toimetulekupiiri suuruseks 1000 krooni üksi elavale isikule. Perekonna teise ja iga järgneva liikme toimetulekupiiri suurus on 80% perekonna esimese liikme toimetulekupiiri suurusest. Alates 2005. aastast makstakse toimetulekutoetust saavale perekonnale, kelle kõik perekonnaliikmed on alaealised, koos toimetulekutoetusega täiendavat sotsiaaltoetust 200 krooni kuus.

Toimetulekutoetuse vahendite ülejäägi korral võib valla- või linnavalitsus maksta abivajavatele isikutele toimetuleku soodustamiseks sotsiaaltoetusi või osutada sotsiaalteenuseid kohaliku omavalitsuse kehtestatud tingimustel ja korras.

Statistiline ülevaade²⁰

Alljärgnev statistiline osa on üles ehitatud sihtrühmapõhiselt. Kui osa teenuste puhul ei ole sihtrühm selgelt piiritletav, on teenus näidatud tema eesmärgist ja põhikasutajatest lähtuvalt (nt on eakate ja puuetega inimeste jaotises näidatud päevakeskuse teenused, mille eesmärgiks on pakkuda huvitegevust ja vaba aja veetmise võimalusi eelkõige aktiivsest tööelust kõrvale jäänud inimestele). Osa alguses on esmalt esitatud andmed hoolekandeteenuseid osutavate asutuste, nende teenuste kasutajate (sh ööpäevased), teenust osutava personali ning teenuse kulu ja rahastamisallikate kohta. Kuna rehabilitatsiooniteenuste kasutajaid on kolmes sihtrühmas, siis on andmed nende teenuste kohta esitatud osa alguses üldiste näitajate tabelites.

2008. aasta lõpus oli sotsiaalteenuseid osutavaid asutusi (v.a rehabilitatsiooniteenuse osutajad) kokku 322, nendest 54 asutuses osutati kahte või enamat teenust. Ööpäevaseid hoolekandeteenuseid osutavaid asutusi oli 177 (s.o 55% teenuseosutajatest), nendest 6 asutust osutas teenust mitmele sihtgrupile. Teenuste lõikes osutas täiskasvanute (v.a psüühiliste erivajadustega täiskasvanud) hooldamisteenust 120, psüühiliste erivajadustega täiskasvanute hoolekandeteenust 28 ja asenduskoduteenust 35 asutust.

Hoolekandeteenuseid osutavate asutuste personali oli 2008. aasta lõpus üle 5700²¹. Nendest 56% moodustasid kasvatus-arendustööga tegelevad töötajad ning hooldajad ja põetajad. Koos õdede ja sotsiaaltöötajatega oli see protsent ligi 63. Ööpäevast hooldamisteenust osutavates asutustes töötas sama perioodi lõpus 4500 inimest (79% hoolekandeteenuseid osutavast personalist).

2008. aastal kulus hoolekandeteenuste osutamiseks kokku 1734 miljonit krooni, millest riik tasus ligi 40% (s.o 680 miljonit krooni). Kohalike omavalitsuste osalus jäi 38% ja teenusekasutajate osalus 22% lähedale. Võrreldes 2003. aastaga on kulutused kokku kasvanud ligi 2,5 korda. 58% ehk 1006 miljonit krooni hoolekandeteenuste osutamiseks kulunud vahenditest kulus 2008. aastal ööpäevaste hoolekandeteenuste osutamiseks. Samas on ööpäevaste hoolekandeteenuste osakaal kulutustes 2008. aastal võrreldes 2003. aastaga vähenenud 7,6 protsendipunkti võrra. Enim on seda mõjutanud riigi kulutuste oluline suurenemine avahooldusteenustele – rehabilitatsiooniteenuse osutamiseks ja soodustingimustel eraldatavate abivahendite soetamiseks.

²⁰ 2003. aastast muutus oluliselt sotsiaalhoolekande kohta käivate statistiliste andmete kogumise sisu ja korraldus ning asutusekeskeselt aruandluselt mindi üle teenusekeskele aruandlusele. Seetõttu on ka osa statistilisi andmeid esitatud alates 2003. aastast. Täies mahus on statistilised aruanded kättesaadavad S-veebis (kohalike omavalitsustelt kogutavad sotsiaalregistripõhised aruanded alates 2001. aastast) ja H-veebis (hoolekandeteenuseid osutavatel asutustelt kogutavad aruanded alates 2003. aastast) aadressil www.sm.ee/sveeb ja www.sm.ee/hveeb. NB! Psüühiliste erivajadustega täiskasvanute hoolekandeteenuste 2008. aasta statistikas on H-veebis tehnilistel põhjustel kahe asutuse aruanded kajastatud kahekordselt, seetõttu erinevad andmed kogumiku peatüki "Sotsiaalhoolekanne" tabelites 1, 3 ja 18 ning joonisel 5 H-veebis näidatuist.

²¹ Ainult hoolekandeteenuseid osutavate asutuste töötajad. Ei sisalda kohalike omavalitsuste sotsiaalhoolekande korraldamisega tegelevaid sotsiaal- ja lastekaitsetöötajaid, koduteenuseid osutavaid sotsiaalhooldajaid, samuti puuetega inimeste hooldajaid, isiklike abistajaid, tugisikuid ja peresid, kes osutavad tugipere teenust, peresid, kus osutatakse perekonnas hooldamise teenust ning puuetega ja psüühiliste erivajadustega inimestele rehabilitatsiooniteenust osutavaid spetsialiste.

Ööpäevaste hoolekandeteenuste kulutustest moodustasid 2008. aastal 45% (452 miljonit krooni) kulutused täiskasvanute ööpäevaseks hooldamiseks hoolekandeesutustes. Ühtlasi oli nimetatud teenus kulutuste poolest suurim, moodustades enam kui veerandi hoolekandeteenuste osutamiseks tehtud kulutustest.

Teenusekasutajate arv ööpäevastel hooldamisteenustel 2008. aasta lõpus oli kokku ligi 8850. Enam kui poole (59%) nendest moodustasid täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajad; psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeteenuste kasutajaid oli 26%, asenduskoduteenuse kasutajaid 15%. Kolmel nimetatud teenusel viibivate teenusekasutajate osakaal rahvastikus moodustas 2008. aasta lõpus 0,66% ehk 10 000 elaniku kohta viibis ööpäevasel hooldamisteenusel hoolekandeesutuses 66 inimest. Võrreldes 2000. aastaga on teenusekasutajate arv 10 000 elaniku kohta kasvanud 11 võrra. Teenusekasutajate arv kasvas täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajate arvel, kelle puhul oli kasv 58%.

Rehabilitatsiooniteenuste kasutajate arv ulatus 2008. aastaks 16 190-ni ning viimase kolme aastaga on nende arv kasvanud ligi kolmandiku (32,3%) võrra. Sagedamini, 87% juhtudest (14 033 inimest) olid nimetatud teenuse kasutajateks puudega isikud või isikud, kes taotlesid puuet. Lapsi (0–17-aastaseid) oli nende seas 4156, tööealisi (18–64-aastaseid) 5392 ning eakaid, s.o vähemalt 65-aastaseid, 4485. Iga kaheksas (12,9% teenusekasutajatest e 2086 isikut) rehabilitatsiooniteenuse kasutaja oli psüühilise erivajadusega isik. Enam kui kahekordistunud on teenuse kasutajate arv käitumuslike erivajadustega alaealiste rühmas, nende arv on kasvanud 2006. aasta 34-lt 71-le 2008. aastal.

Lapsed

Vanemliku hoolitsuseta ja abivajavate laste arv, kes võeti arvele esimest korda, suurenes 2006. aastal seoses statistika täpsustamisega (aruandesse lisati erinevalt varasematest aastatest ka abivajavad lapsed, kes on bioloogilises peres ning kelle juhtumiga tegeleb sotsiaal- või lastekaitsetöötaja). 2008. aasta jooksul võeti esimest korda arvele 1732 vanemliku hoolitsuseta ja abivajavat last.

Lastele ja peredele osutatava abi kvaliteet on seotud spetsialistide arvu ning nende erialase ettevalmistusega. 2005. aastal Vabariigi Valitsuse otsusega heaks kiidetud lastekaitsekontseptsioon seadis eesmärgiks saavutada olukord, kus ühe lastekaitsetöötaja kohta oleks optimaalne laste arv 1000 last. Lastekaitsetöötajate arv on aastatel 2003–2008 suurenenud, ulatudes 2008. aastal 162 spetsialistini. Erialane haridus oli 80%-l töötajatest. Lastekaitsekontseptsioonis seatud eesmärgi – 1 lastekaitsetöötaja 1000 lapse kohta – täitmisele jõutakse iga aastaga lähemale: 2008. aastal oli ühe lastekaitse spetsialisti kohta keskmiselt 1535 last. Ühest küljest mõjutab seda arvu lastekaitse spetsialistide varasemast suurem hulk, teisalt aga jätkuvalt vähenev 0–17-aastaste laste arv.

Perekonnas hooldamise teenusel olevate laste arv on aastatel 2003–2008 vähenenud 2,7 korda. Kuigi nimetatud teenusel võib viibida ka täiskasvanu, moodustavad teenuse põhilise klientuuri lapsed (98–99%). Vaadeldud perioodil on vähenenud ka hooldusperede arv, mis ulatus 2008. aastal vaid 327 pereni võrreldes 2003. aasta 869 perega.

Lapsendatud laste arv on võrreldes 2003. aastaga suurenenud, ulatudes 2008. aastal 181 lapseni. Välisriigi kodaniku poolt lapsendatud laste osakaal on eri aastatel olnud erinev, jäädes 10–15% piiresse. Eestkostele võetud laste arv on 2003. aastaga võrreldes veidi vähenenud, ulatudes 2008. aastal 250 lapseni.

Asendushoolduse puhul on eesmärgiks võimalikult paljude asendushooldust vajavate laste kasvamine peredes. Paraku ei ole alati võimalik leida lapsele sobivat perekonda, mistõttu üks osa lastest paigutatakse asenduskoduteenusele. 2008. aasta jooksul leidis asendushooldusele paigutatud lastest kaks kolmandikku uue kodu peredes, mis on mõnevõrra madalam näitaja kui 2003. aastal, mil peredesse paigutatud laste osakaal ulatus 73%-ni.

Eakad ja puuetega inimesed

Viimastel aastatel on eakatele ja puuetega inimestele suunatud teenuste vallas toimunud olulised arengud: kasvanud on kohtade arv ööpäevast hooldamisteenust osutavates asutustes, suurenenud kohalike omavalitsusüksuste arv, kus osutatakse puuetega inimestele isikliku abistaja või tugiisikuteenust, samuti on riik üha rohkem panustanud eakate ja puuetega inimeste abivahendite soetamiseks jne. Kõik see on kaasa toonud teenusekasutajate arvu ning koos sellega ka teenuse osutamiseks tehtavate kulutuste kasvu.

Eakatele ja puuetega inimestele suunatud teenuste puhul moodustavad suurema osa teenusekasutajatest 65-aastased ja vanemad. Teenusekasutajate hulk on kasvanud põhiliselt vanemaaliste (75+ või 80+) teenusekasutajate arvel.

Täiskasvanute ööpäevase hooldamisteenuse kasutajate arv on 2008. aastaks võrreldes 2003. aastaga kasvanud 1300 inimese võrra (58%). 2008. aasta lõpus viibis hoolekandeesutustes 5182 eakat ja puudega inimest, s.o 47 inimest 10 000 elaniku kohta (vanuses 18 aastat ja vanemad). Viimastel aastatel on teenusekasutajate arv kasvanud aastas 200–250 inimese võrra. 70% teenusekasutajate arvu kasvust langeb 80-aastaste ja vanemate inimeste arvele, kelle osakaal teenusekasutajate hulgas on kasvanud 34%-lt 2003. aastal 43%-le 2008. aasta lõpus. Kümne tuhande 80-aastase ja vanema elaniku kohta viibis 2008. aasta lõpus hoolekandeesutuses 427 inimest (2003. aastal 329).

Koduteenuste kasutajate arv püsib 5500–6500 vahel. Koduteenuste põhikasutajateks on eakad inimesed, kellest 65-aastaste ja vanemate osakaal on 80–82% piirimail, sh 80-aastaste ja vanemate osakaal moodustas viimasel kolmel aastal ligi 44%. Kümne tuhande elaniku kohta arvestatuna kasutas 2008. aastal koduteenust 49 inimest, 80-aastastest ja vanematest 551.

Puuetega täiskasvanud inimeste hooldamisteenust kasutas 2008. aasta lõpus natuke enam kui 21 000 inimest. Alla 65-aastaste osakaal moodustas veerandi, mis näitab, et abitarve on seotud ikkagi rohkem vanusest tulenevate vajadustega. Nii olid 2008. aasta lõpus pooled hooldatavatest 75-aastased ja vanemad, kusjuures nende osakaal teenusekasutajate hulgas on 2006. aastaga võrreldes kasvanud 2,5 protsendipunkti võrra.

Puuetega inimestele osutatav isikliku abistaja teenus on alles arenemisjärgus. Suuremat tähelepanu hakati sellele teenusele osutama 2006. aastast, mistõttu statistilisi näitajaid iseloomustab kiire muutumine. 2008. aastaks kasvas teenuse kasutajate arv 401-ni, olles 2007. aastaga võrreldes 8% suurem. Sagedamini oli teenuse kasutajaks 25–49-aastane või kuni 17-aastane noor (vastavalt 38% ja 25%). Isikliku abistaja teenuse kasutamise peamine eesmärk sõltus ennekõike teenuse kasutaja vanusest. Kui noorte hulgas oli sagedamini peamiseks eesmärgiks õppimine, siis 25–49-aastastel oli selleks vabaaja ja ühiskondlik tegevus, millele järgnes töötamine. Teenuse osutajaid, s.o isiklikke abistajaid oli 2008. aastal 357. Kulutuste aastane kasv oli teenuse kasutajate arvu kasvust enam kui neli korda kiirem – 26%, ning kulutuste mahuks oli 2008. aastal üle 7,4 miljoni krooni, millest 4/5 rahastasid kohalikud omavalitsused. 2008. aastal pakkus isikliku abistaja teenust 42 kohalikku omavalitsust.

Tugiisikuteenus võib sõltuvalt teenuse kasutajatest liigitada kolmeks: tugiisik lapsele, tugiisik lastega perele, kus vanemad ei tule toime lapsele turvalise ja arengut tagava keskkonna loomisega, ning tugiisik täiskasvanule. Lapse tugiisiku teenuse kasutajateks (2008. aastal oli neid 215) olid sagedamini just puudega lapsed. Iga kolmas 2008. aastal tugiisiku teenust kasutanud laps oli puudega. Aktuaalseks muutus 2008. aastal ka sõltuvusprobleemidega ja käitumishäiretega lastele tugiisiku teenuse osutamine. Kui lapse tugiisiku teenuse kasutajate arv aastatel 2006–2008 ligi kahekordistus (kasvas 1,92 korda), siis lastega perede tugiisiku teenuse kasutajate arv ligi viiekordistus, kasvades 2006. aasta 65-lt 316-ni 2008. aastal, milles peegeldub kindlasti majandussurutise mõju. Täiskasvanu tugiisiku teenuse kasutajate arv on kasvanud 2006. aasta 88-lt 243-ni 2008. aastal. Sagedamini oli teenuse kasutajaks puudega täiskasvanu, sellele järgnesid pikaajalised töötud, kellel esines sagedasti ka sõltuvusprobleeme.

2008. aastal kasutati 58 kohalikus omavalitsuses sotsiaaltöö praktikas tugiisiku teenust ning tugiisikuid oli 249, kellest iga neljas osutas teenust vabatahtlikuna.

Asenduskodus elavatest lastest 98 oli 2008. aastal õpingutest vabal ajal ajutiselt perekonnas, ning tugiperesid, kus need lapsed ajutiselt viibisid, oli 72. Oluline on märkida, et esines ka juhtumeid, kus laps oli ajutiselt oma bioloogilises peres. Omavalitsusi, kus sotsiaaltöö praktikas asenduskodus elav laps anti ajutiselt perekonda, oli 2008. aastal 18.

Eluasemeteenusel viibis 2008. aasta lõpus 8780 inimest, kellest pensioniealisi oli ligi veerand ning erivajadustega inimesi 13%. Teenusekasutajate arvu kasv 2007. aastal on tingitud teenuse sisu muutusest, mille järgi kuuluvad eluasemeteenuse kasutajate hulka ka need, kellele üüritakse munitsipaalomanduses olevat elamispiinda sotsiaalhoolekande seaduse § 14 tähenduses.

Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite saajate arv on 2000. aastaga võrreldes kasvanud 2,5 korda, ulatudes 2008. aastal 50 820-ni. Ligi 80% abivahendite saajate arvu kasvust langeb vanaduspensioniealiste arvele.

Psüühiliste erivajadustega inimesed

Psüühiliste erivajadustega täiskasvanutele hoolekandeteenuste (erihoolekandeteenuste) osutamine on viimastel aastatel järjepidevalt kasvanud. Kui 2003. aastal osutati aasta jooksul teenuseid peaaegu 4500 inimesele, siis 2008. aastaks oli see arv tõusnud 5200-le (kasv 16%). Kasv on eelkõige toimunud toetavate erihoolekandeteenuste arvel. Kui veel 2003. ja 2004. aastal viibis üle poole teenusekasutajatest ööpäevase hooldamise teenusel (52–53%), siis viimastel aastatel on nende osatähtsus langenud 48–49 protsendile.

Levinumaks toetavaks teenuseks on igapäevaelu toetamise teenus ning pidevalt on suurenenud nii selle teenuse kasutajate arv kui ka osatähtsus erihoolekandeteenuste kasutajate koguarvus. 2003. aastal viibis igapäevaelu toetamise teenusel kolmandik erihoolekandeteenuste klientidest, 2008. aastaks oli selle teenuse saajate osatähtsus kasvanud 40 protsendile kõigist teenusekasutajatest. Igapäevaelu toetamise teenuse kasutajate arv suurenes sellel ajavahemikul 35%.

Eriolukorras sotsiaalteenuseid kasutavad inimesed

Vähennemistendentsi näitavad kodutute öömaja teenuse kasutajate arvud. Kodutute öömaja teenuse kasutajate arvu vähenemist on kõige enam mõjutanud Tallinnas osa öömajakohtade kaotamine ja sotsiaalmajutusüksuste loomine. Kuna sotsiaalmajutusüksus arvestatakse varjupaigaks, siis on see omakorda mõjutanud varjupaigateenuse kasutajate arvu kasvu paaril viimasel aastal.

Viimaste aastate majanduslik olukord (üldine palgatõus, töötuskindlustuse rakendamine, tööhõive suurenemine ning töötute ja mittetöötavate tööotsijate arvu vähenemine) on mõjutanud oluliselt toimetulekutoetuse saajate arvu. Kuni 2008. aastani vähenes toimetulekutoetuse saajate arv ja toetuseks makstud rahasumma pidevalt. 2008. aasta jooksul maksti toetust toimetulekupiiri kindlustamiseks (sõltumata toetuse saamise kordade arvust) 11 391 perele, mis on 2001. aastal toetust saanud perede arvust 16%. Kokku rahuldati 2008. aastal 59 587 toimetulekutoetuse taotlust, mis on veidi üle 13%, võrreldes 2001. aasta taotluste arvuga. Toetuse maksmiseks kulutati 2008. aastal 89 miljonit krooni, mis moodustas 2001. aasta kulust veerandi.

Alates 2008. aasta lõpust hakkas seoses tööd mitteomavate inimeste arvu järsu kasvuga suurenema toimetulekutoetuse saajate arv. Kui 2008. aasta I poolaastal rahuldati kokku 31 641 toimetulekutoetuse taotlust, millest tööd mitteomavate isikuga perede taotlusi oli 19 669 (62% taotlustest), siis 2009. aasta I poolaastal rahuldati kokku juba 48 338 toimetulekutoetuse taotlust (kasv peaaegu 1,5-kordne), millest tööd mitteomavate isikutega perede taotlusi oli 35 118 ehk 73%.

Tabelid ja joonised

Üldised näitajad

Tabel 1. Hoolekandeteenuseid osutanud asutuste ning teenuseid kasutanud isikute arv, 2003–2004 ja 2006–2008

Teenuse liik	Teenust osutanud asutuste arv (aasta lõpus) ¹					Teenusekasutajate arv (aasta jooksul)				
	2003	2004	2006	2007	2008	2003	2004	2006	2007	2008
Asenduskoduteenus²										
	37	38	38	39	35	1 835	1 860	1 807	1 759	1 698
Täiskasvanute (v.a psüühiliste erivajadustega inimesed) hooldamise teenus										
	108	112	116	118	120	5 404	5 997	6 828	7 068	7 458
Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenused										
	71	80	87	90	91	4 491	4 693	4 955	5 047	5 201
ööpäevase hooldamise teenus										
	24	25	27	27	28	2 413	2 443	2 414	2 428	2 583
Puuetega inimeste rehabilitatsiooniteenus³										
	31	39	48	61	70	6 599	9 543	11 008 ⁴	13 212 ⁴	14 033 ⁴
Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste rehabilitatsiooniteenus³										
	6	8	41	38	37	669	949	1 198 ⁴	1 592 ⁴	2 086 ⁴
Käitumuslike erivajadustega alaealiste rehabilitatsiooniteenus⁴										
	5	4	6	34	45	71
Päevakeskuse teenused⁵										
	86	94	103	99	101	65 069	55 884	65 869	54 211	58 447
Eluasemeteenus⁶										
	83	85	85	152	159	3 697	3 907	4 655	9 918	9 822
Varjupaigateenus⁷										
	28	29	29	32	32	3 243	2 580	2 487	2 850	3 280
Kodutute öömaja teenus										
	10	11	11	10	10	1 712	2 062	1 535	1 458	1 055

¹ Rehabilitatsiooniteenust aasta jooksul osutanud asutuste arv.

² Ainult riiklikul hoolekandeteenusel viibinud lapsed. Arvestatud ei ole vanema avalduse alusel asenduskoduteenusel viibinud raske ja sügava puudega lapsi.

³ Aastatel 2003–2005 koguti rehabilitatsioonistatistikat teenuse osutajatelt veebipõhiselt, mistõttu on teenuse kasutajate statistika sellel perioodil teenuseosutajapõhine, mitte isikupõhine. 2006. aastast põhineb statistika Sotsiaalkindlustusameti aruannetel, mis on juhtumipõhised. Eespool nimetatud põhjusel ei ole andmed võrreldavad.

⁴ Analüüsi aluseks on isiku esitatud taotluste põhjal Sotsiaalkindlustusameti arstliku ekspertiisi osakondade tehtud otsused teenusele suunamiseks ja teenuste eest maksmine vastava aasta limitide piires. Isikul võib olla perioodi jooksul mitu taotlust.

⁵ Aasta jooksul teenuseid kasutanud iga isikut on arvestatud üks kord, sõltumata sellest, mitu korda või mitut eri teenust ta kasutas.

⁶ Kohalike omavalitsuste arv, kus osutati eluasemeteenust sotsiaalhoolekande seaduse § 14 tähenduses munitspaal- või sotsiaaleluruumides. Seoses metodika muutumisega ei ole 2007. ja 2008. aasta andmed eelmiste aastatega võrreldavad (varasemad andmed puudutavad eluasemeteenuse osutamist ainult sotsiaaleluruumides, s.o sotsiaalkorterites või -pindadel).

⁷ Kuni 2007. aastani (k.a) ka vangist vabanenute rehabilitatsiooniteenus.

Tabel 2. Töötajad hoolekandeteenuseid osutavates asutustes¹ ametialade ja soo lõikes, 2003–2004 ja 2006–2008 (aasta lõpus)

Ametiala	2003	2004	2006	2007	2008
Töötajaid kokku	5 416	5 584	5 528 ³	5 658	5 711
mehed, %	15,1	14,7	13,1	12,9	11,3
naised, %	84,9	85,3	86,9	87,1	88,7
Juhtkond, juhtiv- ja keskastmespetsialistid	673	646	648	679	664
mehed, %	18,9	18,6	17,7	17,2	16,7
naised, %	81,1	81,4	82,3	82,8	83,3
Kasvatus- ja arendustööga tegelevad isikud²	1 388	1 584	1 255	1 537	1 835
mehed, %	9,5	9,4	7,9	7,9	8,2
naised, %	91,5	91,6	92,1	92,1	91,8
Sotsiaaltöötajad	139	180	150	170	172
mehed, %	7,9	6,7	14,0	11,8	4,7
naised, %	92,1	93,3	86,0	88,2	95,3
Meditsiiniõed	284	274	207	201	201
mehed, %	1,8	1,1	1,0	1,5	2,0
naised, %	98,2	98,9	99,0	98,5	98,0
Hooldajad, põetajad	1 171	1 163	1 275	1 278	1 375
mehed, %	3,3	2,8	2,7	3,7	3,3
naised, %	96,7	97,2	97,3	96,3	96,7
Psühholoogid, füsioterapeudid, logopeedid, arstid, pedagoogid	109	157	95	114	98
mehed, %	14,7	12,1	12,6	12,3	12,2
naised, %	85,3	87,9	87,4	87,7	87,8
Muu personal (majandus-, toitlus-, koristus- ja muu personal)	1 652	1 580	1 898	1 679	1 366
mehed, %	30,5	21,6	23,1	24,2	23,2
naised, %	69,5	68,4	76,9	75,8	76,8

¹ Tabelis on kajastatud nende asutuste töötajad, kelle põhitegevus on hoolekandeteenuste osutamine. Selliste asutuste personal, kus põhitegevus ei ole hoolekandeteenuste osutamine (nt haiglad), ei ole tabelis kajastatud.

² Kasvataja, abikasvataja, tegevusjuhendaja.

³ Alates 2006. aastast ei sisalda töötajate arv puuetega ja psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste rehabilitatsiooni-teenuste osutajaid, kuna nende teenuste kohta ei koguta statistilisi andmeid enam Sotsiaalministeeriumi aruandlussüsteemis H-veeb.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 3. Hoolekandeteenuste osutamise kulud ja rahastamine¹, 2003–2004 ja 2006–2008

Teenuse liik / aasta	Teenust kasutanud isikute arv (aasta jooksul)	Kulutused kokku (tuhat krooni)	Kulutusi rahastas, %					Muud allikad
			Isik	Kohalik omavalitsus	Riik	sellest		
						rügiteel-arvest teenuse osutamiseks	hasart-mängumaksust	
Kokku								
2003	...	678 273,7	20,4	35,5	42,3	42,3	...	1,8
2004	...	740 753,8	21,8	34,5	42,2	42,2	...	1,5
2006	...	1 137 063,2	22,0	40,1	36,5	36,1	0,4	1,4
2007	...	1 372 361,2	22,2	39,8	36,6	36,1	0,4	1,4
2008	...	1 733 869,1	22,5	37,6	39,2	38,8	0,4	0,7
Orbude ja vanemliku hoolitsuseta laste hooldamine hoolekandeesutustes (asenduskoduteenus)								
2003	1 767	99 697,8	0,5	4,2	91,7	91,7	...	3,5
2004	1 851	117 000,3	0,4	4,4	93,3	93,3	...	1,9
2006	1 807	160 874,9	0,1	2,5	90,8	90,3	0,5	6,6
2007	1 759	181 236,5	0,2	9,2	84,0	83,9	0,1	6,6
2008	1 698	210 167,7	0,1	8,6	88,7	88,7	...	2,5
Vanema avalduse alusel laste hoolekandeesutustes hooldamisel olevate raske või sügava puudega laste hoolekandeteenused (asenduskoduteenus)								
2003	132	7 833,7	9,0	7,4	68,6	68,6	...	15,0
2004	127	8 431,8	11,4	10,7	65,9	65,9	...	12,0
2006	131	11 326,2	11,9	28,5	59,2	59,2	...	0,4
2007	115	9 959,8	10,6	28,3	59,8	59,8	...	1,3
2008	93	10 295,8	9,8	40,2	49,3	49,3	...	0,6
Täiskasvanute hooldamine hoolekandeesutuses (v.a psüühilise erivajadusega inimesed)								
2003	5 404	197 210,8	44,0	54,1	1,7	1,7	...	0,1
2004	5 997	219 965,5	47,5	50,6	1,5	1,5	...	0,4
2006	6 828	303 777,6	55,0	43,1	1,7	1,3	0,3	0,2
2007	7 068	360 120,4	58,3	40,6	1,1	1,0	0,1	...
2008	7 458	451 877,5	60,7	38,2	0,8	0,8	...	0,3
Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenused²								
2003	5 072	140 025,2	23,0	4,1	72,1	72,1	...	0,7
2004	5 290	150 712,1	24,7	4,3	70,0	70,0	...	1,0
2006	5 968	205 878,8	24,7	8,1	66,3	65,4	0,8	1,0
2007	5 725	263 461,8	23,8	9,7	65,5	64,6	0,8	1,1
2008	5 921	333 596,2	22,0	8,9	68,8	68,2	0,6	0,3
Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste rehabilitatsiooniteenus³								
2003	669	4 938,8	0,0	0,0	100,0	100,0	-	-

► järg

2004	949	5 908,9	0,1	0,0	99,9	99,9	-	-
2006	1 198 ⁴	5 808,0	100,0	100,0
2007	1 592 ^{4,8}	9 800,8	100,0	100,0
2008	2 086 ⁴	17 296,7	100,0	100,0
Puuetega inimeste rehabilitatsiooniteenus³								
2003	6 599	7 763,1	5,5	31,7	61,0	61,0	-	1,7
2004	9 543	14 518,3	1,8	2,5	94,6	94,6	-	1,1
2006	11 008 ⁴	30 509,9	100,0	100,0
2007	13 212 ⁴	43 369,1	100,0	100,0
2008	14 033 ⁴	72 390,8	100,0	100,0
Käitumuslike erivajadustega alaealiste rehabilitatsiooniteenus								
2006	34	161,6	100,0	100,0
2007	45	200,3	100,0	100,0
2008	71	603,4	100,0	100,0
Proteesid, ortopeedilised ja muud abivahendid								
2003	25 292	46 147,5	23,1	-	76,9	76,9	-	-
2004	26 369	42 484,8	25,4	-	74,6	74,6	-	-
2006	38 249	72 608,1	27,5	-	72,5	72,5	-	-
2007	42 884	80 997,1	28,6	-	71,4	71,4	-	-
2008	50 820	111 920,9	28,3	-	71,7	71,7	-	-
Varjupaigatega ja kinnipidamiskohtadest vabanenute rehabilitatsiooniteenus								
2003	3 243	27 841,5	0,6	83,7	8,9	8,9	...	6,8
2004	2 580	27 965,7	0,4	82,0	8,9	8,9	...	8,7
2006	2 487	28 979,7	1,4	85,8	10,5	9,4	1,1	2,3
2007	2 850	42 721,5	1,8	88,2	7,6	5,8	1,9	2,4
2008	3 280	57 670,2	2,1	91,5	4,3	0,3	4,0	2,0
Eluasemeteenus								
2003	3 697	30 985,4	10,1	80,8	2,2	2,2	...	6,9
2004	3 907	29 113,4	12,9	84,8	0,4	0,4	...	1,9
2006	4 655	30 163,6	17,9	80,6	1,2	0,4	0,8	0,3
2007	9 918	42 285,5	-	75,6	23,2	21,8	1,4	1,1
2008	9 822	44 373,1	-	97,1	2,9	2,9
Päevakeskuse teenused								
2003	65 069	38 065,3	7,4	87,7	1,2	1,2	...	3,7
2004	55 976	44 484,3	7,4	88,6	1,0	1,0	...	3,1
2006	65 869	56 825,1	8,2	86,8	2,1	0,7	1,4	2,9
2007	54 211	68 413,2	7,9	86,1	3,1	0,9	2,3	2,8
2008	58 447	89 867,4	7,1	86,3	4,1	0,9	3,3	2,4
Koduteenused								
2003	6 171	33 740,8	2,2	97,4	0,4	0,4
2004	5 539	36 944,0	1,1	98,8	0,1	0,1
2006	6 082	49 518,3	1,4	98,0	0,6	0,6

järgneb ►

▶ järg

2007	6 428	63 144,6	1,7	97,6	0,6	0,6	...	0,1
2008	6 530	75 473,4	1,7	97,7	0,5	0,5
Kodutute öömaja teenus								
2003	1 712	6 432,1	0,5	84,8	-	-	-	14,7
2004	2 062	7 049,5	0,1	91,6	-	-	-	8,2
2006	1 535	7 106,4	...	100,0	-	-	-	...
2007	1 458	8 079,1	0,6	99,4	-	-	-	...
2008	1 055	8 164,9	0,9	99,1	-	-	-	...
Perekonnas hooldamine								
2003	1 538	11 974,7	1,2	6,3	92,1	92,1	-	0,4
2004	1 470	14 576,2	1,0	9,7	86,6	86,6	-	2,7
2006	915	9 436,1	0,5	14,1	81,7	81,7	-	3,7
2007	668	11 328,6	0,3	11,4	85,3	85,3	-	3,0
2008	612	18 829,9	0,1	5,5	93,2	93,2	-	1,2
Eestkoste								
2003	2 076	25 617,0	-	-	100,0	100,0	-	-
2004	1 991	21 599,0	-	-	100,0	100,0	-	-
2006	1 814	18 599,0	-	-	100,0	100,0	-	-
2007	1 835	29 348,0	-	-	100,0	100,0	-	-
2008	1 794	57 896,6	-	-	100,0	100,0	-	-
Puuetega täiskasvanud inimeste hoolekanne								
2006	22 600 ⁵	142 839,6	-	100,0	-	-	-	-
2007	22 289 ⁵	148 455,0	-	100,0	-	-	-	-
2008	21 079 ⁵	159 841,6	-	100,0	-	-	-	-
Isikliku abistaja teenus								
2006 ⁶	126	1 338,0	7,5	78,6	13,9	13,9	-	-
2007	370	5 905,7	3,7	77,4	18,9	17,8	1,1	-
2008	401	7 442,5	2,7	80,9	16,4	16,4	-	-
Tugiisiku ja tugipere teenus⁷								
2006	320	1 540,0	0,3	85,8	10,8	10,3	0,5	3,0
2007	601	3 534,2	0,2	74,4	7,6	7,0	...	17,8
2008	872	6 160,5	...	88,9	8,5	8,5	...	2,6

¹ Otseselt teenuse osutamise seotud kulud ja nende katmine.

² Teenuse kasutajate arvuna on näidatud eri liiki hoolekandeteenuste (ööpäevased ja toetavad teenused) kasutajate kogusumma, mitte teenusekasutajate arv ühekordselt.

³ Kulutused riigieelarvest rehabilitatsiooniteenustele sisalduvad kogumiku sotsiaalse kaitse osa tabeli 1 real "Muud hüvitised ja väljamaksed".

⁴ Isiku esitatud taotluste põhjal Sotsiaalkindlustusameti arstliku ekspertiisikomisjoni osakondade tehtud otsused teenusele suunamiseks ja teenuste eest maksmiseks vastava aasta liimitide piires. Isikul võib olla perioodi jooksul mitu taotlust.

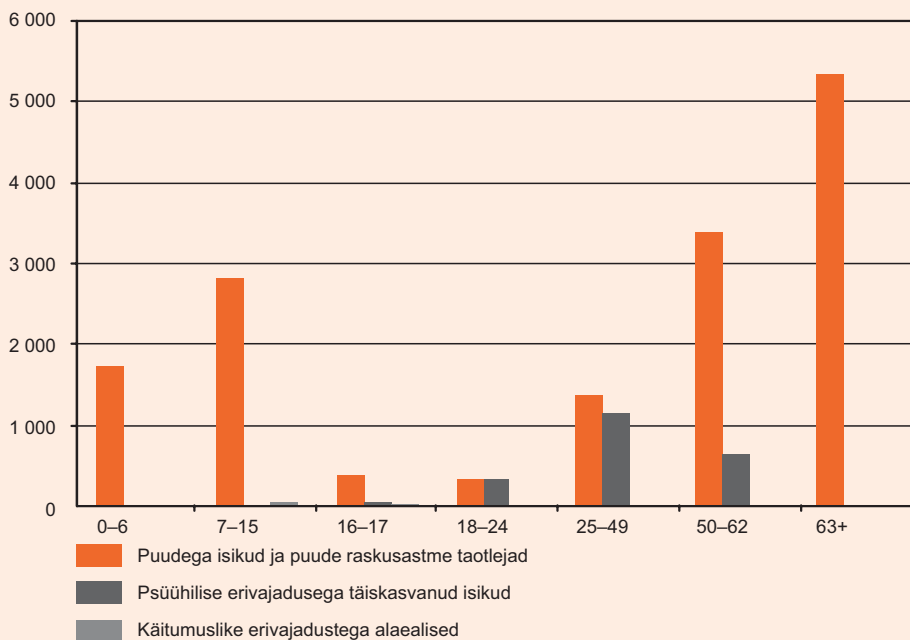
⁵ Aasta lõpus.

⁶ Andmed Tallinnata.

⁷ Teenust kasutanud isikute arv (aasta jooksul) sisaldab sõltuvalt teenuse sihtrühmast isikuid ja peresid.

⁸ Arv sisaldab ka neid 8 teenusesaajat, kes olid nooremad kui 16-aastased, kuid kasutasid nimetatud teenust 2007. aastal.

Joonis 1. **Rehabilitatsiooniteenuse kasutajad sihtrühma ja vanuse järgi, 2008**
(aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 4. **Ööpäevaste hoolekandeteenuste kasutajad, 2000, 2004 ja 2006-2008**
(aasta lõpus)

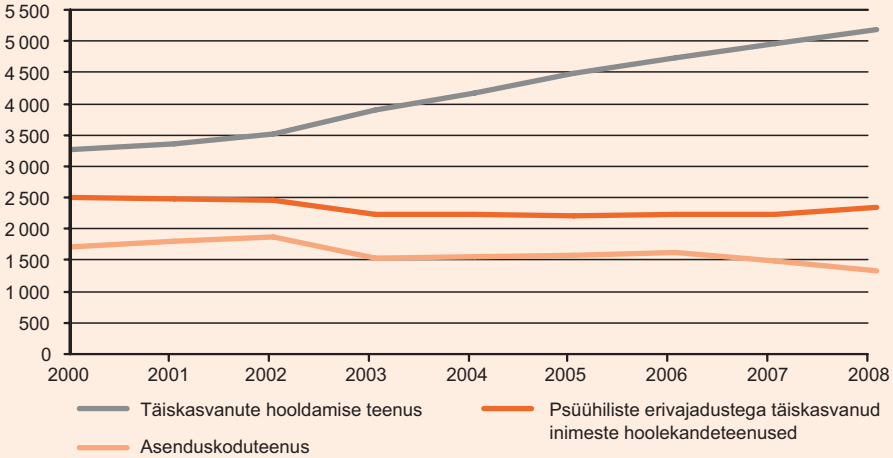
	2000	2004	2006	2007	2008
Teenusekasutajaid kokku	7 500	7 951	8 584	8 697	8 850
Teenusekasutajaid 10 000 elaniku kohta	55	59	64	65	66
Teenuste liikide lõikes					
Asenduskoduteenus (lastehoolekande asutustes ¹)	1 715	1 549 ²	1 621	1 493	1 322
Täiskasvanute hooldamise teenus (üldhoolekodus ¹)	3 276	4 175	4 737	4 970	5 182
Püühiliste erivajadustega täiskasvanute hoolekandeteenused (erihooldekodus ¹)	2 509	2 227	2 226	2 234	2 346

¹ Kuni 2002. aastani (k.a) kasutati sulgudes toodud terminoloogiat.

² 2004. aastal pole statistika kogumise eripära tõttu arvestatud vanema avalduse alusel teenusel viibivaid raske ja sügava puudega lapsi. Muudel aastatel on seda tehtud.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Joonis 2. **Õöpäevaste hoolekandeteenuste kasutajad, 2000–2008**
(aasta lõpus)

Allikas: Sotsiaalministeerium

Lastekaitse ja -hoolekanne

Tabel 5. **Vanemliku hoolitsuseta ja abivajavate¹ laste esimest korda arvele võtmine, 2003–2004 ja 2006–2008**
(aasta jooksul)

	2003	2004	2006 ¹	2007	2008
Arvele võetud lapsed kokku	1 276	1 092	1 680	1 529	1 732
poisid, %	53,7	55,1	54,3	52,3	53,2
tüdrukud, %	46,3	44,9	45,7	47,7	46,8
Arvele võetud lapsi 10 000 0–17-aastase lapse kohta	45	39	64	61	70

¹ Alates 2006. aastast täpsustati statistikat ning aruandluses kajastati ka abivajavad lapsed. Seetõttu on aasta jooksul arvele võetud laste arv varasemaga võrreldes suurem. Samuti täpsustati laste arv, kes jäid pärast arvele võtmist edasi bioloogilisse perekonda, s.t sotsiaaltöötaja lahendas juhtumi peret toetavate meetmetega.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 6. Lastekaitsetöötajad maavalitsustes ja kohalikes omavalitsustes ning laste arv ühe lastekaitsetöötaja kohta, 2003–2004 ja 2006–2008 (aasta lõpus)

	2003	2004	2006	2007	2008
Lastekaitsetöötajaid kokku	147	148	162	155	162
erialase ettevalmistusega	108	107	126	119	129
0–17-aastaseid lapsi ühe lastekaitsetöötaja kohta	1 908	1 847	1 596	1 630	1 535

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 7. Perekonnas hooldamisel viibinud isikud ja hooldusperekonnad 2003–2004 ja 2006–2008 (aasta lõpus)

	2003	2004	2006	2007	2008
Hooldamisel viibivad isikud kokku	1 113	997	559	459	408
lapsed (0–17) ¹	1 081	971	551	455	401
täiskasvanud (18+)	32	26	8	4	7
Teenusel viibivaid lapsi 10 000 0–17-aastase lapse kohta¹	39	36	21	18	16
Hooldusperekondade arv kokku	869	778	444	371	327
lapsi hooldavad	838	753	436	369	322
täiskasvanuid hooldavad	31	25	8	2	5

¹ 0–17-aastaste teenusekasutajate vanuserühma on arvestatud ka kuni 19-aastased lapsed, kes õpivad põhikoolis, gümnaasiumis või kutseõppeasutuses, õppeaasta lõpuni.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 8. Lapsendatud ja eestkostele võetud lapsed 2003–2004 ja 2006–2008 (aasta jooksul)

	2003	2004	2006	2007	2008
Lapsendatud lapsed kokku	130	165	158	142	181
välisriigi kodaniku poolt lapsendatud lapsed	15	28	20	31	28
Lapsendatud lastest					
poisid, %	54,6	52,1	51,9	52,8	48,6
tüdrukud, %	45,4	47,9	48,1	47,2	51,4
Eestkostele võetud lapsed	257	203	242	259	250
poisid, %	44,7	55,7	46,3	44,4	44,0
tüdrukud, %	55,3	44,3	53,7	55,6	56,0

Allikas: Sotsiaalministeerium

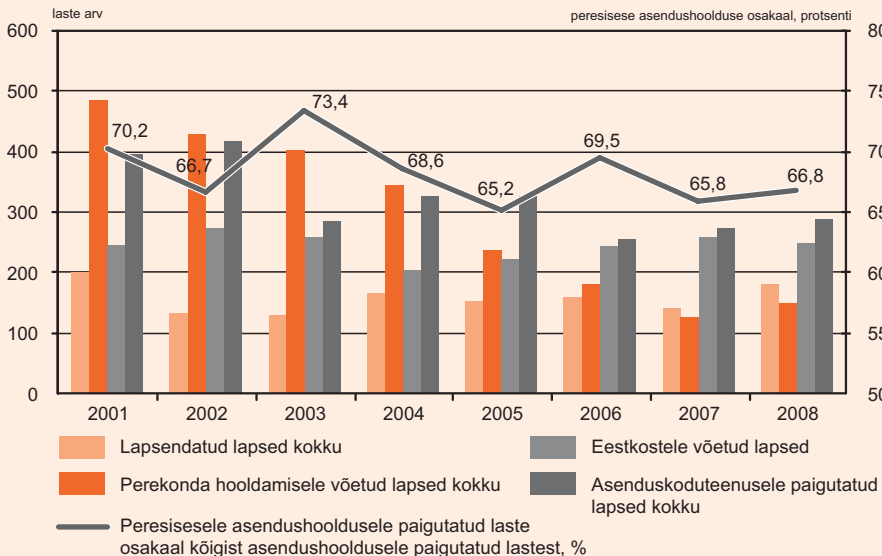
Tabel 9. **Asenduskoduteenuse kasutajad soo ja vanuse lõikes 2000, 2004 ja 2006–2008**
(aasta lõpus)

	2000	2004	2006	2007	2008
Teenusekasutajaid kokku	1 715	1 549 ¹	1 621	1 493	1 322
poisid, %	59,7	60,2	58,7	58,5	57,7
tüdrukud, %	40,3	39,8	41,3	41,5	42,3
Teenusekasutajaid 10 000 0–24-aastase elaniku kohta	38	37	40	37	33
Teenusekasutajate vanuseline jaotus, %					
0–2	6,5	5,2	5,4	5,6	5,1
3–6	8,5	10,0	11,6	10,5	11,1
7–14	48,4	39,3	35,9	36,7	39,6
15–17	22,4	31,8	31,0	29,9	27,5
18–24	12,1	13,6	15,8	17,3	16,7
25+	2,1	0,1	0,3	–	–

¹2004. aastal pole statistika kogumise eripära tõttu arvestatud vanema avalduse alusel teenusel viibivaid raske ja sügava puudega lapsi. Muudel aastatel on seda tehtud.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Joonis 3. **Asendushooldusele paigutatud lapsed, 2001–2008**
(aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium

Eakad ja puuetega inimesed

Tabel 10. Koduteenuste osutamine, 2000, 2004 ja 2006–2008

	2000	2004	2006	2007	2008
Teenusekasutajaid kokku¹, aasta jooksul	5 638	5 539	6 082	6 428	6 530
mehed, %	24,5	25,5	24,3	24,3	24,0
naised, %	75,5	74,5	75,7	75,7	76,0
Teenusekasutajatest erivajadusega, %	39,5	51,1	57,1	61,6	63,1
Teenusekasutajaid 10 000 elaniku kohta	41	41	45	48	49
Teenusekasutajate vanuseline jaotus, %					
alla 18	2,6	2,2	2,0	2,0	1,0
18–24	0,8	1,1	0,5	0,7	1,0
25–49	5,4	5,4	4,3	5,0	6,3
50–64	11,3	10,3	10,9	10,3	11,0
65–79	42,0	37,9	38,2	38,0	36,7
80+	37,9	43,1	44,1	44,0	44,0
Koduteenuse osutajad, aasta lõpus	747	697	667	697	705

¹ Teenusekasutajate arv on mõnevõrra suurem, kuna koduteenuseid osutavad ka päevakeskused, mis tabelis ei kajastu.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 11. Isikliku abistaja teenuse kasutajad soo ja vanuse lõikes, 2006–2008 (aasta jooksul)

	2006 ¹	2007	2008
Teenusekasutajaid kokku	126	370	401
mehed, %	46,8	51,6	51,9
naised, %	53,2	48,4	48,1
Teenusekasutajaid 10 000 elaniku kohta	...	3,0	3,0
Teenusekasutajate vanuseline jaotus, %			
alla 18	26,2	26,5	24,7
18–24	4,7	8,6	9,7
25–49	26,2	34,9	37,9
50–64	27,8	16,8	15,7
65+	15,1	13,2	12,0

¹ Andmed Tallinnata.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 12. Tugiisikuteenuse kasutajate arv sihtrühma lõikes, 2006–2008 (aasta jooksul)

Tugiisiku teenuse liik	2006			2007			2008		
	Lapse tugiisik	Lastega pere tugiisik (perede arv)	Täiskasvanud inimise tugiisik	Lapse tugiisik	Lastega pere tugiisik (perede arv)	Täiskasvanud inimise tugiisik	Lapse tugiisik	Lastega pere tugiisik (perede arv)	Täiskasvanud inimise tugiisik
Teenuse kasutajate arv kokku	112	65	88	132	154	228	215	316	243
Teenuse kasutajate sihtgrupiline jaotus, %									
toimetuleku-raskustega lapsevanemad	..	100,0	97,4	99,1	..
alaealiste komisjoni suunatud lapsed	10,7	6,8	19,5
puudega lapsed	35,7	33,3	33,5
sõltuvusprobleemidega lapsed	5,1
käitumishäiretega lapsed	49,1	5,3	14,0
puudega täiskasvanud	86,4	40,4	56,4
muu	4,5	..	13,6	54,6	2,6	59,6	27,9	0,9	43,6

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 13. **Eluasemeteenus¹, 2000, 2004 ja 2006–2008**
(aasta lõpus)

	2000	2004	2006	2007	2008
Kohtade arv kokku²	1 577	2 727	2 987	6 393	6 392
erivajadustega inimestele kohandatud kohtade arv	115	125	142	302	293
Teenusekasutajaid kokku	1 682	3 439	4 020	8 957	8 780
üksi elavad	1 119	2 065	2 435
perena elavad	563	1 374	1 585
Teenusekasutajatest					
erivajadustega	340	953	1 070	1 364	1 160
pensioniealised	1 057	1 467	1 630	2 501	2 072
Teenusekasutajaid 10 000 elaniku kohta	12	26	30	67	66

¹ Teenus, mida sotsiaalteenust vajavatele isikutele osutatakse sotsiaalhoolekannde seaduse § 14 tähenduses munitsipaal- või sotsiaaleluruumides. Seoses meetodika muutumisega ei ole 2007. ja 2008. aasta andmed eelmiste aastatega võrreldavad (varasemad andmed puudutavad eluasemeteenuse osutamist ainult sotsiaaleluruumides: sotsiaalkorterites või -pindadel).

² Sotsiaal- või munitsipaalorterite ning üksikute tubade arv.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 14. **Päevakeskuse teenused, 2000, 2004 ja 2006–2008**

	2000	2004	2006	2007	2008
Teenusekasutajaid kokku¹, aasta jooksul	30 740	55 919	65 869	54 211	58 447
püsikliendid	...	18 673	20 614	20 679	17 415
Teenusekasutajaid 10 000 elaniku kohta²	224	414	490	404	436
Teenuste osutamisega tegelevad töötajad, aasta lõpus	432	441	350 ³	382	425
Vabatahtlikud töötajad, aasta jooksul	...	244	215	362	384

¹ Teenusekasutajate ligikaudne arv. Alates 2003. aastast peetakse arvestust ka püsiklientide üle. Püsikliendiks loetakse päevakeskuses registreeritud liiget või isikut, kes külastab päevakeskust vähemalt kord nädalas.

² Aasta jooksul teenust kasutanutest.

³ Alates 2006. aastast peetakse eraldi arvestust päevakeskuse klientidega tegelenud lepingulist töötajate üle (põhiliselt huvijuhid). 2008. aastal oli peale teenuse osutamisega tegelevate töötajate ka 222 lepingulist töötajat.

Allikas: Sotsiaalministeerium

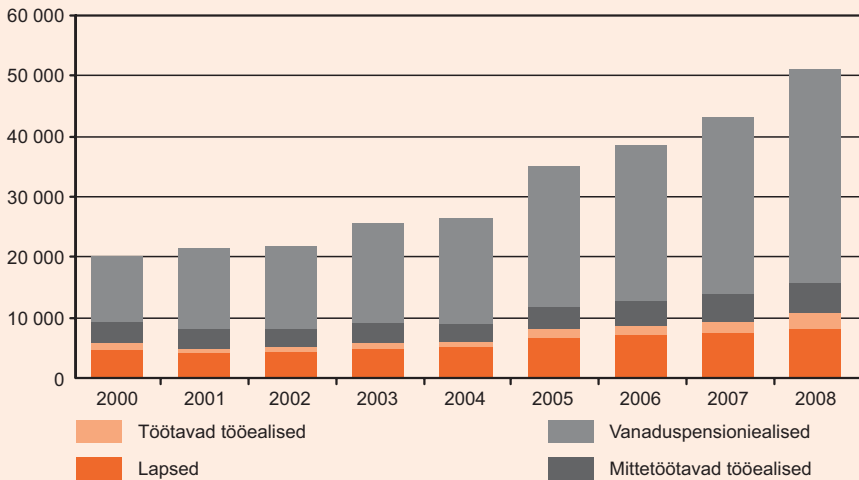
Tabel 15. **Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite saajad, 2000, 2004 ja 2006–2008** (aasta jooksul)

	2000	2004	2006	2007	2008
Abivahendi saajad kokku¹	19 995	26 369	38 249	42 884	50 820
kuni 18-aastased lapsed	4 723	5 097	7 175	7 284	8 166
puudega, %	7,0	34,3	29,3	35,4	34,6
töövõimelises eas inimesed	4 460	3 818	5 435	6 597	7 601
töötavad, %	22,9	23,2	26,4	29,3	30,9
vanaduspensioniealised inimesed	10 812	17 454	25 639	29 003	35 053

¹ Iga isikut arvestatakse aasta jooksul vaid üks kord, sõltumata abivahendite saamise kordade arvust.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Joonis 4. **Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite saajad, 2000–2008** (aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 16. Puuetega täiskasvanud inimesed, kellele on määratud hooldaja, soo ja vanuse lõikes, 2005–2008 (aasta lõpus)

	2005	2006	2007	2008
Kokku	22 831	22 600	22 289	21 079
mehed, %	38,9	39,0	38,8	38,8
naised, %	61,1	61,0	61,2	61,2
Teenusekasutajate vanuseline jaotus, %				
18–29	...	3,4	3,3	3,3
30–49	...	8,6	8,5	8,5
50–64	...	14,7	14,2	13,9
65–74	...	25,6	24,7	24,2
75+	...	47,7	49,3	50,2

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 17. Täiskasvanute¹ ööpäevase hooldusteenuste kasutajad soo ja vanuse lõikes, 2000, 2004 ja 2006–2008 (aasta lõpus)

	2000	2004	2006	2007	2008
Teenusekasutajaid kokku	3 276	4 175	4 737	4 970	5 182
mehed, %	35,9	37,4	38,1	38,3	37,7
naised, %	64,1	62,6	61,9	61,7	62,3
Teenusekasutajaid 10 000 18-aastase ja vanema elaniku kohta	31	39	44	46	47
Teenusekasutajate vanuseline jaotus, %					
18–29	1,4	1,0	0,6	1,4	0,7
30–49	5,4	4,8	4,5	4,2	3,9
50–64	15,0	15,5	15,8	15,5	14,9
65–74	21,9	22,3	22,6	22,6	22,2
75 +	56,3	56,4	56,5	57,2	58,3

¹ Välja arvatud psüühiliste erivajadustega inimesed.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Psüühiliste erivajadustega inimesed

Tabel 18. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanute hoolekandeteenuste kasutajad soo, vanuse ja teenuse liigi lõikes¹, 2003–2004 ja 2006–2008 (aasta jooksul)

	2003	2004	2006	2007	2008
Teenusekasutajaid kokku	4 491	4 693	4 955	5 047	5 201
mehed, %	52,6	53,1	53,3	53,6	54,0
naised, %	47,4	46,9	46,7	46,4	46,0
Teenusekasutajaid 10 000 16-aastase ja vanema inimese kohta	40	42	44	45	46
Teenusekasutajate vanuseline jaotus, %					
16–29	21,3	22,3	22,2	21,9	21,8
30–49	39,8	39,9	40,7	41,2	40,7
50–64	24,4	24,6	23,8	25,0	25,4
65+	14,5	13,2	13,3	11,9	12,1
Ööpäevase hooldamise teenuse kasutajad	2 413	2 443	2 414	2 428	2 583
Ööpäevase hooldamise teenuse kasutajate vanuseline jaotus², %					
16–29	12,9	12,3	12,7
30–49	34,2	35,2	35,4
50–64	29,5	31,3	29,9
65+	23,4	21,2	22,0
Toetavate teenuste kasutajad	2 078	2 250	2 541	2 619	2 618
Toetavate teenuste kasutajate vanuseline jaotus², %					
16–29	31,2	30,4	32,0
30–49	46,7	47,9	46,2
50–64	19,3	19,6	19,5
65+	2,8	2,1	2,3
Toetavate teenuste kasutajad teenuse liikide lõikes³					
igapäevaelu toetamine	1 525	1 668	2 015	2 055	2 071
toetatud elamine	565	562	678	687	707
elamine kogukonnas	28	32	43	45	49
töötamise toetamine	516	548	548	510	511

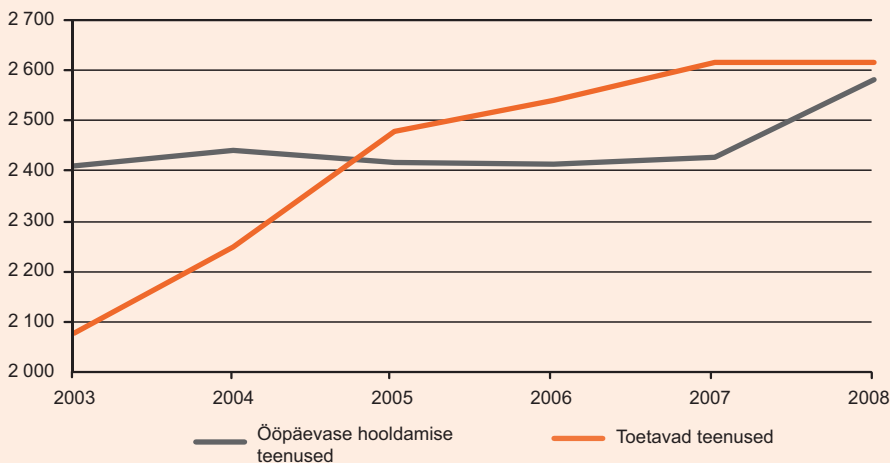
¹ Teenuse sihtühik on üldjuhul 18-aastased ja vanemad, kuid reaalset viibid teenustel ka 16–17-aastaseid psüühilise erivajadusega isikuid.

² Vanuseline jaotus teenuste lõikes näidatud aasta lõpu seisuga.

³ Üks inimene võib kasutada mitut toetavat teenust samal ajal.

Joonis 5. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanute hoolekandeteenuste kasutajad, 2003–2008

(aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium

Eriolukorras sotsiaalteenuseid kasutavad inimesed

Tabel 19. Varjupaigategenuse¹ kasutajad, 2003–2004 ja 2006–2008
(aasta jooksul)

	2003	2004	2006	2007	2008
Kokku	3 243	2 580	2 487	2 850	3 280
mehed, %	62,8	67,1	61,2	59,5	57,8
naised, %	37,2	32,9	38,8	40,5	42,2
Teenuse kasutajatest lapsed, %	55,4	52,5	46,5	43,4	40,6
Perevägivalda tõttu teenusel viibinud	326	254	265	374	488
mehed, %	29,1	37,8	22,6	19,5	19,3
naised, %	70,9	62,2	77,4	80,5	80,7
Teenuse kasutajatest lapsed, %	55,2	68,5	48,7	49,7	49,4

¹ Kuni 2007. aastani ka vanglast vabanenutele osutatud rehabilitatsiooniteenus.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 20. Kodutute öömaja teenuse kasutajad soo ja vanuse lõikes, 2003–2004 ja 2006–2008 (aasta jooksul)

	2003	2004	2006	2007	2008
Teenusekasutajaid kokku	1 712	2 062	1 535	1 458	1 055
kodutud ¹	1 582	1 700	1 250	1 346	957
teised öömajas viibinud ²	130	362	285	112	98
Kodutute sooline jaotus					
mehed, %	82,9	82,5	82,7	83,4	83,9
naised, %	17,1	17,5	17,3	16,6	16,1
Kodutute vanuseline jaotus, %					
alla 18	–	0,5	–	0,2	0,1
18–24	5,3	2,6	5,6	4,5	5,6
25–49	59,4	50,3	45,4	53,5	53,6
50–64	30,7	41,8	42,0	35,9	35,0
65+	4,6	4,7	7,0	5,9	5,6

¹ Kodutu – inimene, kellel ei ole mingit seaduslikku suhet (omand, üürileping, alaline majutusleping) ühegi elamispiirina kvalifitseeritava hoone, ruumi või nende osaga ja kellel pole elukoha soetamiseks vajalikku sissetulekuallikat ega sotsiaalseid oskusi neis tingimustes enda staatust muuta.

² Mingil muul põhjusel (perekonfliktid, perevägivald jm) ajutiselt kodutute öömaja teenust kasutanud isikud.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Toimetulekutoetus

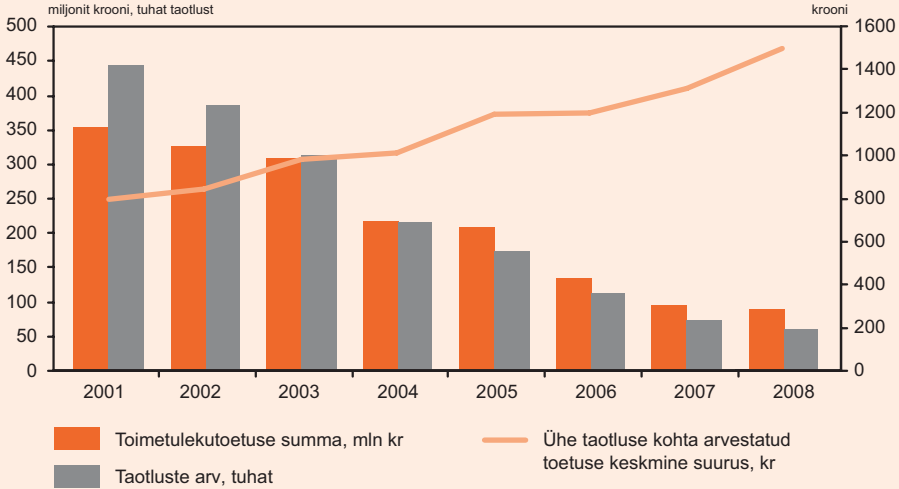
Tabel 21. Toimetulekutoetuse vahendite kasutamine, toetust saanud perede, rahuldatud taotluste arv ja keskmine toetuse suurus 2001, 2004 ja 2006–2008

	2001	2004	2006	2007	2008
Toimetulekutoetus (toimetulekupiiri kindlustamiseks)					
Esitatud taotluste arv, aasta jooksul	453 474	218 585	114 668	74 001	60 661
Rahuldatud taotluste arv, aasta jooksul	443 265	214 593	112 990	72 541	59 587
Keskmine rahuldatud taotluste arv, kuus	36 939	17 883	9 416	6 045	4 966
Toetust saanud perekonnad, aasta jooksul	70 417	33 232	19 229	12 972	11 391
Toetust saanud perekondade osakaal kõigi leibkondade hulgas ¹ , %	12,4	5,9	3,4	2,2	...
Ühe pere arvestuslik keskmine toetuse saamise kordade arv, aasta jooksul	6,4	6,6	6,0	5,7	5,3
Toetuse keskmine suurus ühe taotluse kohta, krooni	797	1 010	1 199	1 312	1 498
Kasutatud vahendid, aasta jooksul, tuhat krooni	353 308	216 842	135 450	95 207	89 241
Täiendav toetus, toimetulekutoetuse vahenditest²					
Rahuldatud taotluste arv, aasta jooksul	3 817	33 477	118 425	66 247	50 111
Keskmine rahuldatud taotluste arv, kuus	318	2 790	9 869	5 521	4 176
Toetuse keskmine suurus ühe taotluse kohta, krooni	279	545	446	630	637
Kasutatud vahendid, aasta jooksul, tuhat krooni	1 065	18 230	57 308	41 745	31 944

¹ Arvestuse aluseks on leibkonna eelarve uuringu korrigeeritud leibkondade arv Statistikaameti andmetel.

² Sisaldab alates 2005. aastast 200-kroonist täiendavat toetust sotsiaalhoolekande seaduse § 22^a järgi, 2006. aastast veel ka kodutarbijatele arvestatud kaugkütte hinnatõusu kompensatsiooni. 2006.–2007. aasta puhul ei ole andmed saajate kohta täielikud, kuna ei sisalda kõiki kaugkütte hinnatõusu kompensatsiooni saajaid.

Joonis 6. Toimetulekutoetuseks kasutatud vahendid, rahuldatud taotlused ja keskmine toetuse suurus ühe taotluse kohta, 2001–2008 (aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 22. Toimetulekutoetust saanud perekondade struktuur rahuldatud taotluste järgi 2001, 2004 ja 2006–2008 (aasta jooksul)

	2001	2004	2006	2007	2008
Taotluste arv kokku	443 265	214 593	112 990	72 541	59 587
Kõikidest taotlustest, %					
Töötaja isikuga pered	59,1	72,4	66,3	62,4	65,4
töötutoetuse saajaga ¹	31,5	27,8	23,7	23,2	28,2
plikaajalise töötaja, mittetöötava töötajaga	27,6	44,6	42,6	39,2	37,2
Pensionäri pered	7,7	6,7	10,9	14,5	13,1
Üliõpilase pere	16,7	1,9	1,8	1,5	1,2
Muud pered	16,5	19,0	21,0	21,6	20,3
Kõikidest taotlustest, %					
Lastega pered	38,3	43,4	36,4	32,0	29,4
Puudega inimesega pered	5,8	6,4	8,7	10,0	9,5
Toimetulekutoetust saanud lastega perekondade taotlustest, %					
Üksikvanemaga pered	25,7	27,0	59,5	63,4	63,4
1 lapsega	56,7	52,7	54,7	54,4	53,4
2 lapsega	29,0	28,3	27,2	27,1	29,3
3 ja enama lapsega	14,3	19,0	18,1	18,5	17,3

¹ Kuni 2004. aastani (k.a) töötaja abiraha saajaga.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Sotsiaalne kaitse

Sotsiaalse kaitse eesmärk on tagada elanikele kindlustus teatud riskide ja olukordade puhuks, millega kaasneb sissetulekute kaotus või vähenemine ning kulutuste kasv, samuti abi seda vajavatele inimestele sotsiaaltoetuste ja teenuste vormis, et kindlustada nende sotsiaalne toimetulek.

Selles peatükis vaadeldakse riigi kulutusi sotsiaalkindlustusele ja -hoolekandele. Peatüki lõpus esitatakse andmed kõigi sotsiaalse kaitse kulutuste kohta, arvatuna ESSPROS-i²² meetodika järgi.

Kulutused sotsiaalkindlustusele sisaldavad sotsiaalmaksutuludest finantseeritavaid ning riigieelarvest finantseeritavaid pensione ja pensionilisasid, riiklikke peretoetusi ja vanemahüvitist, puudega inimeste sotsiaaltoetusi ning muid peredele makstavaid toetusi ja hüvitisi (hüvitis kuriteoohvritele, matusetoetus, õppelaenu kustutamine).

Kulutused sotsiaalhoolekandele sisaldavad toetuste maksmiseks, teenuste osutamiseks, investeeringuteks ja valdkonna arenguks kasutatud rahasummasid.

Sotsiaalse kaitse kulutused ESSPROS-i meetodika järgi sisaldavad rahalisi hüvitisi, mida makstakse toetusesaajale rahas, ning mitterahalisi hüvitisi teenuste ja kaupadena. Haldus- ja kapitalikulud loetakse sotsiaalse kaitse kulutusteks juhul, kui need on otseselt seotud toetuste maksmise või teenuste osutamisega. Isiku omaosalust teenuste eest tasumisel ei loeta sotsiaalse kaitse kulutusteks.

Kulutused riigieelarvest sotsiaalkindlustusele moodustasid 2008. aastal 23 miljardit krooni, millest ligi 78% langes riiklikule pensionikindlustusele. Laste ja peretoetuste (k.a vanemahüvitis) osa oli 15% ning puuetega inimeste sotsiaaltoetused 3%.

Võrreldes 2001. aastaga²³ kasvasid 2008. aastal riiklikud sotsiaalkindlustuse kulutused ligi 2,69 korda. Pensionikulutuste ning peretoetuste ja vanemahüvitise kasv oli samal ajavahe-
mikul mõnevõrra kiirem – kasv mõlema puhul 2,72 korda. Pensionikulutuste kasvu mõjutas enim 2008. aastal toimunud pensionitõus, mille tulemusel kasvas arvestuslik keskmine pension kuus natuke enam kui 700 krooni ning kulutuste kogumaht võrreldes 2007. aastaga 3,4 miljardit krooni. Peretoetuste ja vanemahüvitise kasvu aastatel 2001–2008 mõjutas 2004. aastast rakendunud vanemahüvitis, mille osakaal nendest kahest peredele suunatud toetusest kokku moodustas 2008. aastal natuke enam kui poole 2004. aasta 1/5 asemel. Puuetega ini-

²² European System of Integrated Social Protection Statistics (ESSPROS) – Euroopa integreeritud sotsiaalse kaitse statistika süsteem.

²³ 2001. aasta on võrdluseks valitud põhjusel, et selleks ajaks oli puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus jõustunud täies mahus.

meste sotsiaaltoetused on kasvanud 2001. aastaga võrreldes 1,5 korda. Tagasihoidliku kasvu põhjuseks oli 2005. aasta aprillist puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse üleandmine kohalikele omavalitsustele koos riigieelarves selleks ette nähtud rahaga. Selle tulemusel vähenesid 2005. aastal sotsiaalkindlustuse kulutused puuetega inimeste sotsiaaltoetustele ning sotsiaalhoolekandesse tekkis uue kululiigina puuetega täiskasvanud inimeste hooldamine/hoolekandeteenused. 2006. aastal aga arvestati need vahendid kohalike omavalitsuste tasandusfondi.

Sotsiaalkindlustuse kulutuste osakaal SKP-s on ajavahemikul 2001–2008 kasvanud. Kui 2001. aastal moodustasid kulutused riiklikule sotsiaalkindlustusele SKP-s 7,9%, siis 2008. aasta andmetel 9,2% – kasv 1,3 protsendipunkti. Erinevalt kulutuste osakaalu suurenemisest SKP-s on sotsiaalkindlustuse kulutuste osakaal riigieelarves vähenenud samal ajavahemikul 3,4 protsendipunkti võrra, moodustades 2008. aastal 25,7%. Põhjus on lihtne: riigieelarve kasv aastatel 2001–2008 ületas oluliselt sotsiaalkindlustuse vahendite kasvu, riigieelarve kasvas natuke enam kui kolm korda.

Kulutused riigieelarvest sotsiaalhoolekandele kasvasid 2008. aastal 2001. aastaga võrreldes vaid 1,24 korda. Tagasihoidliku kasvu põhjuseks on kulutuste vähenemine toimetulekutoetuse maksmiseks. Võrreldes 2001. aastaga vähenes 2008. aastal toimetulekutoetuseks kasutatud raha hulk ligi kolmveerandi võrra (353 miljonilt kroonilt 2001. aastal 89 miljoni kroonini 2008. aastal).

Kuigi sotsiaalteenuste kulutuste kasv on ajavahemikul 2001–2008 olnud 2,26-kordne, on sotsiaalhoolekande kulutuste osakaal SKP-s ja riigieelarves vähenenud, moodustades 2008. aastal vastavalt 0,32 ja 0,91%.

ESSPROS-i metoodika järgi arvatatud sotsiaalse kaitse kulutuste kogumaht 2006. aastal oli 25,4 miljardit krooni, millest 44,4% olid vanadusega seotud kulutused. Osakaalult teisel kohal olid haiguste ja tervishoiuga seotud kulutused (31,2%), millele järgnesid pere ja lapsed (12,1%) ning puue ja töövõimetus (9,5%).

Võrreldes 2000. aastaga kasvasid kulutused 2006. aastal 1,9 korda. Sotsiaalse kaitse kulutuste osatähtsus SKP-s oli 2006. aastal 12,3%, olles sellega alates 2000. aastast madalaim.

Tabel 1. **Kulutused riigieelarvest sotsiaalkindlustusele ja -hoolekandele, 2001, 2004, 2006–2008**
(aasta jooksul, miljonit krooni)

	2001	2004	2006	2007	2008
Sotsiaalkindlustus¹	8 632,2	12 227,1	16 018,4	18 584,8	23 184,4
riiklik pensionikindlustus	6 621,1	9 199,3	12 477,8	14 611,8	18 013,2
puuetega inimeste sotsiaaltoetused ²	441,2	630,1	580,3	598,5	662,2
peretoetused	1 317,2	2 106,0	2 541,6	2 790,6	3 577,2
vanemahüvitis	–	441,3	898,0	1 113,1	1 866,9
muud hüvitised ja väljamaksed ³	79,6	112,5	160,1	198,1	332,4
erijuhtudel riigieelarvest makstav sotsiaalmaks ⁴	122,2	141,8	226,8	352,9	557,3
pensionide ja toetuste väljamaksmise kulud	50,9	37,4	31,8	32,9	42,1
Sotsiaalkindlustuse kulutuste osakaal, %					
SKP-s ⁵	7,91	8,07	7,74	7,60	9,22
riigieelarves ⁶	29,06	23,19	24,79	24,44	25,73
Sotsiaalkindlustusameti ülalpidamiskulud	76,7	90,8	110,4	116,7	131,4
Sotsiaalhoolekanne	656,2	563,5	693,4	694,3	816,7
sotsiaaltoetused	354,4	235,0	214,3	176,6	158,4
toetused toimetulekutoetuse vahenditest	354,4	235,0	192,7	136,9	121,2
toimetulekutoetus	353,3	216,8	135,4	95,2	89,2
täiendav toetus	1,0	18,2	57,3	41,7	32,0
muud kulutused toimetulekutoetuse vahenditest	–	–	21,6	39,7	37,2
sotsiaalteenused	246,6	283,6	360,1	432,3	558,3
psüühiliste erivajadustega inimeste riiklik hoolekanne ⁷	89,7	105,5	134,0	171,0	219,5
täiskasvanute hooldamine hoolekandeesutuses ⁸	4,3	3,4	3,4	3,3	3,4
laste riiklik hoolekanne ⁹	102,2	121,4	147,1	175,4	227,3
puuetega inimeste kutseõppekuse tegevuskulud	11,1	15,9	17,7	21,7	25,3
proteeside ja abivahendite hinna osaline kompenseerimine	25,2	31,9	52,9	57,9	80,5

▶ järg

riiklikud hoolekandeprogrammid	10,0	1,8	1,5	0,4	1,1
muud teenused	4,1	3,7	3,5	2,9	1,2
muud hoolekandega seotud kulutused	55,2	44,9	119,0	85,4	100,0
hoolekandeaustuste investeeringud riigieelarvest ja hasartmängumaksust ¹⁰	44,2	23,1	82,8	41,3	37,7
hasartmängumaksust rahastatud hoolekandeprojektid	11,0	21,8	36,2	44,1	62,3

Hoolekandekulutuste osakaal, %

SKP-s ⁵	0,60	0,37	0,33	0,28	0,32
riigieelarves ⁶	2,21	1,07	1,07	0,91	0,91

¹ Ei sisalda ravikindlustust ega töötuskindlustust (käsitatakse peatükkides "Tervishoid" ja "Tööturg").

² Alates 1. aprillist 2005 anti puuetega täiskasvanute hooldajatoetuse vahendid (sh hooldajate eest makstav sotsiaalmaks) üle kohalikele omavalitsustele.

³ Erivajadustega isikute rehabilitatsiooniplaani koostamine ja rehabilitatsiooniteenused; tööõnnetuste ja kutsehaigustega seotud kahjuhüvitised; alaealiste, vaegurite ja täiendava lapsepuhkuse päevade tasu; lisapuhkepäev puudega lapse vanemale; tasuline lapsehooldamise vaheaeg; täiendav isapuhkuse tasu (2008. aastal), sotsiaaltoetus välisriigist Eestisse elama asunud Eesti kodanikule või eesti rahvusest isikule; represseeritutele makstavad hüvitised; hüvitised kuriteoohvritele; matusetootus; õppelaenu kustutamine.

⁴ Sotsiaalmaksu makstakse riigieelarvest lapsehooldustasu ning vanemahüvitise saajate eest; isikute eest, kes kasvatavad kolme ja enam last; seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetuse saajate eest; puuetega inimeste mittetöötavate hooldajate ning töötava töövõimetuspensionäri eest (sotsiaalmaksuseaduse § 6 lõige 1 punkt 5).

⁵ Kasutatud on Statistikaameti korrigeeritud andmeid aastate 2000–2008 kohta seisuga 8.09.2009.

⁶ Riigieelarve täitmine kulutuste järgi, makronäitajad on esitatud peatüki lõpus.

⁷ Hoolekandeaustuste ning avahooldusteenuste kulud.

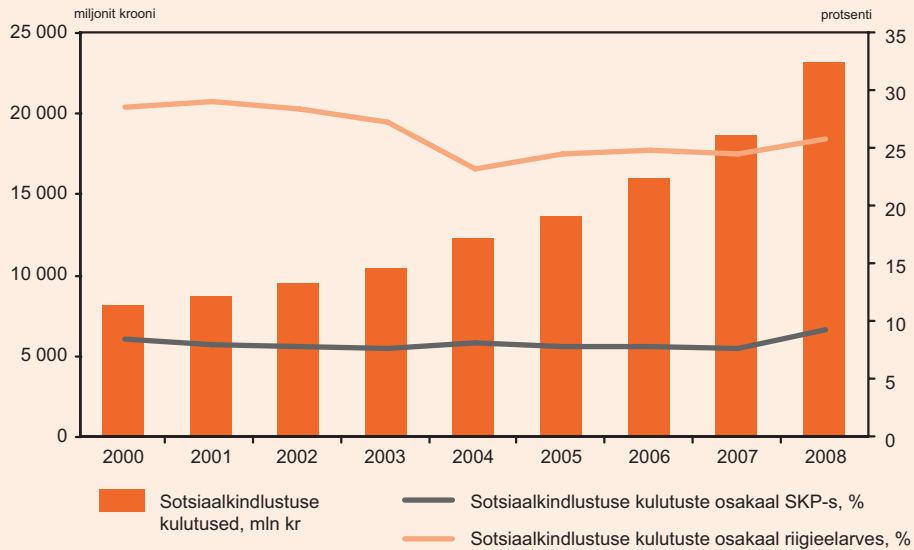
⁸ Riigieelarvest kaetakse enne 1. jaanuari 1993 täisealiste üldhooldekodusse paigutatud isikute kulud.

⁹ Orbude ja vanemliku hoolitsuseta laste ülalpidamiseks hoolekandeaustustes, peres hooldamiseks ja rehabilitatsiooniks.

¹⁰ Alates 2003. aastast ainult investeeringud riigieelarvest.

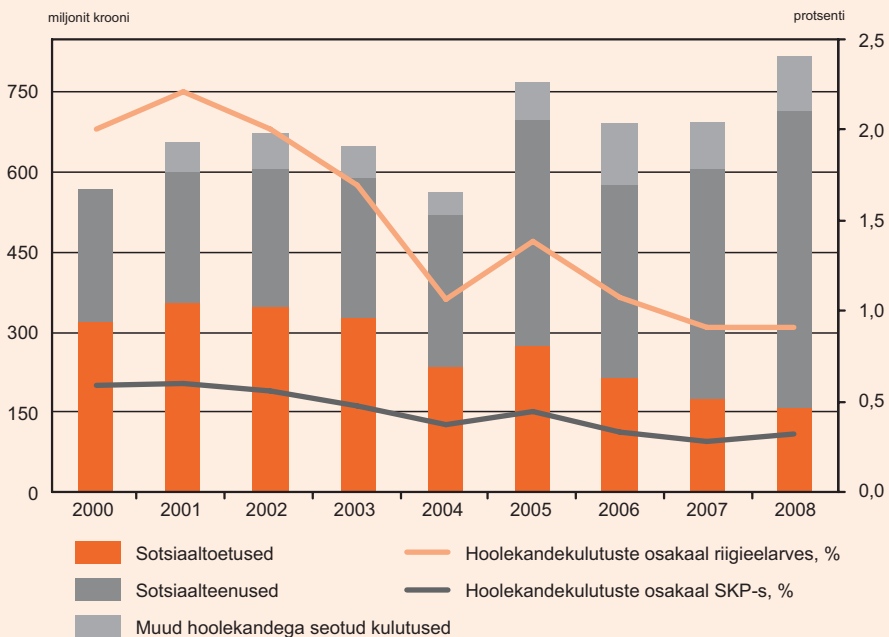
Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeerium

Joonis 1. Sotsiaalkindlustuse kulutused ning osakaal SKP-s ja riigieelarves, 2000–2008

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeerium

Joonis 2. Sotsiaalhoolekande kulutused riigieelarves ning osakaal SKP-s ja riigieelarves, 2000–2008

Allikas: Sotsiaalministeerium

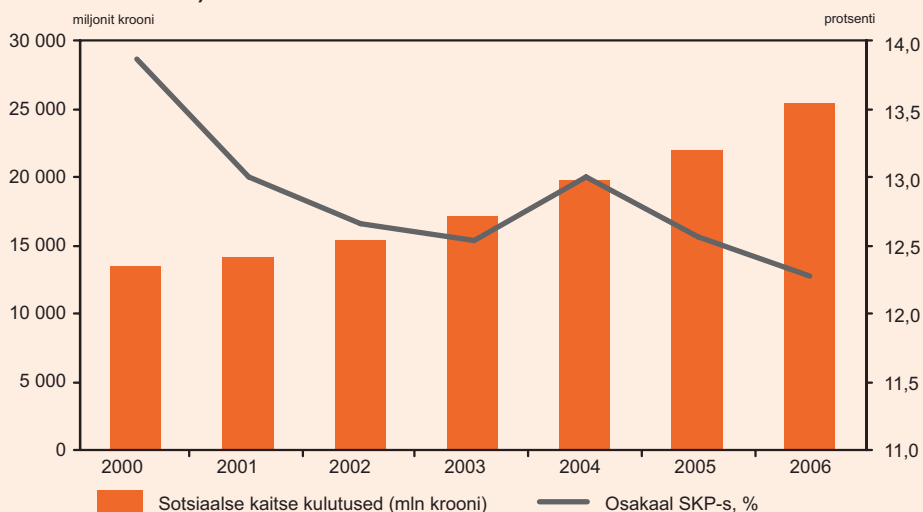
Tabel 2. **Sotsiaalse kaitse kulutused, 2000, 2004–2006**
(ESSPROS-i meetodika alusel)

	2000	2004	2005	2006
Kulutused kokku , miljonit krooni	13 358,3	19 693,4	21 967,4	25 407,0
sotsiaalse kaitse kulutused kokku ¹	13 148,9	19 414,6	21 645,7	25 062,0
haigus, tervishoid	4 221,4	6 106,4	6 913,8	7 831,3
puue, töövõimetus	869,3	1 774,0	2 031,5	2 378,2
vanadus	5 704,5	8 320,9	9 337,5	11 118,5
toitjakaotus	258,1	157,3	185,2	214,3
pere ja lapsed	1 568,4	2 464,0	2 630,1	3 044,4
töötus	167,8	309,9	286,1	226,1
eluase	93,3	70,3	50,3	83,0
sotsiaalne tõrjutus	266,1	211,9	211,2	166,2
halduskulud	209,4	278,8	321,7	345,0
Kulutuste struktuur ¹ , % sotsiaalse kaitse kulutustest				
Kokku	100,0	100,0	100,0	100,0
haigus, tervishoid	32,1	31,5	31,9	31,2
puue, töövõimetus	6,6	9,1	9,4	9,5
vanadus	43,4	42,9	43,1	44,4
toitjakaotus	2,0	0,8	0,9	0,9
pere ja lapsed	11,9	12,7	12,2	12,1
töötus	1,3	1,6	1,3	0,9
eluase	0,7	0,4	0,2	0,3
sotsiaalne tõrjutus	2,0	1,1	1,0	0,7
Kulutuste osakaal SKP-s ² , %				
Kokku	13,9	13,0	12,6	12,3
haigus, tervishoid	4,4	4,0	4,0	3,8
puue, töövõimetus	0,9	1,2	1,2	1,1
vanadus	5,9	5,5	5,3	5,4
toitjakaotus	0,3	0,1	0,1	0,1
pere ja lapsed	1,6	1,6	1,5	1,5
töötus	0,2	0,2	0,2	0,1
eluase	0,1	0,0	0,0	0,0
sotsiaalne tõrjutus	0,3	0,1	0,1	0,1
halduskulud	0,2	0,2	0,2	0,2

¹ Ilma halduskuludeta.

² 2009. aastal korrigeeris Statistikaamet SKP näitajaid. Seetõttu on osatähtsused SKP-s eespool nimetatud aastate kohta Sotsiaalministeeriumi varasemates toimetistes esitatutega võrreldes veidi muutunud.

Joonis 3. Sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused (koos halduskuludega) ja osakaal SKP-s, 2000–2006

Allikas: Statistikaamet

Arvutustes kasutatud makronäitajad, 2000–2008

Aasta	SKP jooksevhindades, miljonit krooni	Riigieelarve täitmine (kulutuste järgi), miljonit krooni
2000	96 380,5	28 346,9
2001	109 070,4	29 706,5
2002	121 672,7	33 638,9
2003	136 421,1	38 337,3
2004	151 541,6	52 736,0
2005	174 956,2	55 508,1
2006	206 995,9	64 624,7
2007	244 503,7	76 036,7
2008	251 492,8	90 102,6

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium

